

Bidrag till Lärarnas skolutvecklingskonferens 2021

SKÅNES KOMMUNER I SAMARBETE MED HELSINGBORGS STAD

Innehåll

Samverkan mellan lärosäten: erfarenheter av ULF försöksverksamhet i Skåne	3
Didaktiska nätverk – samverkan för språk- och kunskapsutveckling genom case-metodik	4
Att organisera praktiktäna skolforskning som ömsesidigt samarbete lärosäte-skolor	7
Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i förskola	10
Samverkansuppdrag - vägen för utveckling av förskola på vetenskaplig grund	11
Professionsutveckling i förskolan med återkoppling i fokus	14
Jämställdhet bland föräldrar med invandrarbakgrund - en förändringsprocess	16
Undervisning för elever med funktionsvariationer	19
Möjligheter som gör skillnad	20
Systematiskt kvalitetsarbete i autismverksamhet	22
Vikten av modersmål för lärande	25
Svenska bland andra språk	26
Translanguaging - Stämmer nyanlända elevers upplevelse med några av de fördelar med translanguaging som forskningen lyfter fram?	29
Flerspråkighet som en förutsättning för lärande	31
Flerspråkiga lärmiljöer för integration på lika villkor	32
Skolspråk för modersmålelever – ett ovant språk?	34
Att utveckla digital informationssökning hos vuxna svenska som andraspråkselever – möjligheter och utmaningar	37
Elevdelaktighet – olika perspektiv	40
Pedagogens roll i klassrådet	41
Vad är elevinflytande? – En jämförelse av elevers och lärares uppfattningar	43
SYV och specialpedagoger i undervisning	45
Samverkan skola-arbetsliv på Gantofta skola	46
Att samarbeta om tillgänglig undervisning – en studie om specialpedagogisk handledning på gymnasiet	48
Kreativa metoder för bättre lärande	51
Storyfication- för digital kompetens och meningsfullhet	52

Religiösa karaktärer – ämnesbeskrivning genom karaktärsbeskrivning	55
Svalövspulsen	58
Utveckla läs- och skrivförmåga: fokus på matematik och kemi	61
Collaborative Writing - ett språkutvecklande arbetssätt som främjar utforskande samtal i matematik	62
Lässtrategier i kemitexter	64
Att utveckla elevers förmågor i matematik	66
Framgångsfaktor i Blended Learning: En studie i grundskolan	67
Kan förändrade tankebanor påverka elevers inställning till matematik?	70
Processer för kollegialt lärande	72
Fördjupad reflektion i kollegiala samtal? En aktionsforskningsstudie om kemilärares kollegiala lärande	73
Professionsutveckling i matematik	76
Utveckla språkundervisning	80
Motiverande arbetssätt i språkundervisningen	81
Kollektivt lärande som framgångsfaktor i engelskundervisning – uppföljning och utveckling av bidrag nr 51, 2019.	84
Systematiskt förbättringsarbete i grundskola	87
Implementering av det strategiska ramverket Varje elevs bästa skola	88
Ett undersökande tillvägagångssätt - vägen till förbättring på Roslättsskolan.	90
Stödja elevers språkutveckling	92
Tal till Text som studieteknik - erfarenheter från en klassrumsstudie i år 6	93
Stationsarbete – ett arbetssätt för att genomföra kartläggningarna och för att anpassa och utmana i den ordinarie förskoleklassundervisningen.	96
Erfarenheter efter distansundervisning våren 2020	99
Att stärka elevaktivitet och digital kompetens - om ett temasamarbete mellan lärare på naturvetenskapsprogrammet och bibliotekarie	100
Att fullfölja kunskapsuppdraget vid distansundervisning	103
Kollegialt lärande för utveckling av undervisning och bedömning	106
Undervisning och lärande i fritidshemmet	107
Ökad samsyn för bättre likvärdighet i bedömning	110

Samverkan mellan lärosäten: erfarenheter av ULF försöksverksamhet i Skåne

Didaktiska nätverk – samverkan språkinriktad och kunskapsutveckling genom case- metodik

Jens Jakobsson, Malmö stad; Charlotte Lennartsdotter, Trelleborgs kommun; Eva Bringéus,
Malmö universitet

Malmö stad

TRELLEBORGS KOMMUN

MALMÖ
UNIVERSITET

Att organisera praktiktäna skolforskning som ömsesidigt samarbete lärosäte-skolor

Marie-Charlotte Elvstam, Lomma; Ghazal Zaboli Vellinge; Jöran Petersson, Malmö universitet;
Andreas Rosenberg, Svedala; Annika Schoug, Helsingborg; Daniel Dima, Helsingborg; Egbert
Langeveld, Svedala; Joakim Olofsson, Malmö universitet; Jonas Dahl, Malmö universitet;
Jörgen Lagnebo, Lomma; Magdalena Beben, Helsingborg; Magnus Jakobsson, Malmö
universitet; Monica Delorme, Helsingborg; Nicklas Lindén, Vellinge; Olof Munther, Vellinge

HELSINGBORG

Didaktiska nätverk – samverkan för språk- och kunskapsutveckling genom case-metodik

Jens Jakobsson, Malmö; Charlotte Lennartsdotter, Trelleborg; Eva Bringéus, Malmö

Nyckelord: språk- och kunskapsutveckling, ämnesundervisning, fallmetod

Bakgrund

Detta bidrag presenterar ett pågående samverkansprojekt mellan flera skolor i Skåne och Malmö universitet. Som en del i den nationella försöksverksamheten ULF (Utveckling, Lärande, Forskning) startade under hösten 2019 tre stycken didaktiska nätverk för att pröva didaktiska nätverk som en långsiktig samverkansmodell. I de didaktiska nätverken möts lärare från olika skolhuvudmän i Skåne och forskare från Malmö universitet regelbundet för att tillsammans ta sig an didaktiska utmaningar i undervisning. Syftet med de didaktiska nätverken är att genom samverkan bedriva utvecklings- och forskningsprojekt tillsammans för att på så vis stärka både undervisning i skolorna och lärarutbildningen på universitetet. I nätverket för språk- och kunskapsutveckling i ämnesundervisningen prövas fallmetoden (case) som ett sätt att arbeta med utveckling på såväl skolor som universitet. Att språk- och kunskapsutveckling i ämnesundervisning valts som fokus i arbetet utgår från ett behov av att lärare utifrån det egna ämnets verksamhet, karaktär och etablerade didaktik får möjlighet att utforska och utveckla språkliga redskap som kan passa dem, deras ämne och deras praktik, för att de på ett funktionellt sätt ska kunna möta språkligt heterogena elevgrupper. Ämneskontextualiseringen innebär ett inifrånperspektiv men även en rörelse mot en högre grad av ämnesspecifik anknytning och därmed en högre grad av ämnesdidaktisk relevans (Shanahan & Shanahan 2012; Fang & Coatoam 2013; Kouns 2014).

Nätverkets inriktning innebär ett fokusskifte, då de senaste 15 årens språkutvecklingsarbete i både grundskolan och gymnasiet kan sägas ha präglats av språkexperters utifrånperspektiv och ett utbud av mer generella språkdiraktiska redskap och lösningar, exempelvis Läslyftet. Ett kriterium för nätverkets arbete är därför att sträva efter hög grad av igenkänning för ämnes- och yrkeslärare som annars kan tveka eller känna sig främmande inför att i sin undervisning göra sådant som av tradition setts som språklärares uppgift och expertområde (Kouns 2014; Bringéus, *kommande*). Projektets relevans grundar sig i lärares upplevelser, oavsett ämne, av att det finns ett stort behov av att stötta eleverna i deras språk- och kunskapsutveckling.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att identifiera gemensamma intresseområden och formulera dessa till fallbeskrivningar (case) för att undersöka hur lärares och studenters uppfattningar om praktisknära fallbeskrivningar kan bidra till en fördjupad förståelse för språk- och kunskapsutveckling i ämnesundervisningen. De formulerade fallen prövas genom kollegiala diskussioner och utvärderingar på skolor och av studenter på lärarutbildningen. Ett ytterligare syfte är att pröva det didaktiska nätverket som en samverkansmodell och

utvärdera möjligheterna att arbeta vidare med nätverket som ett gemensamt forum för utveckling och forskningsprojekt (med fokus på språkutvecklande fallbeskrivningar).

Frågeställningar:

- Hur uppfattar lärare respektive lärarstudenter fallens relevans och möjligheter till fördjupad förståelse för undervisningen samt fallbeskrivningarna som metod för att bidra till språk- och kunskapsutveckling?
- Vilka möjligheter ser nätverkets deltagare till att arbeta vidare i en samverkansmodell för utveckling och forskning med fokus på fallbeskrivningar?

Metod

Nätverket arbetar utifrån fall (*case*). Fallmetoden innebär att ämnes- och språkdiraktiskt analysera och diskutera detaljerade, komplexa kontextbundna undervisningssituationer (Levin 1995; Stuesson & Popov 2015). Metoden erbjuder ett sätt att fördjupa förståelsen för olika undervisningssituationer och olika överväganden som lärare kan behöva göra. Med andra ord syftar nätverkets arbete till förändring med utgångspunkt i elevers förbättrade lärande (Timperley 2013).

Deltagarna i nätverket har inledningsvis satt sig in i fallmetoden, genom att intervjua varandra och gemensamt formulera centrala intresseområden vad gäller språk- och kunskapsutveckling i ämnesundervisningen. Utifrån tre gemensamma intresseområden (heterogena elevgrupper, metoder och arbetssätt samt kollegialt lärande) har fem fallbeskrivningar formulerats baserade på situationer hämtade från undervisningssituationer.

Under läsåret 2020-21 kommer de fall som formulerats att prövas dvs diskuteras och utvärderas på de skolor respektive lärarutbildning som nätverkets deltagare representerar. I utvärderingen efterfrågas lärarnas och lärarstudenternas syn på de olika fallens relevans och möjligheter till fördjupad förståelse för undervisningen men även fall som språk- och kunskapsutvecklande metod. Nätverkets deltagare kommer därefter med stöd av de gemensamma erfarenheterna diskutera möjligheterna till en samverkansmodell med utveckling och forskningsprojekt.

Resultat och diskussion

I framläggningen på konferensen beskrivs dels hur arbetet i det didaktiska nätverket utformats och dels presenteras några fallbeskrivningar som nätverket tillsammans formulerat. Vidare beskrivs hur prövningen (diskussionen) av fallen på skolor och universitet fallit ut och hur fallen som formulerats kan användas för utvecklingsarbete på skolor och universitet. Fallmetoden problematiseras utifrån nätverkets erfarenheter och tar upp bland annat att metoden inte syftar till att hitta *en* lösning utan snarare är syftet att belysa hur undervisningssituationer kan förstås utifrån olika perspektiv och att fallen leder till en diskussion kring olika sätt att förstå och lösa dilemman.

Diskussionsfrågor: Kan fallmetoden användas i utvecklingsarbetet på skolor och universitet och vad bidrar den till i så fall? Vilka för- och nackdelar har didaktiska nätverk som en samverkansmodell för skolor och universitet?

Referenser

Bringéus, E. (kommande). *Ämneslärares förhållningssätt till språk- och kunskapsutveckling under kompetensutvecklingen Läslyftet*.

Fang, Z. & Coatoam, S. (2013). Disciplinary literacy. What you want to know about it. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*. 56(8), s. 627-632.

Kouns, M. (2014). *Beskriv med ord. Fysiklärare utvecklar språkinriktad undervisning på gymnasiet*. Diss. Malmö: Malmö högskola.

Levin, B.B. (1995). Using the case method in teacher education: The role of discussion and experience in teachers' thinking about cases. *Teaching and Teacher Education*, 11, s. 63-79.

Popov, O. & Sturesson, E. (2015). Facing the pedagogical challenge of teaching unaccompanied refugee children in the Swedish school system. *Problems of education in the 21st century*, 64, s. 66-74.

Shanahan, T. & Shanahan, C. (2012). What is disciplinary literacy and why does it matter? *Topics in language disorders*. 32(1), s. 7-18.

Timperley, H. (2013). *Det professionella lärandets inneboende kraft*. Lund: Studentlitteratur.

Undervisning i SO-ämnen 7-9. Mycket kunskap men för lite kritiskt kunskapande. Rapport 2013:04. Stockholm: Skolinspektionen.

Att organisera praktiktära skolforskning som ömsesidigt samarbete lärosäte-skolor

Marie-Charlotte Elvstam, Lomma; Ghazal Zaboli Vellinge; Jöran Petersson, Malmö universitet; Andreas Rosenberg, Svedala; Annika Schoug, Helsingborg; Daniel Dima, Helsingborg; Egbert Langeveld, Svedala; Joakim Olofsson, Malmö universitet; Jonas Dahl, Malmö universitet; Jörgen Lagnebo, Lomma; Magdalena Beben, Helsingborg; Magnus Jakobsson, Malmö universitet; Monica Delorme, Helsingborg; Nicklas Lindén, Vellinge; Olof Munther, Vellinge

Nyckelord: Didaktisk design; Lesson study; Matematikdidaktik; ULF-projekt; Åk6-Gy

Bakgrund – ett ULF-projekt

ULF står för "Utveckling, Lärande, Forskning" och är en nationell försöksverksamhet om praktiktära skolforskning och bedrivs som ömsesidiga samarbeten mellan ett lärosäte och lokala skolor med syftet att förbättra undervisningen (<https://www.ulfavtal.se/>). I just detta ULF-projekt deltar författarna genom Malmö Universitet och kommunerna Helsingborg, Lomma, Malmö, Svedala och Vellinge. Vi är 4 högskolelärare, 5 åk7-9-lärare och 6 gymnasielärare. I enlighet med ULF-avtalets anda syftar detta konferensbidrag till att exemplifiera hur praktiktära och ömsesidig skolforskning kan se ut exemplifierat med matematikutveckling. Forskningsfrågorna blir:

- Hur vi kan välja en lämplig teoretisk inramning, som passar dessa ledord? och
- Hur kan ömsesidig praktiktära skolforskning ta sig ut i den valda teoretiska inramningen?

Lektionsdesign som teori och metod för matematikutveckling

Avgränsat till matematikutveckling, så bör ramverket ha egenskapen att kunna hantera en cykel av iterativ förbättring där skolor och lärosäte tillsammans arbetar med att planera, dokumentera och utvärdera undervisningen. Tre sådana ramverk beskrivna i forskning och använda i matematikutveckling är aktionsforskning, lesson study och didaktisk design. Aktionsforskning syftar till att förändra en befintlig verksamhet, särskilt om denna ses som problematisk i något avseende. I matematikundervisning så har exempelvis Björklund Boistrup och Samuelsson, (2013) använt aktionsforskning för att pröva nya sätt att arbeta med elevbedömning.

Miyakawa och Winsløw (2009) jämför didaktisk design (fr. ingénierie didactique) med lektionsstudier (kōnaikenshu/lesson study). De beskriver kōnaikenshu (japanska= "träningstudie i skolpraktiken") som en lärarledd form av aktionsforskning byggd på lärarens erfarenheter och som används i lärarfortbildning och lärarutbildning. Detta gör att kōnaikenshu tar tillvara på, om än implicit, många kontextberoende egenheter i undervisningssituationen såsom skolformens styrdokument, det matematiska innehållet och elevgruppens förkunskaper och behov. Det skiljer den från didaktisk design, där undervisningen explicit formges utifrån principer för undervisning enligt Brousseaus TSD (théorie des situations didactiques).

Miyakawa och Winsløw drar slutsatsen att konaikenshu och didaktisk design har det gemensamt att båda syftar till matematikutveckling, men att det också finns skillnader; medan konaikenshu ofta tillämpas på problemlösning och uppmuntrar olika lösningsmetoder, så syftar didaktisk design till att förstå och vetenskapligt beskriva villkoren för en specifik undervisningssituation. Här finns en möjlighet att låta konaikenshu inspirera didaktisk design till en mer praktikorienterad forskning. Detta konferensbidrag handlar om att nyutveckla en undervisningspraktik som ännu inte finns, alltså inte förändra som i aktionsforskning. Till detta behövs både lärarerfarenheter (konaikenshu) och vetenskaplig metod (didaktisk design) av gemensamt nyutvecklade undervisningspraktiker. Därmed faller valet på en konaikenshu-inspirerad didaktisk design. Detta besvarar den första forskningsfrågan.

Resultat och diskussion

Ett större skolutvecklande projekt kräver att deltagande parter kommer överens om ramarna; formellt sett ett avtal, som anger vad projektet ska handla om, hur länge projektet ska pågå, hur ofta deltagarna ska träffas och att utfallet ska göras tillgängligt på konferenser för lärare respektive forskare. Precis som läroplaner, så fungerar avtalet som ett måldokument för projektet, som metodologiskt följer didaktisk design i form av cykler av förberedelser och genomförande (Artigue, 2015).

- Förberedelser: Eftersom vi valde ett tämligen outforskat begrepp i skolmatematiken, behövde vi först lära oss mer om spridningen i elevernas begreppsuppfattning genom att undersöka elevarbeten insamlade från deltagarnas lektioner och provtillfällen. Dessa förberedelser tog hela läsåret 19/20.
- Genomförande: Erfarenheterna förberedelsefasen hjälpte oss formulera huvudinnehållet i en undervisningsmodell, som vi kommer att pröva ut läsåret 20/21. Vi kommer att kontinuerligt dokumentera lektionsplaneringar, observera undervisning, intervjua elever som jämför undervisningsvarianter och använda dessa data för didaktisk design av praktisknära och forskningsgrundad undervisningsmodeller för olika didaktiska kontexter.

Ett uttryck för "ömsesidighet" i förberedelserna är att både forskarnas teoretisering och lärarnas kontextkunskap kom väl till pass när vi analyserade elevarbetena. Ett praktisknära utfall är att vi lärde oss formulera elevuppgifter med syftet att såväl öva som pröva elevernas kunskap. På så sätt blev detta en "konaikenshu" som teoretiseras med "TSD" (Miyakawa & Winsløw, 2009). Vi arbetar för att detta ska gälla även under genomförandefasen och planerar ha en preliminär undervisningsmodell i slutet av läsåret 20/21. Denna beskrivning besvarar den andra forskningsfrågan.

Slutsatser

I detta konferensbidrag har vi tagit upp två aspekter av skolutvecklande arbete. Dels behovet av att organisera deltagandet i form av ett avtal mellan deltagande parter; här ett ULF-avtal. Dels behovet av att välja en teoretisk inramning, som medger att arbetet blir både praktisknära och forskningsbaserat; här praktikorienterad didaktisk design. Vi har också gett exempel på vilka data som behövs i utvecklingsarbetet. Vi hoppas att detta konferensbidrag inspirerar andra lärare, som planerar ett skolutvecklande projekt.

Referenser

- Artigue, M. (2015). Perspectives on Design Research: The Case of Didactical Engineering. In A. Bikner-Ahsbahr, C. Knipping, N. Presmeg. (Eds.). *Approaches to Qualitative Research in Mathematics Education*. Springer.
- Björklund Boistrup, L. & Samuelsson, J. (2013). *Smittande samtal mellan lärare och elev: aktionsforskning om bedömning i matematik i Norrköping ht 2012*. Utbildningskontoret i Norrköping.
- Miyakawa, T., & Winsløw, C. (2009). Didactical designs for students' proportional reasoning: an "open approach" lesson and a "fundamental situation". *Educational Studies in Mathematics*, 72(2), 199-218.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet i förskola

Samverkan - vägen för utveckling av förskola på vetenskaplig grund

Jenny Henriksson & Jonna Runheimer, Bjuvs kommun

Professionsutveckling i förskolan med återkoppling i fokus

Jenny Sonesson & Annica Olsson, Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Jämställdhet bland föräldrar med invandrarbakgrund - en förändringsprocess

Karin Jonsson Agardh, Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Samverkansuppdrag - vägen för utveckling av förskola på vetenskaplig grund

Jenny Henriksson & Jonna Runheimer, Bjuvs kommun

Nyckelord: Förskola, vetenskaplig grund, samverkansdoktorand

Bakgrund

Billesholms förskolor strävar mot en tydligare professionellt och vetenskapligt förankrad kultur och en del i det arbetet var att satsa på en samverkansdoktorand i den nationella forskarskolan Recec. Som samverkansdoktorand eller kommundoktorand som det också kan benämnas är du anställd av kommunen på 100% varav 50% är vikt för forskarutbildning. Områdets satsning innebär bland annat att utveckla ett uppdrag för samverkansdoktorand som stödfunktion för områdets utvecklingsarbete. Målet är att utforma ett hållbart uppdrag som bidrar till en vetenskapligt förankrad utbildning av hög kvalitet i områdets förskolor. Tidigare studier av kommundoktorander (Sveriges Kommuner och Landsting, 2008; Lärarförbundet och Sveriges Kommuner och Landsting 2010; Åkerblom, 2016) synliggör både möjligheter och utmaningar för doktoranden och för huvudmannen. Å ena sidan framträder möjligheter för skolutveckling och forskning som är praktiktäna, å andra sidan framträder utmaningar kring doktorandens uppdrag och vad satsningen ska leda till. En slutsats som dras är att det krävs en tydlig plan för att satsningen ska leda till kunskapsutveckling och samverkan mellan praktik och akademi. Dessutom visar dessa studier att det har varit svårt för kommuner att utforma ett uppdrag så att doktorandens kompetens tas tillvara i kommunen.

En annan utmaning som lyfts av Sveriges Kommuner och Landsting (2008) är hur samverkan mellan akademi och praktik tas emot i kommunen, det kan vara svårt för kommunerna att möta forskningsperspektivet. Skilda förväntningar och olika attityder till forskning kan skapa krockar, det är därför centralt att forskningen och doktoranden ges legitimitet i verksamheten. Billesholms förskolor arbetar mot att utforma en struktur för uppdraget som skapar förutsättningar för samverkansdoktoranden att arbeta i enlighet med satsningens intentioner samtidigt som det också skapar förutsättningar för doktoranden i forskarutbildningen. För att uppnå syftet med satsningen innefattar uppdraget just nu fyra delar, verka som bro mellan akademi och praktik, fungera som en resurs för rektor, processledare, arbetslag, förskolor i utvecklingsarbetet, leda nätverk för VFU-handledare samt att slussa in nyanställda i Billesholms förskolors utvecklingsarbete. Förhoppningen är att det formulerade uppdragets struktur blir hållbart både för samverkansdoktoranden och kommunen och därför vill vi undersöka detta vidare.

Syfte och Frågeställning

Syftet är att utforma ett hållbart och funktionellt uppdrag för samverkansdoktoranden som både under tiden som uppdraget utformas och på sikt stödjer förskolornas utvecklingsarbete samt en vetenskapligt förankrad utbildning av hög kvalitet i områdets förskolor.

Frågeställningen blir då hur kan samverkansuppdraget utformas för att bli hållbart för doktoranden och hur kan uppdraget utformas för att bli funktionellt för förskolorna i deras utvecklingsarbete?

Metod

Rektor och samverkansdoktorand följer kontinuerligt upp uppdragets utformning utifrån hållbarhet och funktionalitet genom att skriftligt dokumentera de insatser som samverkansdoktoranden utför inom ramen för uppdraget. Samverkansdoktoranden dokumenterar även uppdragets tjänstefördelning och arbetsbelastning. Stödinsatser dokumenteras, utvärderas och analyseras i områdets digitala plattform för att kunna forma uppdraget så att det skapar möjligheter till utveckling på förskolorna i området.

Resultat och Diskussion

Tidigare studier visar, som tidigare beskrivits i bakgrunden, på utmaningar gällande samverkansdoktoranders uppdrag i kommunerna under och efter pågående forskarutbildning. Den struktur som Billesholms förskolor nu testar följer vi upp och utvärderar utifrån hållbarhet och funktionalitet. Arbetet med att utforma ett hållbart uppdrag för samverkansdoktoranden i Billesholms förskolor förväntas resultera i ett tydligt och funktionellt uppdrag som kan möjliggöra för att uppdraget blir kommunövergripande och att samverkansdoktoranden på så sätt stannar kvar i kommunen och bidrar till förskolornas kunskapsutveckling i ett vidare perspektiv. Arbetet förväntas således kunna bidra med kunskap om hur ett samverkansuppdrag för kommundoktorander kan utformas. Utifrån satsningens formulerade syften kan ytterligare ett förväntat resultat även vara att Billesholms förskolors utbildning genomsyras av hög kvalitet som utvecklar, utmanar och skapar nytt samt är vetenskapligt förankrad, i syfte att ge varje barn de bästa förutsättningarna att utvecklas och lära.

Relevans

Utvecklingsarbetet gällande utbildning och undervisning samt en förskola på vetenskaplig grund är ett synnerligen aktuellt och viktigt område. Forskarskolor är ett sätt att nå dit och det är centralt att det skapas förutsättningar för samverkansdoktorander att utvecklas i kommuner.

Diskussionsfråga

På vilka andra sätt kan uppdraget i kommunen formuleras så att det blir hållbart både för doktorand och huvudman?

Referenser

Läraryrket och Sveriges Kommuner och Landsting (2010) *Forskarutbildade lärare – en väg till skolutveckling En kartläggning av kommundoktorander inom förskolans och skolans verksamhet*, gjord i samarbete mellan Läraryrket och Sveriges Kommuner och Landsting 2010

Sveriges Kommuner och Landsting (2008). *Forskning i kommunens tjänst. Kommundoktorander som brobyggare mellan forskning och praktik*. Stockholm.

Åkerblom, A (2016) *Med förskolepraktik i fokus Kunskapsbidrag och erfarenheter av de nationella forskarskolorna för verksamma förskollärare*, FöFoBa och FoBaSM. Malmö Högskola

Professionsutveckling i förskolan med återkoppling i fokus

Jenny Sonesson & Annica Olsson, Helsingborgs stad

Nyckelord: förskolebarn, återkoppling, resonemangsförmåga, matematik

Bakgrund

Att vi arbetar med matematik i förskolan utifrån förskolans läroplan visste vi, men hur vi utvecklar vår undervisning och möjliggör för barnen att utveckla sina matematiska resonemang var inget vi hade dokumenterat sedan tidigare. Vi lyssnade på resultatet från en studie gjord på skolelever kring deras förmåga att föra matematiska resonemang där resultatet visar på stora skillnader vilket för eleverna på sikt innebär svårigheter att nå målen i matematik. Intressant i studien var också hur lärarnas undervisningsmetoder skilde sig åt och det speglade sig i resultatet. Att omsätta detta till förskolan blev intressant för oss då vi blev nyfikna på att undersöka hur vår undervisning kan utvecklas, hur medvetna vi är om vår egen undervisning och hur den stödjer barnens matematiska resonemang. Det område som vi ville utveckla i vår undervisning var återkopplingen. Det finns en mängd studier (Hattie & Timperley, 2007) som visar att lärarens återkoppling spelar stor roll för barns och elevers lärande. Återkopplingen kan dessutom ha en påverkan på motivation (Ellis & Tod, 2015) och inställning till matematik (Shute, 2008).

Syfte

Syftet med undersökningen är att arbeta med professionsutveckling för att undersöka hur barnens kunskaper utvecklas i förhållande till undervisningens utformning. Mer specifikt har vi valt att fokusera på återkoppling och de effekter som återkopplingen har på barnens utveckling av resonemangsförmågan. För att hjälpa oss i arbetet ställer vi oss frågan: Hur påverkar återkoppling barnens resonemangsförmåga i matematik på förskolan?

Metod

Metoden för undersökningen är en interventionsstudie där pedagogerna arbetar i den ordinarie undervisningen med återkopplingen till barnen. Metoden består av flera steg 1) pedagogerna får stöd i att bli medvetna om sin återkoppling, 2) pedagogerna får stöd i att utveckla sin återkoppling, 3) pedagogerna utvecklar sin förmåga till själv- och kamratbedömning i samband med återkopplingen till barnen, 4) barnens resonemang dokumenteras över tid.

I metod delen har vi fått stöd av en forskare som arbetar i kommunen. Forskarens roll har varit att ge stöd till pedagogerna i sin utveckling av återkopplingen samt i att skapa större medvetenhet kring återkopplingens olika former samt deras påverkan på barnens lärande. I studien ingår 20 av våra 200 barn och vi har valt att alla våra 40 medarbetare deltar i processen och gör ljudupptagningar eller film med några av barnen i deras barngrupp. Två gånger per termin görs inspelningar av samtalen mellan barn och pedagoger. Det är samma barn som deltar vid alla tillfällena i inspelningarna. Forskaren ger återkoppling till pedagogerna på deras återkoppling till barnen. Vid dessa tillfällen fokuseras på olika delar av

återkopplingen. Barnens lärande och progression dokumenteras kontinuerligt i digitala lärloggar. Alla pedagoger deltar i kollegiala reflektionsgrupper två gånger per termin där fokus är att synliggöra och vidareutveckla arbetslagens arbete mot resonemangsförmågan och en likvärdig utbildning.

Arbetet påbörjade höstterminen 2019. Mätningen av resultaten görs genom analyser av de inspelade samtalen mellan pedagoger och barn. Analysen av studien genomförs under hösten 2021. Arbetslagen analyserar undervisningens erbjudande och effekter en gång per termin där barnens resultat i lärloggarna och de inspelade undervisningstillfällena utvärderas gentemot verksamhetens mål och målkriterierna som arbetslagen satt upp. I analysen utvärderas också lärmiljöernas innehåll och utbud.

Resultat

Än så länge kan vi bara rapportera resultat som är baserade på våra egna upplevelser. Vi ser att barnen utvecklats och använder sig av sina kunskaper självständigt och tillsammans med andra. De tar själv initiativ till att arbeta med, prata och leka matematik. De har utvecklats och kommunicerar kring fler matematiska begrepp och antalsuppfattningen har utvecklats. Även de små barnen som inte kommunicerar så mycket verbalt visar på stor utveckling framförallt i att kategorisera, sortera, jämföra och att våga prova sina hypoteser. Vi hör barnen säga "det är roligt med matematik" och "jag är bra på matematik". Vi ser även hur pedagogerna utvecklats i undervisningen då det idag finns en större medvetenhet kring olika matematiska begrepp och hur man medvetet planerar för undervisningen och dess innehåll. Vi ser att vi utvecklats kring vår vilja att få återkoppling kring undervisningen då det i början fanns ett litet motstånd till att nu vilja få återkoppling och bli bekräftad i sin undervisning för att kunna utvecklas. Nytt för denna termin är att vi börjar med att ge oss egen återkoppling först innan vi får återkoppling av forskaren. Vi ser att kunskapen om mig själv som undervisande pedagog utvecklas och kan utvecklas i högre grad. Vi har blivit bättre på att kollegialt diskutera och problematisera kring vår undervisning i matematik och vi är nyfikna på att utveckla våra förmågor i att variera undervisningen så att barnen får möjlighet att utveckla resonemangsförmågan i olika sammanhang. Vi ser att vi lär oss och tar till oss av återkopplingen vi får vilket ger oss mod att våga prova nytt och fördjupa undervisningen.

Referenser

Ellis S., & Tod J. (2015). *Promoting behavior for learning in the classroom*. London & New York: Routledge

Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77, 81-112.

Shute, V. J. (2008). Focus on formative feedback. *Review of Educational Research*, 78, 153-189.

Jämställdhet bland föräldrar med invandrarbakgrund - en förändringsprocess

Karin Jonsson Agardh, Helsingborgs stad

Nyckelord: förskola, jämställdhet, föräldrar, könsmönster, förändringsprocess.

Syfte och frågeställningar

Då jag arbetar i ett område där många barn är flerspråkiga och vars föräldrar i många fall vuxit upp i ett annat land såg jag det som ett spännande projekt att försöka ta reda på hur dessa föräldrar tänker kring ordet jämställdhet.

- Vilka erfarenheter uttrycker föräldrarna om jämställdhet?
- Vilka förväntningar uttrycker föräldrarna att de har på sina döttrar respektive söner utifrån ett jämställdhetsperspektiv?

Bakgrund

Heikkilä (2015) menar att genus kan ses som en skildring av hur det ser ut idag och jämställdhet kan ses som ambition med det arbete man gör för att omskapa genusmönster i verksamheten, det vill säga i skola och förskola. Med detta menar författaren de brister som förekommer i en likvärdig förskola utifrån jämställdhetsperspektivet. Wedin (2018) skriver att ordet jämställdhet är en mänsklig rättighet och att begreppet används på olika sätt och i olika sammanhang. Åsa Carlsson (digital länk) skriver att regeringens mål angående jämställdhet är att "kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv". Samma författare skriver vidare att tanken bakom lagtexterna tycks vara att könen ska ha samma möjligheter att utveckla sina förmågor och intressen utan att hindras av könsmönster, traditionella könsnormer eller könsroller och det är först då jämställdhet råder.

Förskolans läroplan betonar betydelsen av jämställdhet utifrån "*Förskolan ska aktivt och medvetet främja alla barns lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Förskolan har ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar barnens utveckling, val och lärande. Hur förskolan organiserar utbildningen, hur barnen blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på barnen bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.*"

Metod

Metoden som användes för denna undersökning var intervjuer, för att komma djupare in i intervjupersonernas tankar och för att kunna ställa följdfrågor. Det är ett sätt att förstå från intervjupersonernas perspektiv och att därigenom söka en mening ur deras erfarenheter. Intervjuerna spelades in och transkriberades efteråt. De kriterier som jag ställde var att de föräldrar som valdes ut skulle vara födda i ett annat land och både ha minst en son och minst en dotter. Alla föräldrar fick information om att de var anonyma i undersökningen och att deras namn skulle vara konfidentiella

Tanken har varit att försöka hitta så kallade tematiska relationer mellan de kategorier som jag har skapat utifrån respondenternas svar samt utifrån de frågeställningar som har ställts. Tematiskt relateras till intervjufrågor som börjar med "vad".

Resultat

Jag intervjuade åtta personer; sex kvinnor och två män. Tiden intervjuerna varit i Sverige var allt mellan fyra till tjugo år.

Det var ingen av respondenterna som kunde svara på vad jämställdhet eller vad jämställd är. Att alla ska ha rätt att arbeta och hjälpas åt hemma var de mest frekventa svaren. Att respektera alla människor var ett annat svar som framkom. I sex av åtta fall var det tydligt att deras tankar kring jämställdhet hade förändrats sedan de kom till Sverige.

De båda intervjuerna som menade att deras syn på jämställdhet inte hade förändrats var en man och en kvinna. Mannen svarade att han respekterar andra och den inställningen hade han även då han bodde i Kosovo. Alla är lika och alla ska ha samma respekt. Kvinnan förstod inte ordet. Hon poängterade att hon inte flyttat hit på grund av jämställdhet utan på grund av det var krig och osäkert i landet hon kommer ifrån. Hon svarar dock att det var viktigt att hennes alla tre barn; två flickor och en son, skulle studera och läsa på universitet. Sju av intervjuerna hade snarlika förväntningar på såväl sin dotter som sin son. Det var viktigt att de skulle utbilda sig, gifta sig, få bra liv i Sverige och att barnen av båda könen själva skulle bestämma vad de ville bli eller göra då de blir stora.

En förälder i undersökningen stack ut med lite annorlunda tankar. Han berättade om sina barn:

"Min pojke ('barnets namn') ska utbilda sig, gå på universitet och bli duktig på fotboll. Min flicka ('barnets namn') ska utbilda sig för att klara sig. Om hon vill får hon gå på universitetet."

Analys, diskussion och reflektion

Den första frågan som ställdes om jämställdhet visade sig vara problematisk i den mening då ingen av respondenterna visste vad ordet jämställd eller jämställdhet betyder. Dock tycktes integrationen gå fortare för kvinnor jämfört med män. De invandrarkvinnor som tillbringat lång tid i Sverige hade tagit till sig åsikter om jämställdhet och integrerats i de normer som svenska samhället har, visar mina intervjuer. Dock har jag inga män som jag i detta fall direkt kan jämföra med, eftersom respondenterna var fler kvinnor.

Referenser

Heikkilä, M. (2015). *Lärande och jämställdhet i förskola och skola*. Stockholm: Liber

Wedin, E.-K. (2018). *Jämställdhetsarbete i förskola och skola*. Stockholm: Nordstedts Juridik.

Åsa Carlsson. Jämställdhet, vad är det? en analys av begreppet jämställdhet i offentliga dokument om skola, utbildning och arbete

https://www.researchgate.net/publication/327417982_Jamstallldhet_vad_ar_det_en_analys_a_v_begreppet_jamstallldhet_i_offentliga_dokument_om_skola_utbildning_och_arbete

Förskolans läroplan, 2018, digital länk

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2018/laroplan-for-forskolan-lpfo-18>

Undervisning för elever med funktionsvariationer

Möjligheter som gör skillnad

Charlotte Sandelin & Veronica Rosvall, Kristianstads kommun

Kristianstads
kommun

Systematiskt kvalitetsarbete i autismverksamhet

Daniel Jägestedt, Malmö stad

Malmö stad

Möjligheter som gör skillnad

Charlotte Sandelin & Veronica Rosvall, Kristianstads kommun

Nyckelord: rörelsehinder, gymnasieutbildning, lärmiljö, speciallärare, bedömning

Introduktion

Riksgymnasierna är till för elever med svåra rörelsehinder och har nationell antagning. Ungdomar som på grund av ett svårt rörelsehinder behöver anpassad undervisning och habilitering och i vissa fall boende och omvårdnad i boendet kan söka till riksgymnasium med Rh-anpassad utbildning.

Bakgrund

På ett riksgymnasium finns olika yrkeskategorier såsom ämneslärare, speciallärare, studerandeassistenter, studie- och yrkesvägledare, psykologer, kuratorer, fysioterapeuter, arbetsterapeuter, alla med specialistkunskaper och erfarenhet av arbete med svårt rörelsehindrade ungdomar. De kommunala gymnasieskolorna har tillgång till rådgivning och stöd när det gäller deras arbete med elever som är antagna till Rh-anpassad utbildning. SPSMs tillgänglighetsmodell är en utgångspunkt i det systematiska arbetet som tillämpas på Riksgymnasiet¹.

Enligt Skolverkets Att planera för barn och elever med funktionsnedsättning från 2015 (s.34) fastslås att specialläraren är en nyckelperson när det gäller stödet till elever med funktionsnedsättningar och kan fungera som en kvalificerad samtalspartner, handledare eller rådgivare till arbetslaget.

I gymnasieförordningen (2010:2039) 11kap §1 står det att den Rh-anpassade utbildningen ska så långt det är möjligt integreras med motsvarande utbildning i gymnasieskolan. Utifrån förordningen ställer vi oss frågan vad som krävs för att elever med svåra rörelsehinder ska kunna genomföra den gymnasieutbildning de önskar och är behöriga till.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att bidra med kunskap om att tillgängliggöra lärmiljön i gymnasieskolans nationella program. Utifrån syftet avser vi att besvara frågan: Hur kan man arbeta så att gymnasieförordningens intentioner för rörelsehindrade elever på nationella program uppnås?

Metod och tillvägagångssätt

Vid val av metod och tillvägagångssätt har vi utgått från SPSMs tillgänglighetsmodell och Skolverkets Att planera för barn och elever med funktionsnedsättning. Därför kopplades arbetsterapeut in när det gällde likvärdigheten kring den fysiska miljön. När det gällde den pedagogiska miljön samverkade speciallärare och förstelärare från RG med lärare på aktuellt program. När det gäller bl.a. det som Hjort och Furenhed kallar för hårt och mjukt stöd i sin bok Effektiv undervisning, 2016 (s.120) har vi läst in oss på aktuella ämnesplaner för att kunna rådgöra med lärarna om hur de skulle kunna arbeta med elever antagna till Rhanpassad utbildning. Vi har även vid behov kopplat in SPSM för rådgivning kring bedömning och betygssättning. I David Mitchells bok Inkludering i skolan från 2014 (s.297)

¹ <https://www.spsm.se/stod/tillganglighet-delaktighet-ochinkludering/tillganglighet/tillganglighetsmodell/>

poängteras att inkluderande undervisning handlar om mycket mer än bara rumslig placering, nämligen anpassad läroplan, anpassade undervisningsmetoder, modifierad bedömningsteknik och tillgänglighet som alla kräver stöd för pedagogen på klassrumsnivå. Detta stödjer vårt tillvägagångssätt vad gäller samverkan mellan olika enheter och professioner.

Resultat

Utifrån vårt syfte och frågeställning tolkar vi det som att resultatet av tillvägagångssättet blev en anpassad fysisk miljö, likaväl som en anpassad pedagogisk miljö. Detta förbättrade likvärdigheten och möjliggjorde för elever med svåra rörelsehinder att delta i undervisningen på ett inkluderande sätt. Därmed anser vi att gymnasieförordningens intentioner för elever i Rh-anpassad utbildning uppnås.

Enligt tillgänglighetsmodellen så är även den sociala miljön viktig för en likvärdig undervisning. Det kan, utifrån tillgänglighetsmodellen, antas att elevers sociala miljö påverkas positivt av att den fysiska och pedagogiska miljön fungerar. Simons och Masschelein (2015) menar att en gemenskap som grundar sig i medlemmarnas olikheter har en inkluderande effekt snarare än en exkluderande. Detta är inget som visar sig i våra resultat utan något som kunde undersökas vidare i intervjuer med eleverna.

Slutkommentar

Det är en viktig del i en lyckad utbildning att olika professioner i skolan kan samverka kring möjligheter som gör skillnad.

Referenser

Gymnasieförordningen (2010:2039)

Att planera för barn och elever med funktionsnedsättning, Skolverket, 2015

Tillgänglighetsmodellen, SPSM.

<https://www.spsm.se/stod/tillganglighet-delaktighet-och-inkludering/tillganglighet/tillganglighetsmodell/>

Hjort, Simon och Furenhed, Ambjörn (2016). *Effektiv undervisning*. Natur och kultur, Stockholm.

Mitchell, David (2014). *Inkludering i skolan*. Natur och kultur, Stockholm.

Simons & Masschelein (2015). I Tremain, Shelley Lynn (red.). *Foucault and the government of disability*. Enl. and rev. ed. Ann Arbor; Univ of Michigan Press

Systematiskt kvalitetsarbete i autismverksamhet

Daniel Jägestedt, Malmö stad

Nyckelord: autismverksamhet, särskild undervisningsgrupp, systematiskt kvalitetsarbete, kunskapsfokus

Bakgrund

Tingdammsskolan är en grundskola för årskurs F-6, med en central Särskild undervisningsgrupp med inriktning autistmanpassad lärmiljö. I den verksamheten tar skolan emot elever från hela Malmö stad. Eleverna tillhör "vanliga" grundskolan och läser enligt samma läroplan som övriga elever på skolan, men har sin verksamhet i princip helt i den särskilda undervisningsgruppen.

Syfte och frågeställning

I en autismverksamhet har man inte nödvändigtvis tillgång till samma mätverktyg för att arbeta med kvalitetsutveckling som i en vanlig grundskoleverksamhet: elevernas måluppfyllelse är generellt lägre vilket gör generella insamlingar av resultat till ett trubbigt verktyg; enkäter är svårsvarade för elever med autism och fokusgruppsintervjuer näst intill omöjliga att använda för att samla in data. Ändå förväntas verksamheten utifrån skollagen att dokumentera, systematisera och analysera resultatdata för att identifiera utvecklingsområden. Frågeställningarna är således:

- Vad är undervisningskvalitet i en autismverksamhet?
- Och hur följer vi upp och dokumenterar den?

Metod

En kvalitativ undersökning har genomförts under ett läsår, parallellt med ett arbete skolledning och lärare tillsammans för att ta fram ett systematiskt kvalitetsarbete. Syftet med undersökning var att skapa ett underlag som kan ligga till grund för ett systematiskt kvalitetsarbete i autismgruppen. Metoden som använts är kvalitativ och har genomförts i form av semistrukturerade intervjuer av lärare i verksamheten (Patel & Davidson, 2017). Undersökningen tog sin teoretiska utgångspunkt i undervisningskvalitet med kategorier formulerade av Håkansson & Sundberg (2013). Systematiskt kvalitetsarbete har undersökts för att få underlag kring strukturer i dagsläget och hur informanterna förhåller sig till detta. Undervisningskvalitet syftade till att skapa ett underlag utifrån aspekten att begreppet kvalitet i undervisning behöver synliggöras för att man systematiskt ska kunna arbeta med kvalitetsarbete.

Kvalitativ undervisning är inte ett begrepp som är helt enkelt att ta på såsom poängteras i Håkansson & Sundberg (2013), utan behöver ses utifrån olika grundförutsättningar. En aspekt är lärarens förhållningssätt till hur lärande går till och därmed vilken pedagogisk forskning man lutar sig emot. Detta kommer prägla undervisningens innehåll och därmed påverka elevernas lärande. Skolans uppdrag är tvådelat: kunskaper och fostran. Olofsson (2015) beskriver läraridentiteter som tar sin utgångspunkt i det ena eller det andra och konsekvenserna det får för resultaten.

Resultat och diskussion

I verksamhetens resultat kan man se några en tydlig tendens: eleverna når inte målen. Detta beror på att eleverna inte har kognitiva förutsättningar för att nå målen, i betydelse att med nedsatta förmågor har de svårt att t.ex. kunna använda alla timmar de har till sitt förfogande enligt timplanen. Då är det lätt att felaktigt dra slutsatsen att våra elever inte gör några framsteg mot de nationella målen. Problemet som detta återkommer till är hur vi då dokumenterar elevernas framsteg för att hitta kvaliteter i undervisningen.

En annan tendens är att det är stort fokus hos lärarna på de sociala målen i kursplanens. Allt detta kan sättas i relation till Olofsson (2015) som menar att skolor där läraridentiteten klarar av att fokusera på både de sociala målen såväl som kunskapsmålen lyckas bättre. Detta stärks av Hattie (2014) som i sin studie påpekar att just låga förväntningar också tenderar leda till lägre resultat, och motsatt effekt av höga förväntningar. Just detta resonemang lyfts också i Håkansson & Sundberg (2013) samt i Skolinspektionens sammanställning "Framgång i undervisningen" (2010).

Vårt att notera är skolledarens roll för att arbeta med undervisningskvalitet. Hortlund (2016) skriver om ledarskap kopplat till data. Han menar att olika fokus på dataunderlag skapar olika förutsättningar i verksamheten för utveckling. En skolledare som fokuserar data i olika former skapar också forum och strukturer för att analysera datan. En sådan skolledare fokuserar också på elevernas lärande, guidar medarbetarnas lärande och guidar det systematiska lärandet. I en autismverksamhet som egentligen saknar ett bra data-underlag blir således skolledarens roll att arbeta för att skapa något slags underlag; dels för att sätta fokus på kunskaper och dels för att kunna arbeta vidare med undervisningskvalitet.

Vad är kvalitet i autismverksamhet?

Sammanfattningsvis kan svaret på frågan enkelt vara "läraren". Analysen är inte entydigt, men struktur och planering är uppenbart viktiga, men också de sociala målen. Elevernas låga resultat kan vara en följd av lärarnas fokus på de sociala målen och därmed skulle ett ökat verksamhetsfokus på kunskapsmålen i sig kunna vara ett svar på hur man ökar måluppfyllelsen. Alltså skulle en kvalitet att eftersträva kunna vara kunskapsfokus. Denna hypotes är dock inte understödd av resultatet i intervjuerna, men kan dras utifrån analysen delvis med stöd i Håkansson (2018) enligt ovan.

Under processens gång gjorde skolledning tillsammans med lärarna ett försök till ovan nämnda fokus. För varje elev fick lärarna välja ut en del av ett kunskapskrav som eleven ännu inte nådde, och lägga energi, tid och engagemang för att få eleven att lära sig det som krävdes. Samtliga lärare hade efter 2 veckor lyckats med sitt uppdrag vilket ger stöd för hypotesen ovan. I samband med intervjuerna utarbetades ett verktyg där kunskapskraven delades upp i ämnena svenska, matematik och engelska, i mindre delar för att synliggöra vari kunskaperna fanns respektive saknades. Detta har blivit ett sätt att kvantifiera kunskaperna för att kunna mäta progression hos eleverna, men också ett analysverktyg för att de facto få syn på vad det är exakt som eleverna saknar och därmed kunna göra rätt undervisningsinsatser.

Referenser

- Hattie, J. (2014) *Synligt lärande*, Lettland: Natur & Kultur.
- Hortlund, T. (2016) Utveckling och lärande med stöd av data, i Johansson, O. & Svedberg, L. (red) (2016), *Att leda mot skolans mål* Falkenberg: Gleerups.
- Håkansson, J. (2018) *Systematiskt kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem – strategier och metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Håkansson, J. & Sundberg, D. (2013) *Utmärkt undervisning – Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*, Lettland: Natur & Kultur.
- Olofsson, A. (2015) Olika skolor – olika läraridentiteter, i Höög, J. & Johansson, O. (red.) (2015), *Framgångsrika skolor – mer struktur, kultur och ledarskap*, Danmark: Studentlitteratur.
- Patel, R. & Davidson, B. (2017) *Forskningsmetodikens grunder – Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Polen: Studentlitteratur.
- Skolinspektionens publikation, *Framgång i undervisningen*, 2010,
<https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Broschyr/Framgang-i-undervisningen/>, 19/3-20

Vikten av modersmål för lärande

Svenska bland andra språk

Ulrika Koch, Lunds kommun

Translanguaging: Stämmer nyanlända elevers upplevelse med några av de fördelar med translanguaging som forskningen lyfter fram?

Sandra Pilemalm, Burlövs Kommun

Svenska bland andra språk

Ulrika Koch, Lunds kommun

Nyckelord: Svenska som andraspråk, andraspråksinläring, modersmål, flerspråkighet, problemlösning

Bakgrund

Den svenska skolan, liksom det svenska samhället, blir alltmer flerspråkig. I dag har 24% av Sveriges befolkning ett annat modersmål än svenska². Går det att samarbeta över språkgränserna och hur många språk kan en elev egentligen hålla reda på? De senaste årens forskning visar att modersmålet spelar en avgörande roll vid inläring och användande av ett andraspråk (Olofsson 2012, Flyman Mattson 2017).

Frågeställning

I undervisningen i svenska som andraspråk finns många elever som tror att de inte får använda sitt modersmål i skolan. Det finns även lärare som talar om för eleverna att de bara får tala svenska på lektionerna och det finns väldigt många föräldrar som uppmanar sina barn att bara tala svenska och till och med i vissa fall undviker modersmålet hemma. Hos både pedagoger och föräldrar finns en viss tendens att förringa modersmålet till förmån för svenskan, vilket tyvärr i många fall leder till att varken modersmålet eller andraspråket utvecklas fullt ut (Cummings 2017, Svensson mfl 2018). Att samtala kring ett meningsfullt och elevnära ämne får eleverna att lyssna och uppmärksamma nya ord och begrepp (Olofsson 2012). För att som lärare i SvA kunna svara både kollegor och oroliga föräldrar på bästa sätt är den här rapporten ett svar på frågan; vilken roll spelar modersmålet för inläring av svenska?

Tidigare studier

Modern, svensk, språkforskning bedrivs bland annat av Anna Flyman Mattsson (2017) och Niclas Abrahamsson (2017). Nu ligger fokus mer än tidigare på att eleven ska utveckla alla sina språk så mycket som möjligt. På många håll i Sverige finns det klassrum där eleverna kan göra grupparbeten på sina respektive modersmål och sedan redovisa slutsatserna på svenska för klasskompisarna. Forskningsfokus i dag ligger på att lära in så mycket som möjligt oavsett språk snarare än att först lära ett språk för att sedan kunna ta till sig kunskaperna. Den som vill ha en effektiv genomgång av didaktiska perspektiv som gynnar flerspråkiga elever rekommenderas läsa "Greppa språket", för en likvärdig forskningsöversikt för att säkerställa att skolarbetet vilar på en vetenskaplig grund rekommenderas "Greppa flerspråkigheten", båda titlar utgivna av Skolverket.

² www.migrationsinfo.se

Metod

Genom att observera elevers samtal har en bild över hur i vilken grad eleverna använder sina första- och andraspråk framkommit. Observationerna har skett under ordinarie lektionstid, i en miljö de är bekanta med. Eleverna har fått ett problem att lösa och språkanvändningen har dokumenterats i ett protokoll. Protokollet var enkelt, ett streck i en tabell varje gång observatören hörde ett ord som inte var svenska. Eleverna har blivit observerade vid 3 tillfällen per grupp och samtidigt filmades förloppet, filmerna är ca 15-20 minuter långa. Efteråt sågs filmerna tillsammans med eleverna, denna filmvisning fyllde två syften; dels kunde eleverna berätta vad som sades på modersmålet och dels kunde de få veta hur det skulle uttryckts på svenska. Eleverna observerades i grupper om 2 till 4 elever per grupp och delades in i grupper utifrån modersmål. Alla eleverna pratar svenska och i alla konstellationer finns någon elev som är starkare i svenska än övriga. Vid lektionen efter har filmerna setts igenom och eleverna har fått översätta vad de säger på modersmålet.

Elevgrupperna

Studien har utgått från observationer av tre olika elevgrupper i årskurserna 2, 3, 5 och 6. Två av grupperna är utvalda så att samtliga elever i gruppen talar samma modersmål. I den tredje gruppen har eleverna inte samma modersmål men ett gemensamt andraspråk som är starkare än svenskan. Eleverna kommer från hem med skiftande kunskaper i både modersmålet och svenskan. Grupperna har filmats vid minst tre tillfällen. Totalt har 9 elever och 4 modersmål varit representerade, grupperna har bestått av 2-4 elever.

Resultat

I enlighet med rådande forskning visade grupp 1 och 3 att användningen av modersmålet stärker svenskan. Grupp 2 visade däremot tydligt att modersmålet skulle behövs ännu mer. Bäst klarade sig de elever i grupp 3 som behärskar båda språken. De har varit i Sverige några år och har en bra grund och balans i användandet av båda språken. Sämst klarade sig de elever i grupp 2 som uppmanas att inte använda modersmålet som den resurs det är, detta oavsett om de är födda i Sverige eller inte.

Diskussion och reflektion

Den grupp det har gått bäst för är gruppen som är skapad utifrån sitt gemensamma modersmål. En dröm är att kunna dela in eleverna i grupper utifrån modersmål snarare än vilken årskurs de går i. Att kunna växla mellan modersmål och svenska skulle stärka undervisningen i alla ämnen. Att behärska begrepp och uttryck på fler än ett språk kommer att vara en viktig förmåga hos eleverna som nu går i skolan. De utgör Sveriges mångkulturella framtid där språk kommer att vara en viktig kunskap för att kunna integreras och integrera andra. Att redan under skoltiden ge eleverna ett språkligt självförtroende och kunskapen om hur språk föder språk föder kunskap är en av de viktigaste pusselbitarna vi kan skicka med våra flerspråkiga elever.

Referenser

Abrahamson, Niclas. (2017). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.

Cummins, Jim. (2017). *Flerspråkiga elever. Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur och Kultur.

Fem svårigheter för nya svensktalare. Språket i P1. Sveriges radio 2020-01-27

Flyman Mattsson, Anna. (2017). *Svenska som andraspråk på språkvetenskaplig grund*. Lund: Studentlitteratur.

Månadens problem, <http://ncm.gu.se/manadens-problem>

Olofsson, Mikael (red.). (2012). *Greppa språket - Ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet*. Stockholm: Skolverket.

Svensson, Gudrun. Rosén, Jenny. Straszer, Boglárka. Wedin, Åsa. (2018). *Greppa flerspråkigheten – en resurs i lärande och undervisning*. Stockholm: Skolverket.

Translanguaging - Stämmer nyanlända elevers upplevelse med några av de fördelar med translanguaging som forskningen lyfter fram?

Sandra Pilemalm, Burlövs Kommun

Nyckelord: translanguaging; elevperspektiv; nyanlända elever; fördjupat lärande; språkutveckling

Bakgrund

Under 2015 kom 160 880 asylsökande varav 70 835 var barn och 35 370 var ensamkommande under 18 år. PISA-rapporten 2019 visar att skillnaden i resultat mellan inrikesfödda och utrikesfödda fortsätter öka. Det finns ett stort behov i Sverige att undersöka hur undervisningen kopplat till nyanlända och flerspråkiga elever kan utvecklas så att förutsättningarna för lärande ökar och resultaten höjs. Burlövs kommun är sedan hösten 2019 med i Skolverkets riktade insatser nyanlända och flerspråkiga elevers lärande. Syftet är att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda nyanlända och flerspråkiga elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet.

På Vårboskolan har translanguaging valts som utvecklingsområde. Translanguaging, handlar om att på ett medvetet sätt använda elevernas bakgrund och flerspråkighet som resurs i undervisningen och möjliggöra att alla språk används i lärandet. Med detta menas inte bara modersmål utan även andra semiotiska resurser som skapar mening; gester, ljud, bilder och VR - Virtual Reality (Cummins, 2017 & Svensson, 2017).

I den svenska skolan har nyanlända elever traditionellt undervisats i att först lära sig svenska. Idag har de lagstadgad rätt till undervisning i skolans alla ämnen från första skoldagen. Translanguaging är ett sätt att kunna erbjuda ämnesundervisning, parallellt med att lära sig svenska. Förhållningssättet nämns som en stor framgångsfaktor i skolforskning (Cummins, 2017). När implementering, utveckling och utvärdering av translanguaging sker är det relevantt att även inrymma elevernas röster och fånga vad som behöver förbättras och förtydligas under utvecklingsprocessen utifrån elevernas perspektiv.

Syfte

Syftet är att undersöka nyanlända elevers upplevelse av translanguaging i klassrummet och om deras upplevelse av translanguaging stämmer överens med några av de fördelar som forskningen lyfter fram? Frågeställningarna är följande: upplever nyanlända elever att

- translanguaging bidrar till en djupare förståelse av ämnet, på vilket sätt?
- translanguaging bidrar till det svagare språkets (svenska) utveckling, på vilket sätt?

Metod

Under vårterminen 2020 efter att lärare i utvecklingsgruppen på Vårboskolan arbetat med att implementera och vidareutveckla translanguaging i ett tiotal ämnen fick samtliga nyanlända elever åk 7, 8 och 9 svara på frågor via googleformulär. Totalt medverkade ett trettio-tal elever. Formuläret har följts upp med att elever fått utveckla sina resonemang i grupp och individuellt. Svaren har därefter analyserats i utvecklingsgruppen bestående av 5 lärare och slutsatser dragits.

Resultat

Enligt tillfrågade elever råder det en samstämmighet att translanguaging bidrar till en djupare förståelse av ämnet, samtidigt upplever majoriteten inte att translanguaging bidrar till svenskans (det svagare språkets) utveckling.

En övervägande del av eleverna anser att de lär sig mer på lektionerna när de använder sitt modersmål. Mest framträdande är det hos de elever som är nya i svenska språket och som varit i Sverige 0-2 år. Det eleverna återkommer till är att de förstår bättre och en elev använder t.o.m. uttrycket att modersmålet är "en bro till att bli bättre". Vanliga svar till att man vill använda sitt modersmål är att man vill förstå bättre och inte glömma sitt modersmål.

Många elever anser att användandet av modersmål missgynnar det svenska språkets utveckling. En elev uttrycker att det blir kaos i huvudet när han ska blanda det han lärt sig på svenska med modersmål. I åk 9 ger eleverna särskilt uttryck för att det är svenskan som är det viktiga.

"Det är okej till en gränsen liksom man måste ha också fokusera på svenska inte att lärarna ska säga på svenska och sen du vänder sig mot vänner så att dom ska svara för dig på dhari på de sättet är det svårt att lära sig."

"Om du vill lära i Svenska du måste prata svenska"

"Nej, för att jag är i en miljö var nästan alla pratar svenska så det är lättare att förstå."

En elev ger dock uttryck för att modersmålet bidrar till svenskans utveckling:

"Jag tror att det är betet för att så vi kan utveckla Svenska som vår modersmål och det är normal att vårt hemspråk är bättre en Svenska."

Diskussion

I likhet med vad Cummins (2017) och Svensson (2017) kommit fram till upplever nyanlända elever att translanguaging ger en djupare förståelse av ämnet. I motsats till vad forskningen pekar på så råder det en stark föreställning hos eleverna i denna studie att translanguaging missgynnar svenskan.

Mot bakgrund av resultatet är det viktigt att i större utsträckning synliggöra på vilket sätt translanguaging bidrar till språkutvecklingen i svenska. Enligt Svensson (2017) är translanguaging och svenska som andraspråk en sida av samma mynt.

Skolbakgrund, modersmålets, skolspråkets samt svenska språkets utveckling är individuellt, vilket gör det viktigt att som lärare vara ödmjuk och lyssna in varför någon elev vill göra på ett visst sätt.

Skolforskning är generell men utveckling sker på individnivå. Denna studie har visat på betydelsen att få in elevernas perspektiv på deras lärande. Det är inte självklart att de upplever undervisningen i linje med forskningen. Mer viktigt än resultaten i sig, är att som lärare låta eleverna reflektera kring sitt lärande och delge sina tankar för att kollegialt kunna fortsätta utveckla undervisningen.

Referenser

Cummins, Jim (2017). Flerspråkiga elever – Effektiv undervisning i en utmanande tid.

Stockholm: Natur och Kultur.

Svensson, Gudrun (2017). Transspråkande i praktik och teori. Stockholm. Natur och kultur.

Följ arbetet ytterligare via webbsidan:

<http://www.burlov.se/nyanländaslärande>

Flerspråkighet som en förutsättning för lärande

Flerspråkiga lärmiljöer för integration på lika villkor

Maria Lundquist, Branislav Nicic, Ntonika Konomi, Sofie Johansson & Jaana Nehez,
Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Skolspråk för modersmåselever – ett ovant språk?

Barbara Westergren, Lunds kommun

Att utveckla digital informationssökning hos vuxna svenska som andraspråkselever – möjligheter och utmaningar

Eva Akenine, Komvux Malmö; Åse Råstam, Komvux Malmö; Maria Searle, Komvux Malmö;
Gita Chireh, Komvux Malmö; Anna-Lena Godhe, Malmö universitet; Jens Ideland, Malmö
stad.

Flerspråkiga lärmiljöer för integration på lika villkor

Maria Lundquist, Branislav Nicic, Ntonika Konomi, Sofie Johansson & Jaana Nehez,
Helsingborgs stad

Nyckelord: Flerspråkighet; Kritiska aspekter; Samarbete; Studiehandledning

Bakgrund

För allt fler elever är svenska ett andraspråk. När dessa elever får använda sitt eller sina starkaste språk främjas deras lärande (Skolverket, 2018). En stödåtgärd för detta är studiehandledning, ett pedagogiskt sammanhang som kan bidra till flerspråkiga lärmiljöer. I Helsingborgs stad har vi inte levt upp till Skollagens krav på studiehandling och flerspråkiga lärmiljöer, bl. a pga. bristande förutsättningar för lärare och studiehandledare att samarbeta. Därför har vi genomfört ett aktionsforskningsprojekt med syfte att främja flerspråkiga lärmiljöer och skapa förutsättningar för integration på lika villkor. Projektet, som avgränsades till NO-ämnena, genomfördes av fem lärare på fyra skolor (fyra grundskolor och en gymnasieskola), elva studiehandledare, två chefer på avdelningen för flerspråkighet och en lektor. Under forskningens gång undersökte vi följande fråga: Vilka kritiska aspekter kan identifieras i lärares och studiehandledares arbete att organisera flerspråkiga lärmiljöer i NO? Kritiska aspekter avser avgörande situationer, händelser och förutsättningar med positiv eller negativ utgång.

Teorianknytning/Tidigare studier

Tidigare forskning har identifierat följande kritiska aspekter i samarbete för flerspråkiga lärmiljöer: 1) skolans förståelse och kunskap (Bravo Granström, 2019), 2) makt och positionering (Cummins, 2001), 3) studiehandledning (Skolverket, 2018), 4) interaktion (Wedin m fl., 2017), 5) flerspråkigt stöd i undervisningen (Garcia & Wei, 2014) och 6) individuella anpassningar efter behov (Karlsson, 2019). Aspekterna togs i beaktande i planeringen av genomförda aktioner.

Studien utgår från praktikteori; för att förändra en praktik krävs förändring av såväl praktiken som strukturer som håller praktiken på plats (Kemmis m fl., 2014).

Metod

Aktionerna bestod av: dialog med rektorer om förutsättningar, tillhållandehållande av input om rådande kunskapsläge inom flerspråkighetsfältet för involverade, av digitalt flerspråkigt undervisningsmaterial och av stödstrukturer för samarbete, samt kontinuerlig dialog med lärare och studiehandledare om förutsättningar för samarbete. Data samlades in via observationer (en lektion per lärare), intervjuer (med respektive lärare och studiehandledare) och enkäter (återkommande mejlfrågor till lärare och studiehandledare) under ett läsår. Insamlade data analyserades genom tematisk analys (Braun & Clarke, 2006).

Resultat & Diskussion

Fyra övergripande kritiska aspekter i arbetet att organisera flerspråkiga lärmiljöer identifierades: kommunikation, rolltagande, anpassning av undervisningssituation och tid. Kvalitativa skillnader finns i vilka och hur många kommunikationskanaler lärare och studiehandledare använder sinsemellan samt vad de kommunicerar om. Skillnader finns också i hur studiehandledare används i undervisningen, huruvida lärare och studiehandledare använder flerspråkiga lärarverktyg och konstruerar flerspråkigt

undervisningsmaterial samt i hur lärare anpassar undervisningsstrategier och fysisk miljö. Vidare finns skillnader i rollfördelning mellan lärare och studiehandledare samt mellan studiehandledares roll i förhållande till elevens lärande. Slutligen finns skillnader i tid för samplanering och hur elevens tid används av lärare. Skillnaderna konkretiserar hur organisering och samarbete möjliggör respektive begränsar flerspråkiga lärmiljöer. Studien nyanserar resultat från tidigare forskning. Kvalitativa skillnader i kommunikation nyanserar det som tidigare forskning identifierat om interaktion som en kritisk aspekt. Detsamma gäller rolltagande i förhållande till makt och positionering samt anpassning av undervisningssituation i förhållande till studiehandledning, flerspråkigt stöd och individuella anpassningar. Samtliga identifierade kritiska aspekter pekar på brister i förståelse och kunskap. En nyans som inte har lyfts fram i tidigare forskning är vikten om att göra något meningsfullt av elevens tid. Resultaten pekar på svårigheten att organisera flerspråkigt stöd i undervisningen i våra specifika kontexter. För ytterligare förbättringar krävs förändring i förståelse, resurser och relationer. Studiens slutsats är att försök till samarbete främjar elevers lärande. Omfattningen och kvaliteten i genomförda förbättringar varierar dock. Svårigheten att organisera flerspråkiga lärmiljöer i samarbete har till stor del med kompetens att göra. I varje unikt fall bör använda strategier synliggöras och följas upp för att förstå i vilken mån dessa räcker för att organisera flerspråkiga lärmiljöer.

Relevans

Studien presenteras av representanter för alla deltagarkategorier samt betonar implikationer för huvudman, rektorer, lärare och studiehandledare liksom nya kritiska frågor att ställa. Den är därmed av intresse för alla som är i färd med att utveckla flerspråkiga lärmiljöer för integration på lika villkor.

Referenser

- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-191.
- Bravo Granström, M. (2019). *Teachers' Beliefs and Strategies when Teaching Reading in Multilingual Settings. Case Studies in German, Swedish and Chilean Grade 4 Classroom*. (Doktorsavhandling). Berlin: Logos Verlag Berlin.
- Cummins, J. (2001). *Negotiating Identities: Education for Empowerment in a Diverse Society*. Los Angeles: California Association for Bilingual Education.
- García, O. & Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. New York: Palgrave Macmillan.
- Karlsson, A. (2019). *Det flerspråkiga NO-klassrummet. En studie om translanguaging som läranderesurs i ett NO-klassrum*. (Doktorsavhandling, Malmö Studies in Educational Science No. 86). Malmö: Malmö Universitet.
- Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Hardy, I., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2014). *Changing practices, changing education*. Singapore: Springer.
- Skolverket (2018). *Greppa flerspråkigheten – en resurs i lärande och undervisning*. Forskning för skolan. Stockholm: Skolverket.
- Wedin, Å., Rosén, J. & Straszer, B. (2017). Transspråkande i studiehandledning som pedagogisk praktik. *Lisetten*, (1), 16-19.

Skolspråk för modersmålelever – ett ovant språk?

Barbara Westergren, Lunds kommun

Nyckelord: flerspråkiga elever, modersmålsundervisning, skolspråk, språkliga register, språkutvecklande arbete, vardagsspråk.

Bakgrund

Modersmålsundervisningens förutsättningar skiljer sig från andra (språk-)ämnen i svensk skola. Framför allt får eleven mindre undervisning i modersmålsämnet än i exempelvis svenska eller moderna språk, eftersom ämnet inte ingår i den garanterade undervisningstiden. Samtidigt pratas det i skolan och framför allt i samband med flerspråkiga elever mycket om språkutvecklande arbete (Hajer & Meestringa, 2010), dvs ett arbete där alla lärare – inklusive modersmåls lärare – uppmanas att lägga större fokus på att lära ut ämnenas specifika språk. Men även i detta avseende är modersmålsämnets förutsättningar inte likvärdiga. Flerspråkiga elever använder sitt modersmål nämligen i en hemmiljö där vardagsspråket förhärskar. Det vardagsspråkliga registret har framför allt med handlingar och upplevelser i hemmet att göra, och det är först i modersmålsundervisningen som de flerspråkiga eleverna får möjlighet att möta och utveckla ett skolspråkligt register. Ett sådant register är ett mer specialiserat, abstrakt och icke situationsbundet sätt att använda språket på (Olvegård & Andersson Varga, 2017). Grammatiska kategorier som modalverb, konjunktiv och nominaliseringar tillhör exempelvis skolspråket i större utsträckning, då dessa hjälper till att abstrahera och kritiskt reflektera på en språklig nivå. När det gäller svenska så har eleverna möjlighet att träna ett sådant skolspråkligt register i flera ämnen, men så är inte fallet för modersmålet. Dessutom ingår ett mer specifikt ordförråd i modersmålsämnet som innehåller begrepp om olika genrer, kulturella företeelser och samhällsfrågor på modersmålet (se Lgr11, 2019).

Frågeställning & Syfte

Att modersmålsundervisningen har effekt på flerspråkiga elevers utveckling av modersmålet visar Bylund & Díaz (2012). De lyfter bland annat ämnets viktiga uppgift att introducera ett skolspråk som eleverna inte möter annars (Bylund & Díaz, 2012, s 604). Med tanke på den korta undervisningstid som ges i ämnet blir det därför särskilt viktigt att identifiera vilka utmaningar elever inom modersmålsämnet har med skolspråk. För att få fram information om var svårigheterna finns för eleverna undersöktes därför frågan: Förstår och använder elever i årskurs 7-9 skolrelaterade register på modersmålet?

Metod

Som undersökningsgrupp valdes högstadieelever som läser tyska som modersmål. Högstadieelever har haft några år på sig att lära sig ett skolspråk, samtidigt som kravet att använda sig av ett skolspråk är särskilt högt på högstadiet (se Lgr11, 2019). För att få ett så stort underlag som möjligt deltog elever från åtta skånska kommuner. För att lära sig mer om elevernas förståelse av skolspråk fick eleverna fylla i 35 meningar på tyska som prövade ordförråd och grammatiska strukturer. För att även se i vilken utsträckning eleverna använde sig av skolspråk skulle eleverna sedan skriva egna texter. Bearbetningen av meningarna skedde på ett kvantitativt sätt: elevernas svar delades in i skolrelaterat språkbruk och vardagsrelaterat språkbruk. Utifrån dessa kategoriseringar tolkades resultaten. Elevernas egna texter användes sedan för att undersöka om observationerna om förståelsen av skolspråket även gällde dess användning.

Resultat

Efter en genomgång av alla elevsvar och elevtexter kunde följande slutsatser dras: Eleverna behärskar ett passivt skolordsförråd. De känner igen rätt ord eller använder ord som är "nästan" rätta. Däremot har de mycket större problem med att använda det skolspråkliga registret aktivt. Dock upptäcktes det också att eleverna i större utsträckning använder rätt verb än rätt substantiv inom skolspråket.

Elevernas skolspråk kännetecknas av en betydande grammatisk osäkerhet, som påverkar förståelsen. Osäkerheten gäller grammatiska strukturer, men framför allt vilken grammatisk form som är rätt i vilket sammanhang. Detta kan tolkas som att eleverna har en passiv kunskap om grammatiska strukturer, men att det ofta blir fel när de behöver använda dessa strukturer aktivt. De grammatiska områden som leder till flest fel är konjunktioner, modalverb/futurum, samt användandet av particip och relativpronomen.

Diskussion & Reflektion

Förstår och använder alltså eleverna i årskurs 7-9 skolrelaterade register på modersmålet? Skolspråk verkar vara ett ovant språk för eleverna. Även när de förstår vad som sägs eller skrivs har de själva svårt att göra det till sina egna ord, dvs att använda det skolspråk som de i bästa fall förstår passivt. Resultatet understryker alltså det som Bylund & Díaz (2012) argumenterar för, nämligen den viktiga roll som modersmålsämnet har för att introducera skolspråk.

Men varför är det så att eleverna har svårt för att omsätta de passiva kunskaperna i skolspråk till ett aktivt språkbruk? Ohlsson (2016) har visat att många lärare är av den uppfattningen att det är lättare för eleverna att ta sig an ett nytt tema när läraren använder vardagsspråk. Resultaten från den här undersökningen pekar dock på att lärare istället bör tänka på hur de kan hjälpa eleverna att utveckla ett aktivt skolspråk. Särskilt under högstadiet bör skolspråk prioriteras med tanke på att eleverna ska kunna dra nytta av sin särskilda kompetens i framtida yrkessituationer där det är avgörande att kunna hantera det formella språket – både muntligt och skriftligt. Hur kan lärare stödja eleverna i detta? Enligt Enström (2004) behöver eleven möta ett ord sex till tio gånger före den har lärt sig det. Det är alltså en tidskrävande process som modersmålsundervisningen måste klara trots sina få undervisningstillfällen. Att lära eleverna att använda sig av ordböcker regelbundet kan vara en metod, som dessutom har förankring i modersmålsämnets kursplan (Lgr, 2019). Eftersom skolspråk är en så konkret utmaning för modersmåls elever behöver undervisningen utvecklas så att eleverna stöds på denna punkt.

Referenser

Bylund, E. & Díaz, M. (2012). The effects of heritage language instruction on first language proficiency: a psycholinguistic perspective. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 15:5. 593-609.

Lgr 11 (2019). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: reviderad 2019. Stockholm: Skolverket.

<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet?url=1530314731%2Fcompulsorycw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DGRGRMOD01%26tos%3Dgr&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa219f> (20 oktober 2020)

Ohlsson, E. (2016). Språkutvecklande arbetssätt och skolspråk. Högskolan i Gävle. Tillgänglig: <http://hig.diva-portal.org/smash/get/diva2:1119645/FULLTEXT01.pdf>

Olvegård, L. & Andersson Varga, P. (2017). Vardagsspråk och skolspråk. Ur skolverkets Modul: Tolka och skriva text. Del 2. Göteborgs universitet. (<https://larportalen.skolverket.se>)

Enström, I. (2004). Ordens värld: svenska ord - struktur och inläring. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Hajer, M. & Meestringa, T. (2010). Språkinriktad undervisning. En handbok. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Att utveckla digital informationssökning hos vuxna svenska som andraspråkselever – möjligheter och utmaningar

Eva Akenine, Komvux Malmö; Åse Råstam, Komvux Malmö; Maria Searle, Komvux Malmö; Gita Chireh, Komvux Malmö; Anna-Lena Godhe, Malmö universitet; Jens Ideland, Malmö stad.

Nyckelord: Informationssökning, Svenska som andraspråk, Vuxenutbildning, Digital literacy

Bakgrund

Informationssökning med digitala verktyg är en förmåga som betonas i styrdokumentet för grund- och gymnasieskolan och som svenskämnen har huvudansvaret för (Skolverket, 2017). Lärare på Komvux i Malmö stad har identifierat att det finns stora utmaningar i att undervisa i och arbeta med detta område med vuxna elever som läser *Svenska som andraspråk (SVA)* på grundskolenivå. Sedan hösten 2019 har lärare och bibliotekarier på Komvux, utvecklingsledare från Malmö stad och forskare från MAU arbetat tillsammans för att utveckla undervisning om och i informationssökning för vuxna elever som läser SVA. Tidigare gjorda studier (Carlsson och Sundin, 2018; Skolinspektionen, 2018), som inte specifikt tar upp andraspråkselever, kommer fram till att undervisning om informationssökning sällan förekommer. Informationssökning ses som en individuell förmåga hos eleverna, vilken lärarna både anser vara svårt att undervisa om och att bedöma. Undervisning i källkritik förekommer men utgår då i hög grad från traditionella sätt att arbeta med området och anpassas i liten grad till dagens digitala miljöer. Undervisning om källkritik utgår ofta från de fyra kriterierna äkthet, tid, beroende och tendens (Carlsson & Sundin, 2018). En anpassning till informationssökning på nätet skulle dels innebära att kriterierna relateras till den digitala miljön och dels att en förståelse skapas kring hur sökmotorer och sociala medier är uppbyggda och hur detta påverkar den information vi har tillgång till (Skolinspektionen, 2018).

Syfte och frågeställning

Syftet med projektet är att identifiera de specifika behov vuxna elever som läser SVA på grundskolenivå har när det gäller digital informationssökning och att utveckla undervisningsupplägg som kan fylla de behoven.

Metod

Att undersöka komplexa fenomen kräver ofta att olika metoder och material används (Svensson & Doumas, 2013). I projektet har vi gjort fokusgruppsintervjuer (Bryman, 2008) med lärare, bibliotekarier och elever för att undersöka kunskaper i digital informationssökning. Dessa har bearbetats och analyserats i forskningsgruppen genom gemensam läsning av transskript i syfte att identifiera behov och utvecklingsområden gällande informationssökning för vuxna SVA-elever. Kunskapen som vi erhållit har utmynnat i ett stödpaket för lärare. Dels i form av kompetensutveckling med små korta informationsfilmer som behandlar ämnet informationssökning och dels ett konkret undervisningsupplägg som lärarna kan använda. Undervisningsuppläggen syftar både till att

stötta lärarna i att undervisa om informationssökning och att hjälpa eleverna att utveckla strategier för hur de söker efter och värderar information på internet.

Detta stödpaket testas och utvärderas under läsåret 2020-21 genom att lärares planering, genomförande och reflektioner kring undervisningen dokumenteras och att elevernas upplevelser fångas upp med hjälp av nya fokusgruppsintervjuer. Analysen av detta material görs för att utforska vilka specifika möjligheter och svårigheter det innebär att undervisa vuxna SVA-elever i digital informationssökning samt hur undervisning kan utformas för att successivt utveckla elevernas förmåga att söka och värdera information. Resultatet bygger således på information både från fokusgruppsintervjuer och från prövningen av undervisningsupplägget.

Resultat och diskussion

Grundat på tidigare studier (t.ex. Carlsson och Sundin, 2018; Skolinspektionen, 2018) samt fokusgruppsintervjuer har vi uppfattat brister i kunskaperna i informationssökning. Lärarna tycker att det är svårt att veta hur de ska undervisa i informationssökning. Ofta tillhandahåller lärarna källorna som eleverna ska använda sig av eller lämnar de eleverna ensamma i sökprocessen. Informationssökningen har en tendens att vara osynlig för lärarna. Eleverna som läser SVA på grundläggande nivå har ofta inte de grundkunskaper som behövs för att göra effektiva och tillförlitliga sökningar.

I skrivande stund har en lektionsomgång genomförts och två lärare är mitt i processen att genomföra undervisningsupplägget. De resultat som vi än så länge erfarit är att eleverna har bristande kunskaper i hur sökmotorer fungerar, var de kan hitta relevant information och att de gärna väljer att söka information på sina hemspråk. Det finns en kunskapslucka som vi hoppas kan fyllas med hjälp av att synliggöra bristande kunskaper och att erbjuda stöd och hjälp för lärare. De svårigheter som vi idag kan utträna när det gäller att undervisa om informationssökning för vuxna är att det är en stor spridning av kunskap i gruppen vuxna elever, de har olika erfarenhet och kunskapsnivå med sig från sina hemländer. Det kan därför finnas svårigheter att undervisa på rätt nivå.

Diskussionsfrågor: Hur arbetar vi för att synliggöra och problematisera informationssökningsprocessen för våra elever? Vilka svårigheter ser vi när elever söker digital information? Vilka specifika problem finns det för elever som läser SVA jämfört med elever som läser svenska?

Referenser

Bryman, A. (2008). *Social research methods* (3. ed.). Oxford University Press.

Carlsson, H., & Sundin, O. (2018). Sök- och källkritik i grundskolan. En forskningsrapport. Tillgänglig på;

https://www.iis.se/docs/Sok_och_kallkritik_i_skolan.pdf

Skolinspektionen (2018). *Undervisning om källkritiskt förhållningssätt i svenska och samhällskunskap, årskurs 7-9*. Tillgänglig på;

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitet/granskningar/2018/kallkritik/undervisning-om-kallkritiskt-forhallningssatt.pdf>

Skolverket (2017). *Kommentarmaterial till kursplanen i svenska – reviderad 2017*. Tillgänglig på:
https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/om-oss/publikationer-och-nyhetsbrev/sokpublikationer/svid12_5dfee44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf3808.pdf?f?k=3808

Svensson, L., & Dumas, K. (2013). Contextual and Analytic Qualities of Research Methods Exemplified in Research on Teaching. *Qualitative Inquiry*, 19(6), 441-450.

Elevdelaktighet – olika perspektiv

Pedagogens roll i klassrådet

Charlotte Lagerholm, Vellinge kommun

Vad är elevinflytande? – En jämförelse av elevers och lärares uppfattningar

Jenny Rhodin Edsö, Lunds kommun

Pedagogens roll i klassrådet

Charlotte Lagerholm, Vellinge kommun

Nyckelord: Elevdemokrati, Klassråd, Elevråd, Forskningscirkel

Inledning

I skollagen står att elever ska ges möjlighet att påverka sin utbildning (Skollagen, 2013). Ett vanligt sätt att göra det på är att använda sig av klassråd. På vår skola användes stora delar av den tid som var avsedd för klassråd till mycket annat, till exempel administrativt arbete såsom att samla in lappar, organisera vem som är matvärdar m.m. En anledning till att det var så fann vi var att det saknades en struktur för klassråden. Vi märkte också att lärarens roll i klassråden var oklar. Detta ville vi ändra på men samtidigt förankra det nya arbetssättet på en vetenskaplig grund.

Syfte

Skapa en struktur för klassråden som garanterar att eleverna ges möjlighet att påverka sin utbildning.

Frågeställning

Hur kan pedagogernas roll i klassrådet utvecklas för att skapa större möjlighet för eleverna att vara delaktiga i sin utbildning?

Teorianknytning

Elever i svenska skolor har rätt att påverka sin utbildning och sin arbetsmiljö. Detta innebär att de behöver undervisas i hur man utövar demokrati. Genom att samtidigt genomföra klassråd och elevråd tränas eleverna praktiskt i hur demokratiska processer går till. Samtidigt som elever ska ha möjlighet att påverka sin skolgång är det pedagogernas ansvar att se till att hela läroplanens innehåll tas upp i undervisningen (Skolverket, 2019).

Metod

Detta projekt har genomförts som en forskningscirkel i lågstadiets arbetslag. Att delta i en forskningscirkel innebär både ett deltagande i en handling, i det här fallet utvecklande av en struktur för genomförandet av klassråd, och en tillhörighet, i det här fallet ett gemensamt arbetslag. Genom att tänkande, talande och handlande vävs samman sker ett lärande (Claesson, 2002).

Det kan vara svårt se sin egen roll i ett klassråd med ett utifrånperspektiv och ännu svårare att kommunicera denna. Ett sätt att synliggöra och lyfta fram det som sker i praktiken kan vara att använda sig av en kritisk vän som har till uppgift att observera och kommunicera det som sker (Wennergren, 2016). Ledaren för forskningscirkeln har besökt klassråden och observerat dem.

Observationer från besöken har sedan diskuterats för att belysa det egna agerandet i klassrådssituationerna och utifrån dessa har strategier för pedagogens roll utvecklats. Totalt bestod arbetet av sju träffar. Mellan träffarna lästes litteratur som var kopplad till innehållet. Under träffarna diskuterades läst litteratur. Längre fram i projektet användes träffarna till att planera upplägg för klassråd som också genomfördes mellan två träffar. På följande träff diskuterades och utvärderades sedan klassrådet. Slutligen sammanställdes hela arbetet skriftligt samt presenterades på skolan.

Resultat & Diskussion

Med utgångspunkt i läst litteratur diskuterades vilka punkter som hör hemma på ett klassråd.

Diskussionerna handlade också om varför klassråden handlar om så mycket annat. Det vi kom fram till var att lärarna ofta är de som styr klassråden istället för att handleda eleverna genom dem. För att förändra detta arbetades ett ramverk för hur klassråden ska genomföras fram. Detta består av cykler som tydligt visar på vikten av att förbereda, genomföra och följa upp det demokratiska arbetet.

Diskussioner kring klassråd och elevråd utifrån läst litteratur resulterade även i att arbetslaget beslöt sig för att ta fram en progressionsplan för klassråden i år 1-3. I denna beskrivs bland annat vilka roller elever i olika åldrar förväntas ta och vad lärare kan behöva hjälpa till med. Till exempel, i år 1 skriver läraren hela protokollet, i år 2 skriver läraren protokollet tillsammans med elever och i år 3 klarar eleverna att skriva protokollen själv. En fråga som engagerade lärarna var konflikten i att dels undervisa eleverna om det demokratiska arbetet samtidigt som de i och med genomförandet av klassrådet ska guida dem i att utöva elevdemokrati. Denna tudelade situation är viktig att reflektera över. Samtidigt som man vill hjälpa eleverna framåt i det demokratiska arbetet riskerar man att styra det.

Var står vi nu

När klassråden börjat fungera i alla klasser startades ett elevråd upp. Erfarenheterna från forskarcirkeln har varit avgörande för hur elevrådets organisation och arbete har skapats. Vi kan konstatera att ett strukturerat arbete med klassråd och elevråd har lett till att eleverna har fått större insikt i vilka områden de har möjlighet att påverka samt hur arbetsgången ser ut. Detta har lett till att flera frågor som de arbetat med har kunnat genomföras. Då arbetslaget fått flera nya kollegor kommer arbetet att återupptas under läsåret 2020–2021. Det innebär att vi först kommer att utvärdera hur arbetet utvecklats för att belysa det som fungerar och revidera det som inte fungerar. Även pedagogens roll, uppdrag och ansvar kommer att lyftas fram på nytt.

Referenser

- Claesson, S. (2002). *Spår av teorier i praktiken: några skolexempel*. Lund: Studentlitteratur.
- Skolverket (2019). *Elevinflytande och elevråd*. Hämtad 2020-11-03 från <https://www.skolverket.se/for-dig-som-ar.../elev-eller-foralder/smanavigation-eleversrattigheter/elevinflytande-och-elevrad>.
- Sverige (2013). Skollagen (2010:800): med Lagen om införande av skollagen (2010:801). (3., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik.
- Wennergren, A.-C. (2016). Skuggning för dokumentation och kritisk granskning av undervisningspraktiker i A. Elsie (Red.), *Skolnära forskningsmetoder* (1 uppl., s. 89-109). Lund: Studentlitteratur.

Vad är elevinflytande? – En jämförelse av elevers och lärares uppfattningar

Jenny Rhodin Edsö, Lunds Kommun

Nyckelord: Elevinflytande; Delaktighet; Motivation; Fokusgruppsintervju

Bakgrund

Elevers rätt till inflytande är en central del i skolans uppdrag och ska genomsyra hela verksamheten och undervisning (Skolverket, 2011). Det står även utskrivet i barnkonventionen som sedan januari 2020 är lag i Sverige att barn har rätt till inflytande över beslutsprocesser (Unicef, 2018, artikel 12). Ökat inflytande i skolans beslutsfattande processer ger en känsla av kontroll, ansvarskänsla och ökad självkänsla (Manger och Novak, 2012). Ett större eget ansvar anses i sin tur öka elevernas inre motivation för lärande (Giota, 2013). Även samspelet mellan lärare och elever kan förbättras med ökat inflytande enligt studierna.

För att kartlägga elevinflytande kan man göra enkäter, så som Skolverkets Skolenkät (Skolinspektionen, 2020). Där ställs frågor om hur mycket inflytande eleverna har över innehåll och arbetssätt och hur stor påverkan de har på skolmiljön. Svaren från frågorna slås sedan samman i att beskriva elevernas delaktighet. Ett problem som jag upplever vid tolkningen av sådana enkäter är vad ett lågt resultat faktiskt betyder. Vi vet inte vad eleverna tänker om sitt inflytande över innehåll och arbetssätt och vad de menar med påverkan på skolmiljön. Vi vet inte heller i vilken grad eleverna vill ha inflytande i de olika aspekterna eller i hur hög grad de faktiskt erbjuds att ha inflytande. För att verkligen kunna få en bild över verksamhetens arbete med elevinflytande och arbeta med att successivt öka elevinflytandet, behöver vi ta reda på vad elever och lärare menar med inflytande. På vilka sätt kan elever ha inflytande och i vilka sammanhang finns det fördelar med inflytande eller hinder för inflytande?

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att öka förståelsen för vad elever respektive lärare menar då de talar om elevinflytande. Genom att kategorisera några elevers och lärares uppfattningar om elevinflytande och jämföra överensstämmelsen kan man få en utgångspunkt för att arbeta med ökat elevinflytande i skolan. Frågeställningarna var:

1. På vilket sätt kan elever ha inflytande enligt elever och lärare?
2. Vilken samsyn finns det mellan elevers och lärares syn på inflytande?

Teori

Eriksson och Bostedt (2011) beskriver i sin studie elevinflytande utifrån en modell med fyra dimensioner. Inflytande kan vara formellt kollektivt i form av olika råd och protokollförda möten. Det kan vara formellt individuellt, som olika enkäter och utvärderingar. Inflytande kan också vara informellt kollektivt eller informellt individuellt, som kännetecknas av spontana möten och samtal antingen med grupper av elever eller med elever enskilt.

Metod

I denna studie genomfördes fokusgruppsintervjuer där två elevgrupper, med totalt 11 elever från årskurs tre på naturvetenskapsprogrammet, och två lärargrupper, med totalt 8 lärare i blandade ämnen på naturvetenskapsprogrammet, fick samtala om elevinflytande. Utgångspunkten för samtalet var frågorna "På vilka sätt kan elever ha inflytande?" och "Finns det något elever inte kan ha inflytande över?". Intervjuerna transkriberades och analyserades utifrån modellen av inflytande utifrån fyra dimensioner (Eriksson och Bostedt, 2011). Därefter jämfördes elevernas och lärarnas utfall med varandra.

Resultat och Diskussion

Studien visar att både elever och lärare upplever att elever kan ha inflytande via alla fyra dimensioner. Eleverna fokuserade mer på formella former av inflytande och lärare mer på informella former. Trots lite olika fokus fanns det en stor samsyn mellan elever och lärare. Studien visar också att det finns en hög grad av samsyn kring de risker eller hinder som finns för elevinflytande och vilka positiva effekter elevinflytande kan ha.

De positiva effekter som lyftes var främst ökad motivation och bättre klassrumsklimat. Det var främst i informella sammanhang som fördelarna lyftes, medan risker eller hinder för elevinflytande främst lyftes inom de formella formerna av inflytande. Det var framförallt känslan av att verka ha ett skenbart inflytande, där åsikter inte ledde till förändring som upplevdes extra jobbigt.

Resultaten från studien kan användas som utgångspunkt för att diskutera med elever i vilka former de kan ha inflytande. Även om elever uttryckte att de kan ha inflytande via informella samtal var detta inte deras huvudsakliga fokus. Man bör därför ha ett forum för att diskutera inflytande med eleverna. Något vi arbetar vidare med att ta fram på skolan. Det vore intressant att också undersöka hur mycket informellt inflytande eleverna har i en organisation och hur man kan utveckla de informella formerna av inflytande till att inkludera alla elever. Det vore också intressant att se över hur man kan öka det reella inflytandet i formella sammanhang.

Referenser

- Eriksson, L., & Bostedt, G. (2011). Elevinflytande i spänningsfältet mellan skolans kunskapsuppdrag och demokratiska uppdrag. En studie av fyra skolor. *Utbildningsvetenskapliga studier* 2011:1. Härnösand: Mittuniversitetet.
- Giota, Joanna. (2013). Individualiserad undervisning i skolan – en forskningsöversikt. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Manger, U., & Novak, P. (2012). Effects of student participation in decision making at school. A systematic review and synthesis of empirical research. *Educational Research Review*, 7(1), 38-61. doi: 10.1016/j.edurev.2011.11.001
- Skolinspektionen. (2020) Skolenkäten. <https://www.skolinspektionen.se/skolenkaten>
- Skolverket. (2011). *Läroplan för gymnasieskolan* <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>
- Unicef. (2018). Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. Stockholm: UNICEF Sverige.

SYV och specialpedagoger i undervisning

Samverkan skola-arbetsliv på Gantofta skola

Vildana Basic & Marlene Klit Welin, Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Att samarbeta om tillgänglig undervisning – en studie om specialpedagogisk handledning på gymnasiet

Johanna Borg, Lunds kommun

LUNDS
KOMMUN

Samverkan skola-arbetsliv på Gantofta skola

Vildana Basic & Marlene Klit Welin, Helsingborgs stad

Nyckelord: Modern arbetslivsorientering, samverkan skola arbetsliv, Studie- och yrkesvägledning- karriärlärande

Bakgrund

Internationell forskning visar att karriärlärande främjar elevers skolresultat eftersom studiemotivation ökar när man vet mer om vilka vägval man vill göra och har kunskaper om utbildningens betydelse för framtida studier och arbete (Hughes, Mann, Barnes, Baldauf, & McKeown, 2016). Karriärundervisning i kombination med vägledning, information och praktik ökar ungas möjligheter att göra väl underbyggda val och underlättar övergången till fortsatt utbildning och arbete. Karriärlärande i undervisningen och arbetslivet kan kompensera för elevernas avsaknad av sociala och yrkesmässiga nätverk, men stor betoning läggs på att insatserna kombineras och har tillräcklig omfattning (Christensen & Søgaard Larsen, 2011; Hooley, 2014; Mackay, Morris, Hooley, & Neary, 2015). Lärande för karriärvalet handlar om hur rektorer, lärare och vägledare samt aktörer utanför skolan som engagerar sig i undervisning, vägledning och praktik. Frågan är vilket innehåll förmedlas till eleverna och vilka förutsättningar ges för ett mer varaktigt lärande (Lundahl, Lovén, Holm, Lindblad, & Rolfsman, 2020). Med utgångspunkt i Skolverkets uppdrag och utbildning för att förbättra kvaliteten inom studie- och yrkesvägledningen (Skolverket, 2020) och Lgr11 har det politiska uppdraget i Helsingborg efterfrågat en modell för "Modern arbetslivsorientering" inom utbildning. (Helsingborgs stad, 2019). På Gantofta skola går cirka 300 elever som i många fall har svårigheter att koppla sin utbildning till arbetsplatser och vad de kan jobba med i framtiden. Skolans geografiska läge är en av orsakerna till att eleverna sällan möter och besöker olika yrkesroller och verksamheter. Gantofta skola saknar stöd för karriärlärande där studie- och yrkesvägledande aktiviteter samordnas till en helhet. Syftet med arbetet var att undersöka undervisande lärarnas uppfattning av SSA (samverkan skola-arbetsliv) utvecklingsarbetet samt att reda på framgångsfaktorer som främjar karriärlärandet i undervisningen.

Frågeställningar

- Anser lärarna att utbildningen och utvecklingsarbetet på skolan efter avslutad utbildning lett till att skapa förutsättningar för karriärlärandet i undervisningen?
- Vilka framgångsfaktorer främjar karriärlärandet kopplat till styrning och ledning, organisering och systematisk samverkan mellan skolan och omvärlden?

Metod

Kvalitativa enkäter via Google formulär användes som undersökningsmetod för att besvara frågeställningarna samt datainsamling. Enkäten innehöll 14 öppna frågor. Frågorna handlade om utbildningen från Skolverket, arbetssättet på skolan samt SSA gruppens arbete och förutsättningar. Formuläret besvarades av 5 lärare och en SYV som deltog i Skolverkets utbildning och som ingår i skolans SSA grupp.

Resultat & Diskussion

Resultaten visar att lärarna anser att utbildningen från Skolverket har varit väldigt givande då den bidragit till att de själva fått en tydligare bild av vikten av att eleverna får möjlighet att

lära sig om arbetslivet. Lärarna menar att utbildningen gett dem möjlighet till att sätta ord på det som de gör i undervisningen, se möjligheter i samarbete med olika verksamheter i närområdet samt relevansen av samarbete mellan näringslivet och skolan. För att utbildningen ska höja undervisningskvaliteten samt ge lärarna kompetens till att förändra sin praktik önskar de tid till möten och inläsning inom området. Lärarna menar att det är diskussionen som skapar möjligheter till utveckling på skolan genom utbyten av erfarenheter, idéer och tankar vilket bidrar till att man på skolan kan skapa en kunskapsbank för fortsatt utvecklingsarbete. Lärarna ser stor potential i hur arbets sättet kan påverka undervisningskvaliteten, men menar att traditioner på arbetsplatsen samt brist på tid till möten hindrar utvecklingen. Lärarna tycker att tydlighet, tid och öppenhet för nya förslag och arbetssätt är viktigt från ledningen och försteläraren. Utifrån resultaten kan slutsatsen dras att en förändring på skolnivå utvecklas bäst i samarbete mellan skolledning och medarbetare. För att utveckla systematiskt hållbart arbete på skolnivå behöver personalen förutsättningar i form av exempelvis avsatt tid för planering, diskussion, utvärdering och möten. Arbetet med SSA anses av SSA gruppen ha stor relevans för ökad motivation hos eleverna för fortsatta studier samt ger lärarna verktyg för att koppla utbildning till modern arbetslivsorientering genom socialt nätverkande i olika former. Vilka möjligheter kan du se med SSA i undervisningen?

Referenser

- Christensen , G., & Søgaard Larsen, M. (2011). *Evidence on guidance and counselling*. Aarhus: Danish Clearinghouse for Educational Research.
- Helsingborgs stad, K. (den 21 11 2019). Helsingborgs stads diarier. Hämtat från http://diariet.helsingborg.se/download/document?filename=MDAwMTYgMjAxOSBSRURPVjBjCVU4gVXBwZlJhZyBBcmJldHNsaXZzb3JpZW50ZXJpbmcucGRm&id=255218&session_id=7C5BC834A6BBAED90E501013894C8AE0B8B16FD935 den 08 11 2020
- Hooley, T. (2014). The evidence Base of Lifelong Guidance: a Guide to Key Findings for Effective Policy and Practise. Saarijärvi: *The European Lifelong Guidance Policy Network* .
- Hughes, D., Mann, A., Barnes, S.-A., Baldauf, B., & McKeown, R. (2016). Careers education: International literature review. *Education and Employers*, 115.
- Lundahl, L., Lovén, A., Holm, A.-S., Lindblad, M., & Rolfsman, E. (2020). *Framtiden i sikte: skolans stöd för ungas karriärlärande* (1 uppl.). Lund: Studentlitteratur AB.
- Mackay , S., Morris, M., Hooley, T., & Neary, S. (2015). *Maximising the impact of careers services on career management skills: a review of the literature*. Derby: International centre for guidance studies.
- Skolverket. (2020). *Att välja för framtiden, skolans stöd genom vägledning och lärande*. Stockholm: Skolverket.

Att samarbeta om tillgänglig undervisning – en studie om specialpedagogisk handledning på gymnasiet

Johanna Borg, Lunds kommun

Nyckelord: tillgänglig undervisning, specialpedagogisk handledning, kollegialt lärande, specialpedagogik.

Bakgrund och tidigare studier

Det specialpedagogiska uppdraget utgår från skollagens vision om "en skola för alla" (SFS 2010:800). Specialpedagogens arbete ska främja pedagogens förmåga att hantera en inkluderande och tillgänglig undervisning, dvs. en undervisning som alla elever kan ta till sig (Nilholm, 2006; Ahlberg, 2013; Bruce, 2016). Som specialpedagog på ett stort gymnasium är det en utmaning att räkna till för alla. Ett sätt att arbeta, för att på samma gång stötta fler, är att erbjuda pedagogen specialpedagogisk handledning för att söka lösningar som kan fungera för många elever i klassen (Sundqvist, 2014; Bruce, 2016; Lindqvist, 2019). I de få studier som gjorts av specialpedagogisk handledning förespråkas oftast endera av specialpedagogens stödjande och rådgivande roller, men ingen av dessa handledningsformer har fått ett stort genomslag i svensk skola. Det kan bero på att det är svårt att få mandat att handleda, att reflekterande handledning tar mycket tid i anspråk eller att rådgivande handledning uppfattas vara alltför asymmetrisk (Bladini, 2004; von Ahlefeld Nisser, D. 2009). Sundqvist (2012, 2014) visar att handledningsformerna bör kombineras så att specialpedagogens handlednings- och specialpedagogiska kompetens kan utnyttjas samtidigt. Viktiga förutsättningar för fungerande handledning, menar Sundqvist (2014), är att klassrummet blir ett gemensamt rum att fokusera på och samarbeta i. Katz & Dack (2017) beskriver hur samtal som utgår från det riktigt praktiska, undervisningen i klassrummet, kan ge en tydlig effekt på lärares lärande och därför även på elevers lärande. För att nå dit behövs en nyfiken samtalspartner, en tydlig samtalsstruktur och gärna skriftliga stödverktyg.

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien var att utforma en egen modell av specialpedagogisk handledning, samarbetsmodellen, med inspiration från Sundqvist (2014) och Katz & Dack (2017).

Frågeställningar:

- Hur fungerar samarbetsmodellen som handledningsform?
- På vilka sätt kan skriftliga stödverktyg bidra till ett kollegialt lärande i handledningssamtalen?

Metod och genomförande

Studien genomfördes från maj 2019 till januari 2020. 10 pedagoger, som undervisade i olika kurser, klasser och årskurser på gymnasiet, deltog i att testa samarbetsmodellen.

Samarbetsmodellens struktur:

- Samtal 1, stödfrågor med utgångspunkt i pedagogens lektionsplanering samt en översikt av gruppens/klassens behov.
- Lektionsobservation.
- Samtal 2, stödfrågor med utgångspunkt i elevsvar (exit-tickets) samt specialpedagogens observationsanteckning.

Samtalen spelades in. Gemensamma avslutande reflektioner transkriberades medan samtalen sammanfattades i stödord och beskrivande citat. Som analysverktyg användes en variant av Åsén Nordström (2014) samtalstrappa i fyra nivåer för att få syn på fördelningen av talutrymme och i vilken utsträckning samtalen gick från berättande till samverkande och lärande. Avslutningsvis svarade pedagogerna skriftligt på frågor om samarbetsmodellens struktur och symmetri samt vilken effekt läraren bedömde att stödverktygen och handledningssamtalen haft för det egna lärandet.

Resultat och analys

Fyra pedagoger tyckte att samtal 1, med fokus på gemensam lektionsplanering utifrån gruppens behov, fungerade bäst och var mest givande. Att planera undervisning tillsammans var en ovan situation för båda parter men i de fall pedagogen själv bjöd in till gemensam planering upplevdes samtal 1 som lärorikt. Fem pedagoger tyckte att samtal 2, med fokus på analys av lektionsobservationsanteckning och exit-tickets, var mest lärorikt. En av pedagogerna menade att samarbetsmodellen skulle fungerat bättre tillsammans med en ämneskollega.

Ahlberg (2013) och Bruce (2016) betonar specialpedagogens uppdrag att sprida specialpedagogisk kompetens medan Sundqvist (2014) lyfter fram vikten av att se pedagogens och specialpedagogens kompetenser som lika betydelsefulla i samtal om undervisning. Genom studien fick vi syn på hur specialpedagogisk handledning kan vara ett forum för att sprida *både* pedagogisk *och* specialpedagogisk kompetens genom att pedagogens erfarenhet om den specifika *kursen* mötte specialpedagogens frågor om undervisningsdesign utifrån den specifika *gruppens* behov. Samarbetsmodellen visade också att skriftliga stödverktyg påverkade samtalens symmetri positivt och hjälpte till att leda samtalen vidare från beskrivning till gemensam analys.

Diskussionsfrågor:

- På vilka sätt bedrivs specialpedagogisk handledning på era skolor?
- På vilka sätt kan efterfrågan och användning av specialpedagogisk handledning stöttas?

Referenser

- Ahlberg, Ann (2013). *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik: att bygga broar*. 1 uppl. Stockholm: Liber
- Bladini, Kerstin (2004). *Handledning som verktyg och rum för reflection: en studie av specialpedagogers handledningssamtal*. Diss. Karlstad : Karlstads universitet, 2005
- Bruce, Barbro (2016). *Specialpedagogik i professionellt lärarskap: synsätt och förhållningssätt*. 1. uppl. Malmö: Gleerup
- Katz, Steven & Dack Lisa Ain (2017). *Professionsutveckling och kollegial handledning. Framgångsstrategier och utvecklande motstånd*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Lindqvist, Maja. (2019). *Kollegialt lärande. Att handleda i skolans värld*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilholm, Claes. (2006). Inkludering av elever "i behov av särskilt stöd" – Vad betyder det och vad vet vi? *Forskning i fokus*, 28. Myndigheten för skolutveckling.
- SFS 2010:800. Skollagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

- Sundqvist, Christel. (2012). *Perspektivmöten i skola och handledning. Lärares tankar om specialpedagogisk handledning*. Åbo Akademi.
- Sundqvist, Christel (2014). *Den samarbetande läraren: lärarhandledning och samundervisning i skolan*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- von Ahlefeld Nisser, D. (2009). *Vad kommunikation vill säga: en iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal*. Specialpedagogiska institutionen, Stockholms universitet. [Hämtad 2019-04-10 från:
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat07147a&AN=lub.1846720&site=eds-live&scope=site>]
- Åsén Nordström, Elisabeth (2014). *Pedagogisk handledning i tanke och handling. En studie av handledares lärande*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2014 [hämtad den 2020-03-29] avhandling Stockholms universitet <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:688920/FULLTEXT02.pdf>

Kreativa metoder för bättre lärande

Storyfication- för digital kompetens och meningsfullhet

Annika Schell, Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Religiösa karaktärer – ämnesbeskrivning genom karaktärsbeskrivning

Sofia Viking, Lunds kommun

Svalövspulsen: Pulsträning för högre måluppfyllelse i Svalövs kommuns grundskolor

David Lopez Svensson, Svalövs kommun

SVALÖVS KOMMUN

Storyfication- för digital kompetens och meningsfullhet

Annika Schell, Helsingborgs stad

Nyckelord: Digital kompetens; Gamification; Programmering; Storyfication; Uppdragsbaserad undervisning

Bakgrund

2018 hade Gantofta skola en traditionell skolkultur med fokus på lärarledda genomgångar med efterföljande individuellt arbete. Läromedlen dominerades av läroböcker med tillrättalagda uppgifter. Undervisningen var i hög utsträckning homogen med ämnen uppdelade i kapitel. Digitala verktyg användes sporadiskt 1-2 gånger i veckan, enskilt eller i grupp, för att producera texter eller till informationssökning. Elevers möjlighet att ta egna initiativ till kreativt arbete var begränsade då endast pedagogen var mottagare. Eleverna uttryckte ofta tveksamhet kring syftet med vissa uppgifter. Denna form av undervisning stämde dåligt med Skolverkets direktiv som 2017 fått i uppdrag av regeringen att göra tillägg i läroplanen för att stimulera utvecklingen av digitaliseringen i undervisningen. Därför inleddes ett projekt i syfte att låta eleverna utveckla sin källkritiska förmåga, på ett kreativt sätt få pröva och ompröva sina egna idéer, arbeta mer med digitala texter samt medier och verktyg.

Teorianknytning

Enligt Jenkins (2008) relaterar ungdomar idag mer till sociala nätverk och behöver samma stimulans i sitt lärande för att känna meningsfullhet genom att skapa något från grunden åt olika mottagare. Cavalli med flera (2009) definierar begreppet digital kompetens som att "utforska och möta nya tekniska situationer på ett flexibelt sätt, att analysera, välja och kritiskt utvärdera data och information, att utnyttja tekniska potentialer för att representera och lösa problem och bygga upp gemensam och samarbetsvetenskap, samtidigt som man känner till sitt eget personliga ansvar och respekterar ömsesidiga rättigheter och skyldigheter". Carlsson (2013) vidareutvecklar den digitala kompetensen med att lyfta fram de multimodala uttryckssätten där eleven får använda sig av olika sätt att presentera sina kunskaper på och få möta olika "estetiska lärprocesser" vilket arbete med digitala verktyg främjar. Tallvids (2015) forskning kring hur undervisningen förändrats sedan man införde 1:1 visar att lärarens interagerande med eleven är viktigt för att kunna möta upp elevens individuella behov. Vid enskilt sökande efter information behövs vägledning alternativt att läraren i förväg sorterar ut vilka hemsidor som ska användas. Det finns risk att arbetet leds i annan riktning än läraren tänkt sig vilket utmanar lärarna på ett nytt sätt. Läraren skapar en meningsfull undervisning med medveten strategi över användningen av digitala verktyg i undervisningen. Enligt Skolverket (2016) används digitala verktyg olika mycket i de olika skolämnena. Det beror på ämnets undervisningskultur. I de flesta skolämnena kan digitaliseringen leda till en effektivare undervisning med fördelaktiga ämnesövergripande arbeten.

Syfte

Syftet med arbetet är att förstärka elevernas digitala kompetens samt att öka deras trygghet med de digitala verktygen som finns tillgå i skolverksamheten.

Frågeställningar:

- Vilka aspekter av digital kompetens förstärks/utvecklas hos elever efter arbete med digitala verktyg?
- Hur påverkas elevmotivation av användning av digitala verktyg?

Metod

I arbetslag 4-6 på skolan deltog 77 elever och 6 pedagoger under två år. Under 60 minuter per vecka jobbade eleverna med Gamification och ämnesövergripande uppdrag som skulle lösas med hjälp av digitala verktyg. Utvärdering av arbetssättet genomfördes regelbundet – varje termin – via enkät där elever självskattade om lektioner var meningsfulla, hur mycket de har lärt sig samt hur deras datorvana utvecklades. Majoriteten (73, respektive 56 elever) svarade på enkäten. Resultat sammanställdes och analyserades.

Resultat & diskussion

Resultaten visar att pedagogers och elevers kunskaper samt färdigheter om olika digitala verktyg har ökat och lett till högre elevaktivitet. 80% har upplevelse av mer datorvana i slutet av projektet. Eleverna har enligt enkätsvaren ökat sin medvetenhet kring lagar och regler på Internet såsom GDPR. De har lärt sig att källkritiskt söka fakta och bilder, programmera, spela in ljud, skapa digitala tecknade serier samt reflektera över samhällets uppbyggnad och funktioner. Detta är i linje med Carlsson (2013) som säger att digitala verktyg främjar de multimodala uttrycksätten. Vi kan också konstatera att elevers digitalkompetens (se Cavalli m.fl 2009) har utvecklats. När det gäller elevmotivation, vilket enligt Jenkins (2008) borde ha påverkats positivt, är resultatet inte entydigt. Majoriteten anser att meningsfullheten ökat samtidigt som andelen minskar mellan 2019 och 2020. En orsak kan vara att högre digitalkompetens hos eleverna skapar behov av alltmer utmanande undervisning samt högre digitalkompetens hos lärarna. Det kan även bero på att denna typ av undervisning blivit normaliserad.

Referenser

Calvani, A., Cartelli, A., Fini, A., & Ranieri, M. (2009). Models and Instruments for assessing Digital DIGITALISERINGEN I SKOLAN 79 . Competence at School. *Journal of e-Learning and Knowledge Society*, 184-192.

Carlsson, U. (2013). *Medie- och informationskunnighet i nätverkssamhället, Skolan och demokratin*, UNESCO:s ramverk för lärare och lärarutbildning Analyser och reflektioner.

Nordicom, s. 140.

Jenkins, H. (2008). *Konvergenskulturen – Där gamla och nya medier kolliderar*. Göteborg: Daidalos.

Regeringen. (den 05 01 2021). Regeringen. Hämtat från Regeringen:

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/03/starkt-digital-kompetens-i-laroplaner-och-kursplaner/>

Skolverket. (2016). *IT-användning och IT-kompetens i skolan*. . Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (den 05 01 2021). Skolverket. Hämtat från Skolverket:

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d438/1553968018488/pdf3971.pdf>

Tallvid, M. (2015). *1:1 i klassrummet – analyser av en pedagogisk praktik i förändring*. Göteborg: Göteborg universitet.

Religiösa karaktärer – ämnesbeskrivning genom karaktärsbeskrivning

Sofia Viking, Lunds kommun

Nyckelord: Religionsdidaktik; religiösa karaktärer; inifrånperspektiv; tolkande ansats

Bakgrund och problemformulering

I kursen Religion 1 ska eleverna bland annat lära sig om religiositet vilket Skolverket definierar som: *Religion i relation till kön, socioekonomisk bakgrund, etnicitet och sexualitet* (Skolverket, u.å.). Jag upplevde att det var svårt för eleverna att förstå nyanserna i religiositet och levd religion samt att det var svårt att hitta en röd tråd gällande religiositet. Jag arbetade då fram tio religiösa karaktärer (två för varje världsreligion) som alla hade information gällande hemland, religiös tolkning, socioekonomisk bakgrund, sexualitet, ålder, inställning till modern vetenskap och etisk övertygelse. Min förhoppning var att dessa skulle kunna användas i kursens alla delar och moment i lärprocessen för att illustrera nyanserna i religiositet.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien var att undersöka om mina religiösa karaktärer kunde ha en positiv effekt på elevernas förståelse för religiositet och då fungera som en brygga mellan teori och praktik. Frågeställningar:

- På vilket sätt kan skapandet av religiösa karaktärer hjälpa eleverna att utveckla en förståelse för religiositetens komplexitet?
- På vilket sätt kan religiösa karaktärer bli ett redskap som bidrar till att undervisningen till större grad präglas av *inifrånperspektiv/edification*?

Teoretisk ram

Inom sociokulturell teoribildning används termen *artefakt* för att beskriva olika *redskap* som människor använder i lärandet och förståelsen av sin omvärld (Karlsson, 2015). I min studie är de religiösa karaktärerna mitt redskap.

Enligt Robert Jackson (Jackson, 1997) bör en religion inte endast representeras av den skriftliga och mer dogmatiska traditionen. Jackson talar istället om den *tolkande ansatsen* där religion ses som något dynamiskt och levande. I en tolkande ansats skapas kunskap i mötet mellan eleven och representanten för en religiös tradition (i detta fall karaktärerna). Den tolkande ansatsen är en pedagogisk metod som kan bidra till en ökad förståelse av religiositet. Att eleven kan se sig själv i det som studeras kan få hen att omvärdera antingen sig själv eller "den andre". Detta kallar Jackson för *edification*. Cecilia Eskilsson och Linda Jonsson lyfter även vinsterna av att religionsundervisningen präglas av ett *inifrånperspektiv* (Eskilsson, 2017, Jonsson, 2016).

I Skolinspektionens översyn av religionsämnet på gymnasiet 2011 drogs slutsatsen att religionsundervisningen mer fokuserar på det generella i religionen och eleverna ges inte tillfälle att resonera om levd religionen eller hur religion och identitet hänger ihop (Skolinspektionen, 2012). Religionsundervisningen domineras således av ett *utifrånperspektiv* (Eskilsson, 2017).

Metod

Studien genomfördes i en av skolans samtalsgrupper med totalt tre lärare och en specialpedagog som deltagare. Studien involverade fem klasser under ett läsår. Vi arbetade efter "Timperleys cykel" och undersökte effekten av förändrad undervisning kopplat till kontroll av resultat med hjälp av de tio karaktärerna. I vår gemensamma uppföljning arbetade vi efter rubrikerna Reflektioner, Observationer, Enkät svar, Intervju, Formativ och Summativ bedömning. Klasserna besvarade enkäter gällande karaktärerna och ett tiotal elever intervjuades. Vi lärare observerade hur eleverna använde karaktärerna under lektionstid utifrån vilka kategoriseringar som blir synliga i elevernas tal, hur religiösa personer beskrivs och vilka konsekvenser beskrivningarna får (Holmqvist Lidhs, 2016). Vi diskuterade sedan elevernas behov, framgångsfaktorer som vi och eleverna ser samt vad som kan förstärkas/förbättras. I slutet av kursen utformade jag en reflektionsuppgift där eleverna fick chansen att resonera kring samma etiska dilemman som karaktärerna och de fick även ett tillfälle att relatera sig själva till karaktärerna.

Resultat och Diskussion

Resultaten visar att efter eleverna undervisats med hjälp av de religiösa karaktärerna så ser eleverna nyanserna i religiositet snabbare både under klassrumsdiskussioner och i provsvar. Resonemang som vanligtvis uppstår i kursens slutskede uppstår nu tidigt. Det blir tydligare för eleverna hur religion hänger ihop med t.ex. etisk övertygelse och karaktärerna fungerar även som en ingång till mer känsliga ämnen. Detta uppmärksammade vi under våra observationer och elever lyfte detta i enkäter och intervjuer. Vi lärare upplevde att det blev en högre nivå i examinationssvaren vid jämförelse med andra klasser läsåret innan och eleverna upplevde en tydligare röd tråd i kursen utifrån enkät- och intervju svaren. Genom karaktärerna kunde eleverna lättare se religiösa traditioner som något som utvecklas och förändras och att religiösa individer medverkar i dessa processer (*tolkande ansats, inifrånperspektiv*). När religiösa individer blev mer komplexa och dynamiska (genom karaktärerna) var det lättare för eleverna att relatera till "de andra" och hitta minsta gemensamma nämnare mellan sig själva och karaktärerna (*edification*).

Relevans - Förslag till diskussionsfrågor

Hur kan karaktärerna bidra till att säkerställa kvalitén i elevernas uppgifter (en fråga som ställdes på sin spets under fjärrundervisningen)?

Kan karaktärerna användas för att konkretisera det centrala innehållet gällande "hur identitet kan formas utifrån sociala medier samt historiska och nutida händelser"?

Kan karaktärerna bidra till en mer formativ bedömning inom religionsämnet?

Referenser

Eskilsson, C. (2017) *Om religionsämnets betydelse - ett tillfälle för eleverna att få se världen lite annorlunda*. Tidskriften SO-didaktik nummer 4 2017.

<https://www.su.se/hsd/publikationer/nya-publikationer/2.44690/tidskriften-so-didaktik-nummer-4-2017-1.359965>

Holmqvist Lidh, C. (2016). *Representera och bli representerad: elever med religiös positionering talar om skolans religionskunskapsundervisning*. Licentiatavhandling (sammanfattning)

Karlstad : Karlstads universitet, 2016 <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1038308/FULLTEXT01.pdf>

Jackson, R. (1997). *Religious education: an interpretive approach*. London: Hodder & Stoughton.

Jonsson, L. (2016). *Mellan tradition och förnyelse : Utmaningar i religionsläraryrket*. Diss. Mälardalens högskola, 2016 <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1033199/FULLTEXT01.pdf>

Karlsson, A. (2015). *Vilket religionskunskapsämne? [Elektronisk resurs] : ämneskonstruktioner i religionskunskap på gymnasiet med samtalsförhandlingar i centrum*. Licentiatavhandling Karlstad. Karlstads universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:840414/FULLTEXT01.pdf>

Skolinspektionen (2012) *Mer än vad du kan tro*. Rapport 2012:3. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitet/granskningar/2012/religion/religionskunskap-gymnasieskolan-slutrapport.pdf>

Skolverket (u.å.) *Ämne – Religionskunskap* https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DREL%26courseCode%3DRELREL01%26lang%3Dsv%26tos%3Dgy%26p%3Dp&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3#anchor_RELREL01

Svalövpulsen: Pulsträning för högre måluppfyllelse i Svalövs kommuns grundskolor

David Lopez Svensson, Svalövs kommun

Nyckelord: fysisk aktivitet; kognitiva förmågor; måluppfyllelse; hälsa; studiero

Bakgrund

Insatsen *Svalövpulsen* undersöker huruvida regelbunden pulsträning i skolan påverkar elevernas hälsa och måluppfyllelse, med målsättningen att insatsen ska leda till högre måluppfyllelse i en kommun med socioekonomiska utmaningar med en jämförelsevis låg utbildningsnivå (SCB 2020). Processen drivs i tre års tid som ett samarbete mellan Svalövs kommun och Joakim Glaser, universitetslektor i lärande och samhälle. Svalövpulsen tar sin utgångspunkt i Anders Hansens bok *Hjärnstark* (2016), i vilken Hansen utifrån neurovetenskaplig forskning argumenterar för den fysiska aktivitetens positiva effekter på hjärnans prestationsförmåga. När vi rör på oss blir vi mer stresståliga och välmående, förbättrar minne och koncentration samt blir bättre på att mobilisera tankemässiga resurser. Projektets vetenskapliga och samhällseliga relevans grundas därför i att med utgångspunkt i neuro-vetenskaplig forskning bidra med kunskap om relationen mellan fysisk aktivitet och psykiskt och fysiskt mående, studieresultat samt studiero och -motivation.

Syfte och frågeställning

Syftet med processen är att ge elever de bästa förutsättningarna för att utvecklas till sin fulla potential. De mål som satts är bland annat att öka elevernas måluppfyllelse, öka elevernas närvaro, förbättra elevernas hälsa och bidra med ny kunskap i ämnet. Den vägledande frågeställningen är därför:

- Hur påverkar regelbunden pulsträning måluppfyllelse, hälsa, trivsel och studiero blandkommunens elever?

Tidigare forskning

Tidigare studier om sambandet mellan fysisk aktivitet och skolresultat har bland annat visat att elevers grovmotorik förbättras vid regelbunden träning och även att prestationerna i bland annat svenska och matematik förbättras i relation till jämförelsegrupper, även om det utifrån resultatet av Bunkefloprojektet påpekas att fler studier krävs för att kunna dra säkra slutsatser (Ericsson, 2003). Genom att använda data från Bunkefloprojektet samt genom uppföljning påvisar Fritz studie (2017) ett starkt positivt samband mellan ökad fysisk aktivitet och skolresultat framförallt bland pojkar. Samtidigt visar resultatet av ett projekt i Helsingborgs stad att elevernas koncentrationsförmåga och arbetsminne förbättras genom daglig fysisk aktivitet, men att matematikresultaten inte förbättrats i relation till kontrollgrupper (Balan & Green, 2019).

Folkhälsomyndigheten framhäver att "fysisk aktivitet har troligen positiva effekter (...) för utvecklingen av kognitiva funktioner och bidrar till livskvalitet och psykisk hälsa" (2018, s. 62). Hedström argumenterar för att den fysiska aktiviteten i skolan behöver gå *utöver* skolämnet idrott och hälsa och att detta "(...) kan ge positiva effekter på barns och ungas fysiskt aktiva beteendemönster, både under skoldagen och på fritiden (2016, s. 39). Vikten av ökad fysisk aktivitet i skolan framgår också i ett av Skolverkets regeringsuppdrag, vilket innefattar att "föreslå författningsändringar avseende ett stärkt ansvar att i utbildningen inkludera inslag

som leder till ökad rörelse bland eleverna” (Utbildningsdepartementet 2018, s. 1). Svalövpulsens är således förankrad i aktuell forskning och diskussion. Forskningsläget tyder på att ökad fysisk aktivitet tycks ha goda effekter på elevers fysiska och psykiska hälsa samt att det potentiellt kan främja studieresultat.

Metod

I forskningsprojektet ingår samtliga av kommunens elever som vid projektets början gick i årskurs 1 och 7. Eleverna följs under tre år och varje vecka deltar eleverna i pulspass, där pulsnivåer och kondition mäts. En gång per termin besvarar elever, vårdnadshavare och lärare enkäter, vilka görs i syfte att undersöka mental och fysisk hälsa, studiero och trivsel. Måluppfyllelsen bland eleverna i högstadiet följs genom att undersöka utvecklingen i exempelvis andelen godkända betyg vid respektive mättillfälle, vilka uppgår till sammanlagt sex stycken under projektets gång. Genom det rika empiriska underlaget blir det möjligt att analysera förändringar och utveckling i de företeelser som projektet ämnar undersöka. Som komplement till kvantitativa data genomför följeforskaren även gruppintervjuer med högstadieelever och enskilda intervjuer med lärare, detta i syfte att komplettera med kvalitativ och djupgående data till analysen av insatsens effekter på bland annat lärsituationen i klassrummen. Forskningsprocessen har prövats och godkänts av Etikprövningsnämnden, vilket bidrar med vetenskaplig legitimitet. Sammanfattningsvis möjliggör det breda empiriska underlaget och det vetenskapliga genomförandet att ny och viktig kunskap kan framkomma.

Resultat och diskussion

Eftersom projektet i detta läge inte är avslutat kan endast några preliminära resultat här framläggas. Resultat av intervjuer och enkäter tyder på att en del av högstadieeleverna känner en större motivation till att gå till skolan och upplever skoldagarna som mer lustfyllda. En del av de elever som aldrig är fysiskt aktiva i andra sammanhang uttrycker en uppskattning över att pulsträningen ger dem denna möjlighet. Vissa lärare vittnar också om en ökad studiero i klassrummen. För eleverna i högstadiet har dessa effekter dock inte i nuvarande skede lett till en högre måluppfyllelse, vilket alltså i någon utsträckning bekräftar Balan och Greens (2019) resultat. Intervjuerna visar dessutom att det finns två elevgrupper som finner den ökade fysiska aktiviteten i skolan negativ. Dels är det elever som redan utövar regelbunden fysisk aktivitet utanför skoltid och dels elever som inte finner pulsträningen lustfylld. Hur projektet ska förhålla sig till dessa elever är ett viktigt ställningstagande, då intentionen är att alla elever ska uppleva insatsen som givande och eftersom detta kan relateras till projektets demokratiska dimensioner.

Referenser

- Balan, Andreia & Green, Jenny. (2019). Effekten av fysisk aktivitet i matematikundervisningen. *Forskning om undervisning och lärande*, 7 (3), s. 6-27.
- Ericsson, Ingegerd. (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolår 1-3*. Malmö Studies in Educational Sciences.
- Folkhälsomyndigheten. (2018). *Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18. Grundrapport*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/53d5282892014e0fbfb3144d25b49728/skolbarns-halsovanor-2017-18-18065.pdf>

Fritz, Jesper. (2017). *Physical Activity During Growth – Effects on Bone, Muscle, Fracture Risk and Academic Performance*. Lunds universitet, Faculty of Medicine Doctorial Dissertation Series 2017:3.

Hansen, Anders. (2016). *Hjärnstark - Hur motion och träning stärker din hjärna*. Fitnessförlaget.

Hedström, Pernilla. (2016). *Hälsocoach i skolan - En utvärderande fallstudie av en hälsofrämjande intervention*. Diss., Acta Universitatis Gothoburgensis.

Statistiska Centralbyrån. (2020). *Befolkning 16-74 år efter region, utbildningsnivå, ålder och kön. År 1985 - 2019*. Statistikdatabasen.

https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_UF_UF0506/Utbildning/#

Utbildningsdepartementet. (2018). *Regeringsbeslut U2018/01430/S. 2018*.

<https://www.regeringen.se/496171/contentassets/b3e0e48b10ff431cbbd74e50be3e1e49/u2018-01430-s-uppdrag-om-mer-rorelse-i-skolan.pdf>

Utveckla läs- och skrivförmåga: fokus på matematik och kemi

Collaborative Writing - ett språkutvecklande arbetssätt som främjar utforskande samtal i matematik

Katikka Gasper Ståhl, Lunds kommun

Lässtrategier i kemitexter

Emelie Bjurling & Linda Ellinore Lindberg, Malmö stad

Malmö stad

Collaborative Writing - ett språkutvecklande arbetssätt som främjar utforskande samtal i matematik

Katikka Gasper Ståhl, Lunds kommun

Nyckelord: språkutvecklande matematikundervisning, collaborative writing, utforskande samtal, konceptuell och procedurell kunskap

Bakgrund och teoriansknytning

I en fördjupad analys av TIMSS som Skolforskningsinstitutet (2017) gjort fann man att svenska eleverna inte har tillräcklig begreppslig förståelse. Den behöver utvecklas genom samtal och diskussion med andra elever och lärare. Det finns få studier på hur konceptuell och procedurell matematik påverkar matematikkunskap i längden men i en studie "The relative importance of two different mathematical abilities to mathematical achievement" Nunes, Bryant, Barros, Sylva (2012) påvisades att konceptuell kunskap borde ges ett större utrymme eftersom den tränar den resonerande förmågan och över tid utvecklar barns matematiska kunskap mer än den procedurella förmågan gör. (Konceptuell kunskap i matematik definieras som kunskap om begrepp, och procedurell kunskap definieras som förmågan att följa regler och procedurer för att lösa matematiska problem (Hieberts och Lefevres1986).)

Eftersom språket är ett tankeredskap och redskapet behövs för att utveckla kunskapen man vill lära mer om (Hajer 2015) behöver man en lärmiljö som uppmuntrar kommunikation, (Hansson m fl 2015). Inom de humanistiska ämnena används flera språkutvecklande metoder. Collaborative Writing är en och syftet med den är att leda till ett fördjupat tänkande, förståelse och lärande inför nya begrepp och företeelser. För att komma dit använder man stöd av både skrivande och samtal enligt Lind (2015). Samtal finns i tre olika typer, bland annat det utforskande samtalet. Det är i det utforskande samtalet, där alla samtalsdeltagare engageras i varandras idéer och tar ansvar för att nå en gemensam förståelse som lärandet kan utvecklas för så många som möjligt (Skolforskningsinstitutet 2017).

Syfte/Frågeställning

Min frågeställning handlar om att använda Collaborative Writing i matematikundervisningen. Skulle den språkutvecklande metoden underlätta förståelsen för matematiska begrepp? Blir det lättare att delta aktivt i diskussioner och samtal? Ökar det sannolikheten för att samtalen får en utforskande karaktär?

Frågeställningen blev därför:

Kan man med Collaborative Writing underlätta förutsättningarna för utforskande samtal i matematik?

Metod

Under en termin följde jag en årskurs fem som introducerades för metoden på matematiklektionerna. Diskussioner filmades, transkriberades och analyserades. Analysen utgick från att empiriskt ta reda på hur många replikskiften som hade utforskande karaktär och sedan jämföra över tid om de ökat i antal. Jag använde en form av kategorisering som byggde på diagrammet som finns i boken "Klassrumdialog i matematikundervisningen" (Skolforskningsinstitutet 2017, s-14-16) och som jag kopplade till de olika samtalsmodellerna

som presenterats. Replikskiftena adresserades som disputerande, kumulativa och utforskande.

Resultat

Min studie visade att elevernas samtalsmönster förändrades i gruppdiskussionerna. Eleverna använde procentuellt det utforskande samtalet mer i sina resonemang. Vid första tillfället var det 20% och vid det sista 100%. Förmågan att aktivt lyssna och ta del av andras tankar och utveckla dem samt sina egna, ökade när man arbetade med den språkutvecklande metoden Collaborative Writing.

Relevans

“Matematisk verksamhet är till sin art en kreativ, reflekterande och problemlösande aktivitet” Det står att läsa på s. 54 i den svenska läroplanen för grundskolan (Skolverket 2018). För att vara kreativ, reflekterande och problemlösande måste man ha ett språk både för att tänka med och uttrycka sig med. Ändå saknar svenska elever tillräcklig kunskap för detta enligt analysen av TIMSS. Blir det lättare att delta aktivt i diskussioner och samtal av matematisk karaktär om man använder metoden Collaborative Writing? Kan man med språkutvecklande metoder skapa ökade förutsättningar för de elever som annars tappar intresset när de kommer till de mer konceptuella delarna av matematik? Hur tar man bort hinder för matematiklärare att använda mer språkutvecklande metoder för att uppmuntrar samtal som kan underlätta elevernas inläring av bland annat de matematiska begreppen? Vad hindrar att man minskar de ensamma övningarna som tränar den procedurella kunskapen till förmån för de konceptuella som görs tillsammans med andra?

Referenser

- Hajer, Maike (2015) *Introduktion till ett språkutvecklande arbetssätt i NO ämnen Modul: Att främja elevers lärande i NO Del 1*, I Stockholm: Skolverket
- Hansson, Åse, Trygg, Lena, Lindahl, Andreas (2015) *Språkets roll i matematiklärandet Modul: Vuxendidaktiska perspektiv på matematiklärandet, Del 6: Matematiksvårigheter*
- Hiebert, J. & Lefevre, P. (1986). Conceptual and procedural knowledge in mathematics: An introductory analysis. In B. J. Hiebert (red.), *Conceptual and procedural knowledge: The case of mathematics* (pp. 1-27). Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
- Lindh, Christina (2015) *Instruktion till skrivaktivitet Collaborative Writing Modul: Främja elevers lärande i SO, Del 7: Skriva för att tänka och lära i SO-ämnen* Stockholm: Skolverket
- Nunes T, Bryant P, Barros R, Sylva K.(2012) [The relative importance of two different mathematical abilities to mathematical achievement](#). Br J Educ Psychol. 2012 Mar;82(Pt 1):136-56. doi: 10.1111/j.2044-8279.2011.02033.x. Epub 2011 Apr 27.
- Skolforskningsinstitutet. (2017). *Klassrumdialog i matematikundervisningen – matematiska samtal i helklass i grundskolan*. Stockholm: Skolforskningsinstitutet.

Lässtrategier i kemitexter: Med fokus på andraspråkselevers läsning

Emelie Bjurling & Linda Ellinore Lindberg, Malmö stad

Nyckelord: lässtrategier; andraspråkselever; naturorienterade ämnen; Thieves; nyckelord; sammanfatta texten efter läsning

Bakgrund

Pauliskolan är en multietnisk gymnasieskola i Malmö. Under flera år har vi upplevt att elever i låg utsträckning läser och förstår innehållet i läroböckerna i kemi. Elever på gymnasiet möter alltmer specialiserade och avancerade texter vilket ställer högre krav på deras läsförståelse. I vår studie har vi därför koncentrerat oss på andraspråkselever som vi upplever möter störst hinder i läroprocessen. Genom att arbeta med lässtrategier i kemiklassrummet har vi försökt utröna vilken strategi som på bästa sätt gagnar eleverna i förståelsen av naturorienterade texter. Naturvetenskapliga texter anses vara svårare att ta till sig för flerspråkiga elever. Att studera lässtrategier som inkluderar både verbaltext, det skrivna ordet och multimodala texter, när verbaltexten kombineras av exempelvis diagram, bilder och tabeller kan däremot underlätta (Stolpe, 2016). I vår studie har vi valt tre olika lässtrategier som delvis grundar sig på den indelning som Läsförståelse och undervisning om lässtrategier (2019) gör av olika lässtrategier; memoreringsstrategier, fördjupningsstrategier och kontrollstrategier. Vi valde utifrån dessa de tre lässtrategierna; THIEVES (Manz, 2002); Nyckelord (Wejrum, 2016) och att sammanfatta texten efter läsning (Wejrum, 2016).

Syfte

I studien har vårt huvudsyfte varit att bättre förstå hur undervisande lärare i kemi bör arbetamed lässtrategier för att möta elevernas behov. Det då särskilt andraspråkselever redan på förhand verkar mötas av hinder gällande vokabulär och uppbyggnad av naturvetenskapliga texter.

Frågeställning

- Hur beskriver eleverna sin användning och nytta av lässtrategier?
- Vilken lässtrategi anser eleverna gynna dem bäst?

Metod

Vi har genomfört en förstudie i två olika parallellklasser i syfte att studera elevernas läsofattning, dvs hur ofta de läser i läroboken Kemiboken. Vi har även kartlagt hur eleverna läser dvs deras användande av eventuella lässtrategier. Resultaten från förstudien har lagt grunden till frågeformuleringen i resten av studien. Anledningen till att vi valde att studera två parallella klasser i förstudien var för att en av klasserna skulle fungera som en kontrollgrupp i syfte att normalisera urvalet av elever i studien. Vår huvudstudie har utförts i en klass på naturvetenskapsprogrammet i årskurs 1. Efter genomgång av de tre lässtrategierna fick samtliga elever i klassen läsa olika delar i kemiboken och därefter svara på enkäter med stängda och öppna frågor om sin användning och upplevelse av strategierna. Enkäterna följdes sedan upp med intervjuer där vi bad eleverna läsa en, för dem, ny text ur kemiboken. När de läste texten observerade vi hur de tog sig an texten och därefter ställde vi frågor gällande elevernas läsning.

Preliminära resultat

Det som förvånade oss i studien var att 62 % av eleverna aldrig eller enbart inför prov läser i läroboken och enbart 17 % av eleverna i klassen läser i boken varje vecka. På frågan – Hur läser du texter i kemiboken eller andra naturvetenskapliga ämnen? svarade eleverna "Läser ganska snabbt, men förstår bara 50% av vad jag har läst" eller "Jag läser inte direkt böcker, utan kollar på videos på youtube för att förstå bättre. Men annars läser jag boken inför prov. Vilket jag har svårigheter för. "På frågan vilka lässtrategier de använde svarade de vanligtvis att de saknades. "Inga därför går det åt helvete" eller "Inte så många. Om jag tycker att jag inte förstår läser jag det igen men lite argare".

I enkäterna som genomfördes efter att eleverna fått lära sig de tre olika lässtrategierna (THIEVES, Nyckelord och att Sammanfatta texten efter läsning) vill vi i synnerhet lyfta fram resultaten som rör elevernas läsmedvetenhet under studien. Elever tyckte att lässtrategien Nyckelord gav dem en ökad ordförståelse till skillnad från THIEVES som, enligt dem, gav dem mer information, fokus och detaljförståelse. I de uppföljande och fördjupande observationerna och intervjuerna använde fyra av fem elever THIEVES som lässtrategi och en elev Nyckelord tillsammans med Sammanfatta under läsning. Flera av eleverna menade att lässtrategierna enbart användes då de läste naturvetenskapliga faktatexter, de användes med andra ord inte då eleverna läste litteratur på sitt modersmål eller om läsningen rörde skönlitteratur.

Diskussion

Att i sin undervisning av naturorienterade ämnen arbeta med lässtrategier, hjälper eleverna till bättre förståelse av lärobokstexter. Många av eleverna har svårt att förstå när och hur de kan använda lässtrategier självständigt och genom att få en rutin på att använda dem underlättas läsningen och förståelsen av texterna.

Referenser

- Manz, L. S., (2002), *The Reading Teacher* Volume 55 Number 5 in February, Nassau Community College i New York.
- Rep. No. Skolforskningsinstitutet-2, (2019) *Läsförståelse och undervisning om lässtrategier* .
- Stolpe, K., (2016), *Läsa och tolka texter i naturvetenskap (läslyftet)*, Linköpings universitet.
- Wejrum, M., (2016), *Lässtrategier efter läsning (läslyftet)*, Karlstads Universitet.

Att utveckla elevers förmågor i matematik

Framgångsfaktor i Blended Learning: En studie i grundskolan

Lassana Ouattara & Jessica Leveau, Eslövs kommun

Kan förändrade tankebanor påverka elevers inställning till matematik?

Fredericka Cordua & Sofie Persson, Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Framgångsfaktor i Blended Learning: En studie i grundskolan

Lassana Ouattara & Jessica Leveau, Eslövs kommun

Nyckelord: Blended Learning; Flippat Klassrum; Elevcentrerad undervisning

Bakgrund

Vi har undersökt effekter av *blended learning* i två årskurs 6 klassers matematikundervisning. Studien omfattar försöks- och kontrollgrupper med totalt 49 elever och fokuserar på elevernas prestationer i olika kunskapstester.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka om elevernas prestationer och resultat förbättras genom *blended learning* enligt vår modell.

Teoretiskt perspektiv

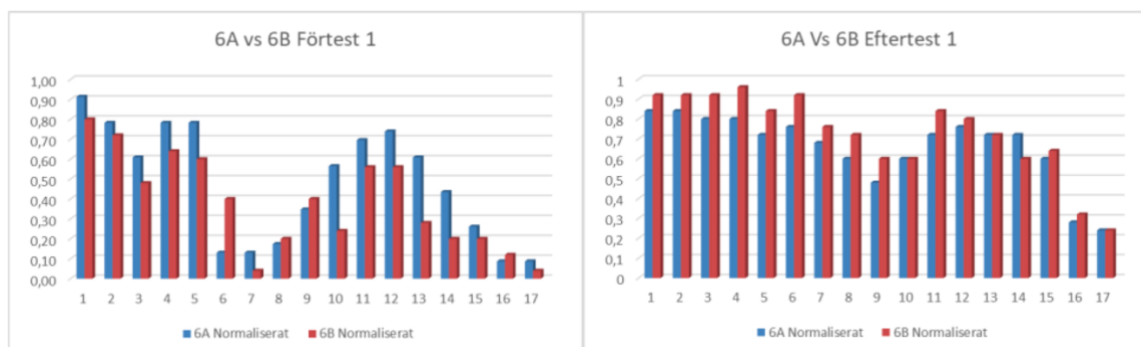
Att välja en undervisningsform som innebär ökad elevaktivitet är en viktig förutsättning för djupt lärande hos elever (Elmgren & Henriksson, 2015). Enligt Hake (1998) är *interactive engagement*, undervisningsmetoder som främjar elevernas konceptuella förståelse och omfattas av aktiviteter som ger omedelbar återkoppling genom diskussioner elever-elever och elever-lärare. Exempel på sådana undervisningsmetoder är *peer-instruction* (Mazur, 1997), *blended learning* (Picciano & Dziuban, 2007) och flippat klassrum (Bergmann & Sams, 2012). *Blended learning* är en undervisningsform som integrerar läraktiviteter i det fysiska rummet med aktiviteter som genomförs i en digital miljö, i syfte att förbättra eller effektivisera undervisningen (Picciano & Dziuban, 2007). I det här arbetet innebär det en kombination av traditionell katederundervisning och flippat klassrum. Flippat klassrum innebär att eleverna till exempel får en föreläsningvideo inklusive instuderingsfrågor att arbeta med före lektionstillfället. Sedan ägnas själva lektionstillfället åt övningar och klassrumsaktiviteter för djupare förståelse och lärande under lärarens handledning. Forskning om *blended learning* nämner ofta interaktiva inlärningsaktiviteter i klassrummet som en viktig aspekt i tillämpningen av metoden och citerar teorier baserade på Piaget och Vygotsky teorier om lärande (Bishop & Verleger, 2013).

Design och forskningsmetod

Studien gjordes med hjälp av en försöks- och en kontrollklass som byter roller efter halva undersökningstiden (efter en termin). Försöksgruppen har haft en balanserad blandning av traditionell katederundervisning och flippat klassrum. Det upplägget kallar vi *blended learning*. Kontrollgruppen har endast haft traditionell katederundervisning. I tillämpningen av *blended learning*, tittade eleverna på filmade lektioner och arbetade med instuderingsfrågor hemma före lektionen. Eleverna fick även möjlighet att individuellt arbeta med videomaterialet 7-10 min före lektionsstart. När alla elever var klara med att titta på lektionsfilmen samt arbetat med instuderingsfrågorna, gjordes övningar och olika aktiviteter under lärarens handledning. Läraren ägnade sig åt att skapa en trivsam miljö för aktivt lärande och kamratlärande samt handleda eleverna i djupare förståelse av lektionsinnehållet. Klassrumsaktiviteternas genomförande och upplägg har varit samma i båda klasser. För bedömningen av undervisningsformens effekter gjordes förtester och eftertester i början och slutet av undervisningsmodulerna. Både försöksgrupp och kontrollgrupp fick samma för- och eftertester.

Resultat

I årskurs 5 fick klasserna följande omdöme i matematik: Klass 6A: 4% av eleverna var ej godkända i slutet av årskurs 5 (1 elev av 23). Klass 6B: 15% av eleverna var ej godkända i slutet av årskurs 5 (4 elever av 26).

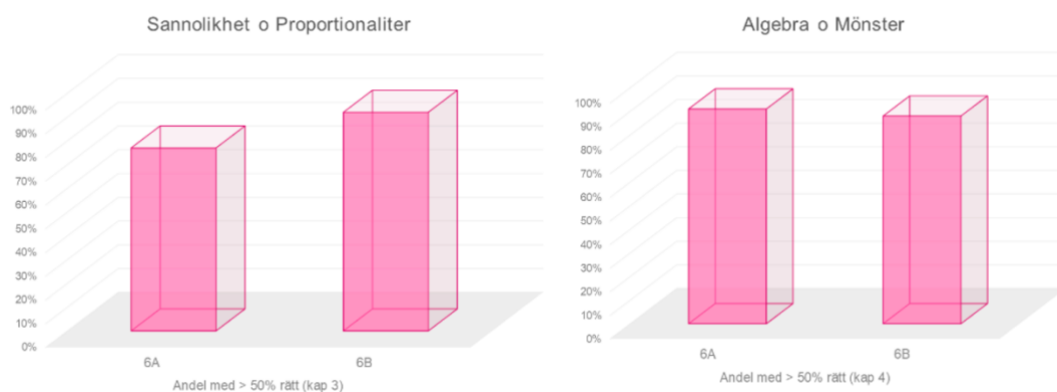

Figur 1: Resultat i för- och eftertest 1 i klass 6A och klass 6B

Figur 1 visar resultaten för båda klasser i för- respektive eftertest på arbetsområdet tal och räkning (multiplikation och division). Diagrammen visar hur klasserna har presterat på 17 testfrågor. Resultaten visar att 48% i försöksgruppen (6A) blev godkända i förtestet och 38% i kontrollgruppen (6B). I eftertestet blev 73% i försöksgruppen godkända och 76% i kontrollgruppen.

Vi ser därmed inte någon positiv påverkan av undervisningsformen i 6A, trots att 6A borde ha bättre förutsättningar i enlighet med resultatet från årskurs 5. Vi mäter en genomsnittlig "gain" på 46% i 6A medan 6B har en "gain" på 57%. Ett ytterligare test i samma arbetsområde med 6A som försöksgrupp visar en genomsnittlig "gain" på 63% i 6A och en "gain" på 62% i 6B.

Vid mitten av läsåret byter klasserna roller för vidare tester.

Figur 2: Resultat i test 3 och test 4 för klass 6A (kontrollgrupp) och klass 6B (försöksgrupp)

Resultaten (figur 2) visar fortsatt inga skillnader i klassernas prestationer. Vidare kan vi också rapportera att alla elever i 6A fick ett godkänt slutbetyg och att 4 elever i 6B inte fick ett godkänt slutbetyg i matematik.

Slutsats

Då båda klasserna har haft en elevcentrerad undervisning, med undantag för inspelade lektioner inklusive instuderingsfrågor i försöksgrupp, kan vi dra slutsatsen att *blended learning* enligt vår modell inte ger effekt på elevernas lärande. Fler och mer omfattande studier med större underlag behöver dock göras för säkrare och mer generella slutsatser.

Referenser

- Bergmann, Jonathan & Sams, Aaron (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*, Eugene, Oregon: ISTE.
- Bishop, J., & Verleger, M. (2013). *The flipped classroom: A survey of the research*. In Proceedings of the ASEE National Conference. Atlanta, GA: ASEE.
- Elmgren och Henriksson, 2015, *Academic Teaching*, ISBN 978-91-44-10101-9
- Hake Richard R. Interactive-engagement versus traditional methods: A six-thousand-student survey of mechanics test data for introductory physics courses, *American Journal of Physics* 66, 64 (1998)
- Mazur, E. (1997). *Peer Instruction: A User's Manual*. New Jersey: Prentice Hall, Saddle River.
- Picciano, A. G. & Dziuban, C. (2007). *Blended Learning: Research Perspectives*
<https://onlinelearningconsortium.org/book/blended-learning-research-perspectives/>

Kan förändrade tankebanor påverka elevers inställning till matematik?

Fredericka Cordua & Sofie Persson, Helsingborgs stad

Nyckelord: Dynamiskt mindset, matematik, förmåga, inställning.

Bakgrund

Ett mindset är den uppfattning som en person har om sig själv. Ett statiskt mindset är uppfattningen att ens intelligens och förmågor är förutbestämda sen födseln och oföränderliga. Ett dynamiskt mindset är uppfattningen att man genom att träna, få erfarenheter, och hitta olika strategier kan utveckla sin intelligens och sina förmågor. Om man har ett dynamiskt mindset så ser man utmaningar som ett lärtillfälle istället för ett hot, feedback som en chans att komma vidare i sitt lärande istället för kritik. Arbetet kring mindset syftar helt enkelt till att förändra elevernas syn på sin egen förmåga. Studier visar att genom att ändra elevernas mindset från ett statiskt till ett dynamiskt kan man få eleverna att ändra inställningen till studier och till sin egen förmåga. (Dweck, 2017, Nottingham 2018).

Matematik är ett underbart ämne. Med hjälp av matematik kan man förstå världen. Men matematik är även ett av de ämnena i skolan som av tradition styrs starkt av ett statiskt tankesätt. Traditionellt anses goda kunskaper (läs snabb räknare) tyda på hög intelligens. Detta är myter som hålls vid liv i samhället. Föräldrar berättar för sina barn om sin egen bristande matematiska förmåga varpå barnet tror att inte heller denne har förutsättningar (Boaler, 2019).

Kommunen vi arbetar i gör årliga kunskapstest i matematik med de årskurser som inte har nationella prov. Detta för att få en överblick över kunskapsnivån i staden. Resultaten av dessa är oroväckande. Överlag i staden och så även på vår skola syns en tydlig försämring av resultaten ju äldre eleverna blir. Detta väckte vår nyfikenhet. Vad är det som sker? Och hur kan vi förändra den negativa utvecklingen? I samband med PISA- studierna har man förutom att studera elevers matematikkunskaper även studerat elevers inställning till och tankar om ämnet matematik. Det man fann i den analysen var att de elever som presterade högst i världen var de eleverna som hade ett dynamiskt mindset (Boaler 2016). Därför blir vår frågeställning: hur kan ett dynamiskt mindset påverka elevernas inställning till matematik?

Tillvägagångssätt

Arbetet med mindset började med föreläsningar för samtlig personal på skolan kring teorierna. Personalen på skolan blev bekanta med begreppen statiskt- och dynamiskt mindset samt fick förståelse för att vårt sätt att uttrycka oss kan påverka elevernas mindset. Fortsatt fick personalen konkretisera tankarna kring mindset och öva på att ge dynamisk feedback samt att vi inspirerade, modellerade och gav möjlighet till reflektion över hur man kan göra lektioner mer dynamiska. Framöver planerar vi att ha ytterligare en workshop kring eventuella fallgropar och missuppfattning, samt en workshop kring hur vi kan ha rena undervisningssekvenser med eleverna i mindset för att kickstarta tankegångarna.

Arbetet kommer att utvärderas med hjälp av för- och efter enkäter till eleverna i årskurs 2, 5 och 8. Vi valde dessa årgångar då dessa inte påverkas av nationella prov. Årskurserna är fyrparallelliga med 90, 110 respektive 109 elever. Eleverna kommer att få svara på frågorna:

- Vad tycker du om ämnet matematik?
- Vad tycker du om din egen förmåga i matematik?
- Tror du att du kan förbättra din förmåga i matematik?

Eleverna svarar efter olika alternativ.

Utöver detta kommer vi att göra intervjuer med 6 st slumpvis utvalda elever per årskurs för att få en mer ingående syn på elevernas tankar samt möjlighet att ställa följdfrågor. Första enkäten samt intervjuer görs i början av vårtermin 2021. Andra enkäten och intervjuer görs vid terminsslut. Däremellan förväntas lärarna förändra sin vokabulär och egna inställning i matematik till ett mer dynamiskt. Vi önskar även fortsätta studien under hösttermin 2021.

Förväntat resultat

Utifrån dessa studiers resultat hoppas vi att enkäterna och intervjuerna ska visa en positiv utveckling gällande elevernas syn på sin utvecklingsförmåga och inställning i matematik. Långsiktigt hoppas vi att en eventuell förändring i inställning till matematik ska ge en positiv förändring i elevernas resultat, något tidigare studier visat. Blä har Dweck (2017) undersökt mindset hos elever på väg upp i högstadiet under två år. Hon fann att hos elever med statistiskt mindset försämrades elevernas betyg då det ställdes högre krav på dem. Eleverna med dynamiskt mindset förbättrade sina resultat under de två åren som Dweck följde dem. Vi väljer att inte fokusera på elevernas resultat i nuläget, då vi tänker att det är en mer långsiktig studie. Eventuella fallgropar är: Kan kollegorna göra det till sitt eget? Kommer de att kunna förmedla innehåll och budskap till eleverna? Föräldrarnas påverkan? Vi är ett stort kollegium, kan vi nå ut?

Frågor att diskutera:

- Hur skulle man kunna engagera och få med föräldrarna i denna projektet?
- Vad ser ni som nästa steg i vår utveckling?

Referenser

- Boaler, J. (2019) *Den oändliga hjärnan: Lev, lär och utvecklas utan gränser*. HarperLife
- Boaler, J. (2016) *Matematik med ett dynamiskt mindset- hur du frigör dina elevers potential*. Natur & Kultur
- Dweck, Carol S. (2017) *Mindset, du blir vad du tänker*. Natur & Kultur
- Nottingham, J. (2018) *Utmanande tankesätt: Utveckla motivation genom ett dynamiskt mindset*. Natur & Kultur

Processer för kollegialt lärande

Fördjupad reflektion i kollegiala samtal?: En aktionsforskningsstudie om kemilärares kollegiala lärande

Marika Davidsson, Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Professionsutveckling i matematik

Petra Gustafsson, Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Fördjupad reflektion i kollegiala samtal? En aktionsforskningsstudie om kemilärares kollegiala lärande

Marika Davidsson, Helsingborgs stad

Nyckelord: Lärande, praxisgemenskaper, reflekterande praxis, reflektionsnivå, reflektion över handling.

Bakgrund

Undervisningskvalitet är den faktor som har störst betydelse för elevers lärande och kunskapsutveckling (Hattie, 2009; Skolverket, 2004). Forskning om professionsutveckling och undervisningsutveckling har en stark tilltro till kollegialt lärande som en framgångsrik väg (se t.ex. Andersson, Blossing & Jarl, 2017). Att komma på djupet vid exempelvis kollegial granskning och utveckling av egen undervisning har dock visat sig vara svårt (Gyllander Torkildsen & Nehez, 2020).

På min gymnasieskola utvecklar vi undervisningen i kollegiala lärandegemenskaper, exempelvis i kemiämneslaget som jag leder. Våra kollegiala samtal i kemiämneslaget kretsade om problem som eleverna hade och vi samtalade om vad vi gjorde utan att tillsammans granska den faktiska undervisningspraktiken. Avsaknaden av en djupare reflektion kring våra undervisningspraktiker bidrog våra samtal inte till förändrad förståelse och därmed heller inte till förbättrad undervisning. Min aktionsforskningsstudie syftade därför till att stärka vårt kollegiala lärande och den frågeställning som studerades var: Vilka former av reflektion förekommer i kemilärares kollegiala samtal?

Teorianknytning och tidigare studier

Enligt Alexandersson (1994) sker lärande genom reflektion av erfarenheter och handlingar. Det är nämligen först då som vi kan ompröva handlingarna. Lärandet innebär därmed kvalitativa förändringar i individens tänkande. För att studera reflektion för lärande utgår denna studie från Handal och Lauvås (2000) praxistriangel. Ordet praxis består av de två elementen handling och reflektion över handling. Praxistriangeln består av tre nivåer av reflektion, en handlingsnivå, en teoretisk nivå och en värderande nivå. Den värderande nivån krävs för lärande. Vidare krävs att samtalet pendlar mellan de olika nivåerna. Idigare forskning om förutsättningar för interaktion i och underlag för lärande samtal (Wennergren, Thornberg, Bjørndal, & Mathisen, 2018) samt samtalsledare för utmaning, fokus och struktur (Sülau, 2019). Dessa förutsättningar beaktas därmed i genomförandet av de aktioner som ingick i studien.

Metod

Studiens deltagare utgjorde av mig i egenskap av ledare av det kollegiala lärandet och undervisande lärare samt av två av mina kemilärarkollegor. Aktionerna i studien bestod av två aktionscykler som upprepats fyra gånger. I aktionscykel 1 skapade vi underlag för

kollegiala samtal genom kollegiala lektionsobservationer under vilka en applikation för observation användes för multimodala observationer som den observerade läraren direkt fick tillgång till. I aktionscykel 2 genomförde vi och reflekterade över våra kollegiala undersökande samtal som utgick ifrån observationsunderlaget i den applikation som vi använde. Sammanlagt genomförde vi 4 observationer och lika många samtal. Det material som har analyserats för att besvara frågan utgörs av transkriptioner av våra kollegiala samtal. Dessa har analyserats med hjälp av innehållsanalys (Graneheim & Lundman, 2004). För analysen har Handal och Lauvås (2000) praxistriangel använts för att kunna tolka reflektionsnivån i samtalens innehåll och därmed lärandet i de kollegiala samtalen.

Resultat och diskussion

I analysen har sex kategorier av innehåll identifierats beträffande vad vi delgav varandra i samtalen: Beröm, Vardagsprat, Frågor, Förslag, Reflektioner över handling och Kemifakta. Reflektionsnivån i samtliga samtal växlade mellan olika reflektionsnivåer, dvs. undervisningshandlingar, egna erfarenheter och teoretiska kunskaper samt reflektion över handlingen. Vardagsprat dominerar dock samtalen, medan reflektion över handling är i minoritet. Den fördjupade reflektionen ökade dock efterhand. Studiens resultat ligger i linje med tidigare forskning som pekar på utmaningar i kollegialt lärande (jfr Blossing & Wennergren, 2019).

Under processens gång förändrade jag mitt agerande som samtalsledare, först från neutral och avvaktande till mer utmanande. Det initiala avvaktandet från min sida kan ha påverkat att reflektion över handling inte förekom inledningsvis. Sülau (2019) konstaterar exempelvis att samtalsledaren har stor betydelse för att driva diskussionen framåt och för att lärarna ska föra djupare dialoger som kräver högre nivå av reflektion.

Eftersom de deltagande lärarna arbetade med samma lektionsinnehåll i varsin klass och de kollegiala samtalen ägde rum precis före nästa lärare skulle observeras kunde läraren i fråga ompröva handlingar som genomförts av en kollega, vilket blev en positiv bieffekt. De kollegiala samtalen genererade således förbättrade undervisningshandlingar.

Slutsatsen är att aktionerna har stärkt det kollegiala lärandet, men det kollegiala lärandet behöver fördjupas ytterligare; reflektion över handling behöver få större utrymme. Som ämnesansvarig behöver jag därmed fundera vidare hur jag fortsatt kan utmana våra samtal för att komma ännu djupare i våra reflektioner och på så vis förbättra förutsättningarna för elever att utveckla sina kunskaper i ämnet kemi.

Relevans

Bidraget synliggör hur lärare kan utveckla sin profession, hur det kollegiala lärandet i ett ämneslag kan utvecklas över tid och hur en sådan utveckling kan synliggöras av de involverade. Det är relevant för lärare i en tid som kräver ständig professionsutveckling och i vilken många lärare brottas med utmaningar i just det kollegiala lärandet.

Referenser

- Alexandersson, M. (1994). Fördjupad reflektion bland lärare – för ökat lärande. I T. Madsen, (Red.), *Lärares Lärande* (157-173). Lund: Studentlitteratur.
- Andersson, K., Blossing, U. & Jarl, M. (2017). *Att organisera för skolframgång*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Blossing, U. & Wennergren, A-C. (2019). *Kollegialt lärande - Resan mot framtidens skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Graneheim, U. H. & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112. Doi: 10.1016/j.nedt.2003.10.001
- Gyllander Torkildsen, L. & Nehez, J. (2020). *Att leda utvecklingsprocesser i förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Handal, G. & Lauvås, P. (2000). *På egna villkor*. Lund: Studentlitteratur.
- Hattie, J. (2009). *Visible Learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
- Håkansson, J. & Sundberg, D. (2012) *Utmärkt undervisning: Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Rönnerman, K. (2012.) *Aktionsforskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur
- Skolverket. (2004). *Attityder till skolan 2003*. Hämtat från. <https://www.skolverket.se/getFile?file=1287>
- Sülau, V. (2019). *Vad händer i lärares kollegiala samtalspraktik? En studie av mötet mellan en nationell kompetensutvecklingsinsats och en lokal fortbildningspraktik*. Doktorsavhandling, Gothenburg Studies in Educational Sciences, 437. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Wennergren, A-C., Thornberg, F., Bjørndal, C. & Mathisen, P. (2018). Lärarstudenter som aktörer i interaktiv observation och handledning. *Högre utbildning*, 8(2), 72-86. Doi: 10.23865/hu.v8.1078

Professionsutveckling i matematik

Petra Gustafsson, Helsingborgs stad

Nyckelord: matematik, professionsutveckling, analysgruppsmodellen, grundskola

Bakgrund

Matematik är det ämne i Helsingborgs stad och även nationellt, där störst andel elever inte uppnår målen för godkänt. Helsingborgs stad har som prioriterat mål i sin verksamhetsplan läsåret 2020/21 att öka måluppfyllelsen i matematik i stadens grundskolor.

För att kunna följa upp och analysera elevernas kunskapsutveckling i matematik har Helsingborgs stad sedan våren 2019 genomfört digitala tester i matematik. Testerna genomförs varje vår med elever i årskurs 2, 4, 5, 7, och 8. De är utformade för att testa kunskapskraven på E nivå i matematik. Resultaten redovisas per matematikområde i det centrala innehållet och förmåga. Analys av resultat från testerna visar på en ojämn utveckling av elevernas kunskaper från årskurs 2 till 8. Det ojämna resultatet kan exempelvis finnas mellan olika årskurser på en skola eller inom olika områden i en årskurs. Resultatet visar även på brister i likvärdighet, vilket uppmärksammades då testresultaten ställdes emot elevernas betyg.

Det finns många faktorer som kan förklara dessa avvikelser vilket gör problematiken komplex och svår att få grepp om. Frågan blir då, hur driver man ett utvecklingsarbete som leder till en högre måluppfyllelse i matematik?

Professor Helen Timperley vid Universitet i Aukland i Nya Zeeland har forskat om lärares kompetensutveckling och beskriver i boken *Det professionella lärandets inneboende kraft* (2013) hur lärares kompetens kan utvecklas så att elevernas lärande förbättras. Timperley (2013) menar att man får förbättrade skolresultat om lärare samarbetar med varandra, inspireras och lär av varandra. En drivande kraft i utvecklingen är att analysera och utvärdera sin och varandras undervisning.

Läraren har störst påverkan på elevernas resultat om de själva blir medvetna om vad de behöver utveckla. Därför har vi valt att förutom huvudfokusområdet öka måluppfyllelsen i matematik, fokusera på lärares professionsutveckling (Edwards & Beattie, 2016). För att kunna sätta in rätt åtgärder är det viktigt att man utgår från insamlad data för att ta reda på vilka de bakomliggande orsakerna är till det man önskar förändra.

Syfte

Att undersöka vilka effekter professionsutvecklingen kan ha på elevers lärande i matematik. I denna studie definierar vi professionsutvecklingen utifrån en analysgruppsmodell (Schildkamp, 2016) som är datadriven och som kombineras med det kollegiala lärandet.

Teorianknytning/Tidigare studier

Den teoretiska delen baseras dels på analysgruppsmodellen (Schildkamp, 2016) dels på det kollegiala lärandet (Timperley, 2013). Analysgruppsmodellen är en konkret modell som består av åtta steg (Definiera problem, formulera hypoteser, samlar in data, kontrollera

datakvaliteten, analysera data, tolka och dra slutsatser, vidta åtgärder, utvärdera). Arbetet startar enligt modellen från egna hypoteser/antaganden som sedan undersöks med hjälp av data för att nå förklaringar till bakomliggande faktorer. Modellen går ut på att identifiera utvecklingsområden, sätta upp mål och sedan utifrån målen ta fram åtgärder som genomförs, utvärderas och revideras.

Metod

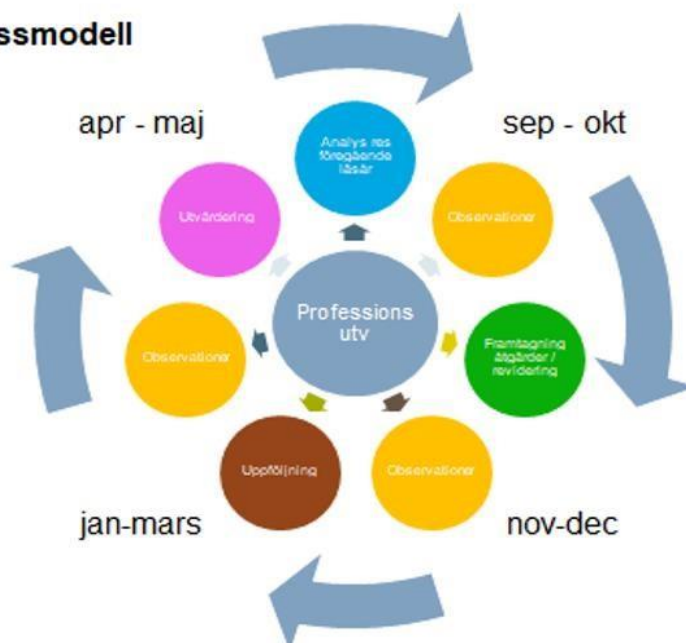
Arbetet med professionsutveckling i matematik påbörjades hösten 2020 i Helsingborgs stad. Fem skolor har valts ut att delta i utvecklingsarbetet. Skolorna valdes utifrån tre urvalskriterier (se nedan).

- stort antal elever med icke godkända betyg i matematik,
- varierande resultat (exempelvis i betyg, på NP eller på Helsingborgs stads digitala matematikscreeningar)
- stor diskrepans mellan betyg och resultat på NP.

Metoden för arbetet med professionsutvecklingen beskrivs av bilden nedan.

Grundtankarna från analysgruppsmodellen (Schildkamp, 2016) har kompletterats med det kollegiala lärandet som går ut på att observera och ge feedback till varandra.

Processmodell

Figur 1: Figuren representerar en skiss över processmodellen som används i professionsutvecklingen.

På de utvalda skolorna deltar alla verksamma matematiklärare samt skolledare. Varje skolenhet bildar en grupp som handleds av handledare. Handledarna är matematiklärare med erfarenhet av skolutvecklingsarbete.

Under ett läsår träffas grupperna sex gånger. Mellan träffarna organiserar skolorna egna träffar för utvecklingsarbetet.

Fokus på träffarna är att ge skolorna ökad kunskap i hur man kan driva ett skolutvecklingsarbete med hjälp av analysgruppsmodellen. På träffarna ges skolorna stöd i deras arbete med att analysera data, identifiera problemområden, utforma målsättningar samt åtgärder och uppföljning. Träffarna ska även skapa möjligheter för kollegiala samtal, inom och mellan skolor, om hur matematikundervisning kan organiseras för att skapa goda inlärningsmöjligheter hos eleverna.

Utvärderingsmetoder:

Deltagande lärare och skolledare:

- enkät (syfte mäta resultatet av lärarnas och skolledares upplevelse av deras deltagande i professionsutvecklingen och upplevs effekten av måluppfyllelsen i matematik)

Effekt på elevers måluppfyllelse i matematik:

- analys av betyg, resultat från nationella prov samt resultat från stadens digitala tester

Resultat & Diskussion

Professionsutveckling i matematik är i uppstartsfas, därmed finns i nuläget inget resultat. Inledande resultat förväntas vt 2022.

Vår förhoppning är att professionsutvecklingen i matematik ska leda till:

- att lärare och skolledare utvecklar sina metoder att identifiera utvecklingsområden för att rätt åtgärder sätts in
- att undervisningens kvalitet i matematik utvecklas och leder till högre måluppfyllelse
- att skolorna hittar strukturer/organisation som ger bättre förutsättningar för elever att uppnå målen i matematik

Relevans

Professionsutveckling i matematik är i högsta grad ett relevant område för skolor.

Matematik har länge varit ett omdiskuterat ämne då många elever har svårt att nå målen. Därför är det viktigt att skapa möjligheter för lärare och skolledare att öka kunskapen om faktorer som bidrar till ökad kunskapsutveckling i ämnet matematik.

Arbetet i våra skolor ska vila på vetenskaplig grund. Därmed är det önskvärt att fördjupa kunskapen om systematiskt skolutvecklingsarbete och skapa goda förutsättningar för lärare och skolledare i deras utvecklingsarbete. Kan skolledare och lärare bli bättre på att hitta vad som orsakar ett problemområde och därefter arbeta för att hitta lämpliga, relevanta och effektiva åtgärder kommer det förhoppningsvis att bidra till att lärare och skolledare kan driva och påverka sin egen skolutveckling grundat på de behov varje enhet/verksamhetsområde har.

Referenser

- Edwards, A. & Beattie, R. (2016). Promoting Student Learning and Productive Persistence in Developmental Mathematics: Research Frameworks Informing the Carnegie Pathways. *Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, NADE Digest 9 (1)*, 30-39.
- Schildkamp, K. (2016). *Datagrundad skolförbättring*. Lund: Studentlitteratur.
- Timperley, H. (2013). *Det professionella lärandets inneboende kraft*. Lund: Studentlitteratur.

Utveckla språkundervisning

Motiverande arbetssätt i språkundervisningen

Elisabeth Hultman, Lena Osvaldsson, Lina Pfeiffer & Johanna Sandström; Lunds kommun

Kollektivt lärande som framgångsfaktor i engelskundervisning - uppföljning och utveckling av bidrag nr 51, 2019.

Camilla Tangvald & Viktoria Lindén Trelleborgs kommun

Motiverande arbetssätt i språkundervisningen

Elisabeth Hultman, Lena Osvaldsson, Lina Pfeiffer, Johanna Sandström; Lunds kommun

Nyckelord: motivation, lärande för hållbar utveckling, kollegialt lärande, internationalisering, språkutvecklande arbetssätt

Bakgrund

Projektet Erasmus+ "Multilingualism for a Sustainable Society" är ett treårigt projekt med gymnasieskolor i Italien, Portugal, Tyskland och Sverige samt Språk- och Litteraturcentrum (Lunds universitet). Syftet var att utveckla motiverande språkundervisning i franska, spanska och tyska. Vad som motiverar svenska elever att lära språk undersöktes samtidigt inom ramen för en forskningscirkel. Många tror att engelska räcker, men fler språk öppnar nya vägar för kommunikation, vilket är viktigt ur ett socialt perspektiv. Detta går i linje med EU:s mål "att varje unionsmedborgare utöver sitt modersmål bör behärska ytterligare två språk." (Europaparlamentet) - en viktig faktor för den europeiska konkurrenskraften.

Syfte och frågeställning

Syftet med projektet var att stärka studierna i L3 (tredjespråket efter modersmål och engelska) på gymnasienivå samt digitala färdigheter. Målgrupper för projektet var gymnasieelever på nivå A2-B1 (GERS Skolverket, 2007) och lärare i franska, tyska och spanska. Frågeställningen var:

- Hur kan undervisningen motivera elever att fortsätta lära sig ett främmande språk (L3)?

Teorianknytning

Språngbräda för projektet var Dylan Williams (2003) tankar om samarbetsinläring med lärare och elever som resurser för varandra. Detta satte tonen för hur vi organiserade samarbetet under projektet.

Som tema för de lektioner vi ville utarbeta valde vi mål från FN:s agenda 2030 och som vetenskaplig grund valde vi sex motivationsstrategier ur Ten Commandments for motivating language learners: results of an empirical study (Dörnyei och Csizér, 1998):

- give clear instructions
- create a pleasant classroom atmosphere
- promote learner autonomy
- increase learner's linguistic self-confidence
- familiarize learners with target language culture
- increase learner's goal-orientedness

Hidi och Renninger (2006) skiljer på situationellt intresse och ett välutvecklat individuellt intresse. Det första är intresse sprunget ur omgivningen t.ex personer eller koncept, och det är temporärt. Med tiden kan det övergå i ett välutvecklat individuellt intresse som innebär att det som undervisas har ett personligt värde och därför är viktigt att lära sig. Detta vill vi åstadkomma hos eleverna.

Metod

En språklärare per språk från de fyra länderna träffades två gånger om året och skapade i samarbete olika aktiviteter för språkundervisning. Dessa aktiviteter testades och utvärderades av elever på plats varpå aktiviteterna finslipades. Sedan genomförde språklärarna aktiviteterna på sin egen skola och eleverna där utvärderade dem. I forskningscirkeln gjordes semi-strukturerade fokusgruppsintervjuer för att undersöka hur de svenska elevernas motivation påverkades av dessa lektioner i förhållande till annan språkundervisning. Rapporten finns publicerad på Skolutveckling på vetenskaplig grund i Lund - Motivation vid språkinläring av moderna språk. Partnern på Lunds universitet undersökte hur språklärarna upplevt att de utvecklats, professionellt som personligt.

Resultat och Diskussion

Projektet resulterade i 15 färdiga lektioner, tillgängliga för alla via projektets hemsida <https://erasmusmultilingua.wixsite.com/meusite>. Lektionerna upplevdes som motiverande och aktuella av majoriteten av eleverna som deltog, oavsett nationalitet och målspråk. Analysen av fokusgruppsintervjuerna gav följande fyra motivationsskapande kategorier: Organisation av arbetet i klassrummet spelar stor roll och svårighet, sammanhang, stöttning, tempo och slutprodukt är viktiga faktorer. Större möjlighet för eleven att själv påverka och kontrollera situationen och sin egen språkutveckling motiverar. God klassrumsatmosfär inbjuder till samarbete och möjlighet att öva utan att bli bedömd. Temat måste upplevas användbart och relevant av eleverna. Drivkraften hos lärarna att jobba med motivation i undervisningen stärktes. Det kollegiala lärandet upplevdes som mycket utvecklade av de deltagande lärarna, då det gav nya kunskaper om språk, digitala hjälpmedel och språkdidaktik. Genom det transnationella samarbetet stärktes i flera fall också samarbetet i det nationella kollegiet. Vidare stärktes lärarnas självkänsla och de blev mer mottagliga för nya idéer. Möjligheten att pröva nya metoder och förhållningssätt, göra lektionsbesök samt samarbeta och reflektera över vad det innebär att undervisa i språk och hur digitala verktyg kan bidra, stimulerade till flexibilitet och kreativitet.

Diskussionsfrågor:

Hur kan vi motivera elever till fortsatt arbete i de ämnen vi undervisar?
Vad kan vi lära av lärare i andra ämnen/skolformer?
Hur kan vi lära oss mer om motivation i skolan?

Relevans

Att motivera elever att fortsätta lära är av yttersta vikt i alla skolformer och ämnen. De motivationsteorier vi baserat vårt arbete liksom de utarbetade lektionerna, kan anpassas och användas för många olika målgrupper. Samarbete kring undervisning ger ökad motivation hos både lärare och elever.

Referenslista

Dörnyei, Zoltán & Kata Csizér (1998) "Ten Commandments for motivating language learners: results of an empirical study" *Language Teaching Research* 2,3
Europaparlamentet Språkpolitiken - Faktablad Språkpolitiken | Faktablad om Europeiska unionen
FN Agenda 2030 Sustainable Development Goals

The Sustainable Development Agenda – United Nations Sustainable Development
Gemensam referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning, Skolverket (2007)
Gemensam europeiskreferensram för språk: lärande, undervisning och bedömning
Hidi, S. och Renninger, K.A, (2006) The four-phase model of interest development,
Educational Psychologist, vol. 41 (2), 111–127
Wiliam, Dylan et al. Assessment for learning. Putting it into Practice , (2003)

Kollektivt lärande som framgångsfaktor i engelskundervisning – uppföljning och utveckling av bidrag nr 51, 2019.

Camilla Tangvald & Viktoria Lindén Trelleborgs kommun

Nyckelord: Kollektivt lärande, aktionsforskning, framgångsrik undervisning och optimal kunskapsutveckling för elever.

Bakgrund

I egenskap av förstelärare och ämnesansvariga i engelska på Söderslättsgymnasiet i Trelleborg, identifierade vi ett återkommande problem med att tillgodose utmaningar och anpassningar för alla elever i heterogena klasser. Enligt skollagen (SFS 2010:800) har varje enskild elev rätt till god undervisning, att utvecklas och att nå sin fulla potential. I ämnet engelska är vår erfarenhet att det leder till utmaningar då den språkliga diskrepansen mellan de elever som frekvent använder engelska på sin fritid till de elever som väldigt sällan använder engelska utanför skoltid, är betydande. Vi har därför under två läsår genomfört ett kollektivt lärande (Skolverket, 2018) inspirerat av aktionsforskning (Rönnerman, Edwards-Groves & Grootenboer, 2018) i syfte att nå såväl framgångsrik undervisning som optimal kunskapsutveckling i ämnet engelska. Projektet inleddes med "grammar workshops" som vi presenterade på "Lärarnas skolutvecklingskonferens" 2019 om "Kollektivt lärande som framgångsfaktor", (Lindén och Tangvald, 2019). Nu har vi identifierat ytterligare ett behov av att stötta elevernas literacy genom språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt med skönlitteratur i fokus. Vår undersökning har frågeställningen: "Hur blir det kollektiva lärandet ett reellt stöd för framgångsrik undervisning och elevernas kunskapsutveckling i ämnet engelska på gymnasiet?"

Teoretiska utgångspunkter

Vårt projekt tar ett vetenskapligt avstamp i Vygotskijs proximalzonsteori som bekräftar att läraren synliggör var eleven befinner sig i sitt lärande och genom rätt vägledning och stöd, presterar eleven en högre nivå än den annars hade klarat (Vygotsky 1978).

Såväl läsförmågan som intresset för skönlitteratur sjunker bland många elever (SOU 2018:57). Åtskilliga elever behöver dessutom ha olika typer av stöd och anpassningar för att kunna tillgodogöra sig en skönlitterär text vilket också kan leda till utmaningar för läraren då läsningen ligger till grund för ordförrådet som i sin tur ligger till grund för måluppfyllelsen. Detta har synliggjorts i internationella studier som visar låga läsförståelseresultat i modersmål bland femtonåringar (Skolverket 2019). Även Gibbons (2018) understryker vikten av att elever måste behärska språk på hög nivå och abstrakta begrepp på gymnasiet samt att fler lärare måste undervisa explicit.

Genomförande och metod

På organisationsnivå parallelläggs schemapositioner vilket möjliggör flexibla undervisningsgrupper. Grundtanken är att eleverna har sin bastillhörighet i den heterogena klassen men i perioder arbetar i workshops där de själva väljer innehåll och nivå utifrån behov och intresse för att få maximal lärarledd undervisning på anpassat material. Våra workshops möjliggör explicit undervisning som enligt Fisher, Frey och Hattie (2018) är en effektiv undervisningsmetod. De förespråkar även behovsbaserad undervisning i flexibla

grupper, vilket stöder vår metod. Valet av inriktning på teman, språkliga och litterära, stöds av Gibbons (2018) teori om att utveckling av elevers literacy grundar sig i att överbygga svårigheter med dels ett obekant ordförråd och dels det sätt språket är uppbyggt.

Resultat och diskussion

För att säkerställa reliabilitet och validitet av resultaten i vår undersökning har vi valt att använda en kvantitativ metod, dvs. där vi utgår från en hypotes som sedan provas. På grund av begränsad tid och resurser använder vi oss av ett bekvämlighetsurval av respondenter (Bryman, 2011).

Resultaten visar att en intensifierad tid av explicit lärarledd undervisning på ett anpassat grammatikmaterial genererar flera framgångsfaktorer. För det första vågade fler elever välja att arbeta med det avancerade materialet eftersom de inte blev lämnade ensamma med sin inlärning utan klarade att tillgodogöra sig grammatik på en nivå som utan konstant vägledning och stöttor hade varit för hög. För det andra lyckades fler elever få höga poäng på såväl provet i avancerad grammatik såsom provet i basgrammatik då de fått riktad undervisning.

Analysen av de öppna frågorna i elevenkäter samt diskussion i fokusgrupper kring de skönlitterära workshopsen visar att de högpresterande eleverna blir motiverade av att få riktad undervisning på utmanande litteratur. De elever som är ovana läsare får hjälp med lässtrategier och stöttning. Våra resultat pekar sammanfattningsvis mot att flexibla workshops genomsyras av hög kognitiv utmaning och hög nivå av stöttning vilket såväl Cummins (2017) som Gibbons (2018) understryker vikten av. Vidare utvecklas elevernas literacy genom ökad textförståelse, utökat engelskt ordförråd och ett kritiskt förhållningssätt till sin omvärld (Skolverket, 2020).

Vi drar slutsatsen att vårt kollektiva lärande genom vår aktionsforskning blivit en beprövad erfarenhet och vi har sett många positiva effekter av såväl elevers motivation som optimerad kunskapsutveckling i engelska eftersom de utvecklas i ett sammanhang och lär av varandra (Lindén och Tangvald, 2019). En utmaning med den kollektiva lärprocessen på en stor gymnasieskola ligger på organisationsnivå för att möjliggöra explicit undervisning i flexibla grupper samt att alla ser värdet och betydelsen av ett kollektivt lärande. Glädjande är att fler lärare och skolledare har blivit nyfikna och vår förhoppning är att fortsätta sprida det kollektiva arbetet i syfte att generera framgångsrik skolutveckling.

Referenser

- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2., [rev.] uppl.) Malmö: Liber.
- Cummins, J. (2017). Flerspråkiga elever – effektiv undervisning i en utmanande tid. Natur & Kultur: Stockholm.
- Fisher, D., Hattie, J. & Frey, N. (2018). *Framgångsrik undervisning i literacy: en praktisk handbok*. (Första utgåvan). Stockholm: Natur & kultur.
- Gibbons, P. (2018). *Lyft språket stärk lärandet: Språk och lärande*. 3. Uppl., Lund: Studentlitteratur.

- Lindén, V., Tangvald, C. (2019). *Kollektivt lärande som framgångsfaktor*.
<https://kfsk.se/skolutvecklingskonferensen>
- Rönnerman, K., Edwards-Grooves, C. & Grootenboer, P. (2018). *Att leda från mitten – lärare som driver professionell utveckling*. Lärarförlaget: Stockholm.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket (2009). Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2018). *Kollegialt lärande – individutveckling eller skolutveckling?*
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/kollegialtlarande---individutveckling-eller-skolutveckling>
- Skolverket (2019). *PISA: En studie om kunskaper i matematik, naturvetenskap och läsförståelse*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2020). *"Critical literacy" synliggör maktrelationer och motiverar*. Stockholm: Skolverket.
- SOU (2018:57). *Barn och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*. Stockholm: Läsdelegationen.
- SOU (2012:65). *Läsandets kultur: Slutbetänkande av litteraturundervisningen*. Kulturdepartementet.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Systematiskt förbättringsarbete i grundskola

Implementering av det strategiska ramverket Varje elevs bästa skola

Karin Ollinen & Anna Singhateh, Malmö stad

Malmö stad

Ett undersökande tillvägagångssätt - vägen till förbättring på Roslättsskolan.

Helena Havrup, Ann-Kristin Carlsson & Linn Tilly, Svedala kommun

SVEDALA KOMMUN

Implementering av det strategiska ramverket Varje elevs bästa skola

Karin Ollinen & Anna Singhateh, Malmö stad

Nyckelord: Varje elevs bästa skola; likvärdighet; Malmö stads grundskolor; implementering; Följeforskning

Bakgrund och teoretisk utgångspunkt

2013 bildades Grundskoleförvaltningen i Malmö stad. Som ett led i bildandet av en förvaltning för alla grundskolor och grundsärskolor i Malmö initierades ett strategiarbete, som resulterade i ett strategiskt ramverk för varje elevs bästa skola. Ramverket pekar ut en gemensam riktning och övergripande långsiktigt tillvägagångssätt för medarbetare, skolor och förvaltningen som helhet.

Samtliga medarbetare i förvaltningen ska ha en helhetssyn och förståelse för det egna arbetets betydelse för varje elevs bästa skola och alla skolor ska vara varje elevs bästa skola. Ramverket tar sin grund i forskning om framgångsrika skolsystem, men betonar särskilt det som är relevant för Malmö. Inspiration har hämtats från framförallt Ontario i Kanada och forskare som M Fullan, K Leithwood och A Glaze har varit särskilt viktiga för arbetet. Samtliga rektorer har även genomgått utbildningen International School Leadership (ISL). I arbetet med att ta fram ramverket deltog även docent Lars Svedberg och professor Olof Johansson. Med syfte att följa arbetet och identifiera främjande och hindrande faktorer, beslöts att implementeringen av ramverket från förvaltningsnivå till klassrumsnivå skulle följas av Svedberg och Johansson tillsammans med medarbetare från Pedagogisk inspiration Malmö. Följeforskningen avser vara ett stöd under implementeringen och löpande återkoppla delresultat till förvaltningen.

Den data som samlas in vid denna fölieforskning är bland annat strukturerad enligt följande:

- Intentioner och förutsättningar
- Genomförande och processer
- Resultat och utfall

Denna struktur är inspirerad av ramfaktorteorin (Lindensjö & Lundgren 2014). De tre samspelande kvalitetsdimensioner gör det möjligt att undersöka vad man gör av förutsättningarna och vilka resultat dessa handlingar leder till. Ahrenfelt (2013) beskriver att en motivationsklyfta kan uppstå om förändringsledaren projicerar sin egen förståelse på andra, då uppstår ett gap mellan vad förändringsledaren tror och hur verkligheten ser ut. Ahrenfelt påpekar vidare att om förändring ska skapas och målen uppnås, måste medarbetarna vara fullt delaktiga i processen. Detta finns med som ett grundläggande förhållningssätt när data samlas in och bearbetas.

Frågeställningar och syfte

Följeforskningen som bedrivs har olika faser med olika fokus. Gränssnittet mellan förvaltningsledning och skollära är ett område som undersökts, men fokus i detta konferensbidrag handlar om medarbetarnas upplevelser och delaktighet i implementeringen, med särskilt fokus på främjande och hindrande faktorer.

Frågeställningen som kommer besvaras är:

- Vad anser skolorna främjar och hindrar arbetet med implementeringen av ramverket för varje elevs bästa skola?

Metod

Konferensbidraget utgår främst från data som samlats in under 2019–2020 via fokusgruppsintervjuer med medarbetare och skolledning på nio grundskolor vid två olika tillfällen med ett år emellan. Inför varje intervju har deltagarna svarat på ett formulär och vid intervjun har diskussionerna utgått och utvecklats från svaren. Förutom fokusgruppsintervjuer har även enskilda intervjuer gjorts med respektive rektor på de nio skolorna. Datan har sedan bland annat analyserats utifrån identifierande av hindrande och främjande faktorer.

Resultat och diskussion

Vid fokusgruppsintervjuerna har deltagarna bland annat svarat på självskattningsfrågor som behandlat den samlade kunskapen, kompetensen och viljan på skolan. Värt att lyfta är att såväl medarbetare som skolledning generellt sett skattat sig högt, även om det finns en viss tendens att skolledningen gör en högre skattning.

Vid fokusgruppsintervjuerna och tillhörande enkäter har en rad främjande och hindrande faktorer framkommit:

- En ökad samsyn kring uppdraget och gemensam terminologi främjar arbetet med varje elevs bästa skola
- Ramverket främjar det dagliga arbetet genom att ge stöd i vardagen, skapa en ökad tydlighet och sammanfatta de befintliga styrdokumenterna
- Stor personalomsättning och obehörig personal upplevs som ett hinder
- Medarbetarna upplever till viss del en brist på ägarskap, vilket tolkas som ett hinder

Jämförelser görs utifrån om det skett någon förflyttning i upplevelsen av främjande och hindrande faktorer. En annan aspekt är likheter och skillnader mellan svaren från skolledning och medarbetare.

Vi kan även konstatera att det tycks råda delade meningar om vad som avses med varje elevs bästa skola, vissa tolkar det som ett mål i sig och andra menar att det är ett medel. Arbetet med att följa implementeringen av varje elevs bästa skola fortsätter under 2021. Vare sig man jobbar i Malmö och har ramverket Varje elevs bästa skola att förhålla sig till eller ej, så är tankarna bakom väl förankrade i styrdokumenterna och aktuella för alla skolverksamheter. Utifrån ett mer allmänt skolutvecklingsperspektiv så finns det tänkbara resultat som är relevanta i flera olika sammanhang och för flera nivåer i en skolorganisation.

Referenser

Ahrenfelt, B. (2013). Förändring som tillstånd: att leda förändrings- och utvecklingsarbete i företag och organisationer (3., uppl.). Studentlitteratur.

Lindensjö, B., & Lundgren, U. P. (2014). Utbildningsreformer och politisk styrning (2. uppl.). Liber.

Ett undersökande tillvägagångssätt - vägen till förbättring på Roslättsskolan.

Helena Havrup, Ann-Kristin Carlsson & Linn Tilly, Svedala kommun

Nyckelord: Lärmiljö; Utvecklingsarbete; Undersökande tillvägagångssätt

Bakgrund

Att leda utvecklingsarbete som leder till förbättring av undervisningen och elevernas resultat i en pressad vardag är ett utmanande uppdrag för en skolledare. Många välmenade och ambitiösa förbättringsinitiativ innebär mycket förändring men inte tillräckligt mycket förbättring (Robinson, 2019). Enligt Robinson för att åstadkomma en verklig förbättring krävs att skolledaren undersöker och analyserar för att förstå de övertygelser, värderingar, handlingar och materiella förutsättningar som upprätthåller existerande arbetssätt/situationer. Denna insikt är grunden till det effektiva undersökande tillvägagångssättet som användes i detta arbete. Nedan följer en kortfattad beskrivning av verksamhetsutmaningarna som var grunden till att utvecklingsarbetet initierades. Roslättsskolan är en F-3 skola med cirka 200 elever. Skolan hade under de senaste 5 åren haft 4 rektorer. Tidigare undersökningar över arbetssituationen visade att personalen upplevde kaos och oordning i skolan. Medarbetarna uttryckte att det saknades stabilitet och gemensamma riktlinjer, mötesstruktur och förhållningsregler. I skolan var den fysiska lärmiljön eftersatt och elevresultaten var låga. Pedagogerna upplevde att det var otydliga roller mellan de olika yrkesgrupperna på skolan. Personalen kände att de hade kört fast och visste inte hur de skulle bemöta elever i svårigheter. Valsö & Malmgren (2019) betonar vikten av en välfungerande miljö med genomtänkt utformning som kan leda till bättre förutsättningar för lärande och bli hälsofrämjande, arbetsbesparande, prestationshöjande samt skapa trygghet för både lärare och elever. Ett utvecklingsarbete påbörjades för att förbättra situationen.

Syfte

Syftet med utvecklingsarbetet var att identifiera vad vi behövde förbättra i verksamheten för att skapa en trygg skolmiljö för både elever och personal.

Tillvägagångssätt

Som arbetssätt för utvecklingsarbetet valdes modellen som forskaren Vivianne Robinson (2019) beskriver i boken "Förbättring i en förändringstrött skola". För att ett utvecklingsarbete ska leda till förbättring menar Robinson att arbetet ska genomgå fyra faser. Det första är att enas om problemet som skall lösas. Därefter undersöks vad har gjorts/inte gjorts, varför och resultatet av arbetet. I den tredje fasen utvärderas och skapas en gemensam förståelse om problemet. Till sist utarbetas och genomförs det nya beslutet. En grupp bestående av ledningsgrupp, specialpedagoger och rektor, totalt 6 personer skapades. Ett analysarbete påbörjades för att identifiera vilka behov som fanns. Gruppen analyserade data från olika enkäter och utvärderingar som redan var genomförda samt

gjorde observationer i skolans olika miljöer. Samtal/intervjuer genomfördes med elever, personal och vårdnadshavare, för att skapa en bild över vilka insatser som behövde göras och hur de skulle prioriteras. Analysarbetet var en viktig process innan några insatser påbörjades. Under analysarbetet arbetade gruppen tillsammans med att gå igenom litteratur för att kunna göra rätt prioriteringar.Handledning gavs av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). För att tydliggöra arbetet för medarbetarna skapades en mall för dokumentation, uppföljning och utvärdering.

Resultat/Delresultat/Diskussion

Behov som identifierades under arbetets gång var följande:

- på ett bättre sätt stimulera lärandet i klassrummet och utveckla det lustfyllda lärandet.
- pedagogerna behöver kunskap, utbildning och handledning för att kunna bemöta elever i svårigheter.
- vi behöver skapa förtroendefulla och positiva relationer mellan elever, vårdnadshavare och pedagoger på skolan.

Viktig att påpeka är att under de första två faserna av processen var skapandet av en kultur för konstruktiva samtal av stor betydelse. I sådana samtal positionerar skolledaren sig själv som en del av problemet. Genom att ställa direkta och respektfulla frågor, använda försiktigt och nyanserat språk samt visa empati uppmuntrades framförandet av alternativa synpunkter från personal, elever och vårdnadshavare.

Efter behovsidentifiering, genom gemensamma undersökningar och upprepade kritiska utvärderingar (fas 3) skapades en gemensam förståelse bland all personal på skolan för att lösa problemet. En framgångsfaktor under den tredje fasen var att vara tydlig med utvärderingskriterierna och inte vara dömande. På det sättet kunde båda parter ta del av varandras tankar. Till sist (fas 4) beslutades om adekvata insatser/åtgärder såsom handledning och utbildning av personal.

Idag har vi skapat en samsyn på skolan som i sin tur leder till en trygghet för alla pedagogerna. Genom struktur i organisationen och tydliga ramar för beslut och dokumentation har vi skapat en grund för alla i det vardagliga arbetet. Detta genomsyrar hela verksamheten på skolan. Genom att arbeta främjande gällande den fysiska lärmiljön ser vi att eleverna har getts bättre förutsättningar för att klara av skolarbetet.

Diskussionsfråga

Vilket tillvägagångssätt använder ni för att åstadkomma en förbättring i er skola?

Referenser

Vivianne Robinson (2019) *Förbättring i en förändringstrött skola*. Lund: Studentlitteratur
Malin Valsö, Frida Malmgren (2019) *Fysisk lärmiljö*. Lund: Studentlitteratur

Stödja elevers språkutveckling

Tal till Text som studieteknik - erfarenheter från en klassrumsstudie i år 6

Malin Jönsson, Lunds kommun

Stationsarbete - ett arbetssätt för att genomföra kartläggningarna och för att anpassa och utmana i den ordinarie förskoleklassundervisningen.

Nathalie Lindgren, Svedala kommun

SVEDALA KOMMUN

Tal till Text som studieteknik - erfarenheter från en klassrumsstudie i år 6

Malin Jönsson, Lunds kommun

Nyckelord: digitala lärverktyg; assisterande teknik; tal till text; studieteknik; läs och skrivsvårigheter

Bakgrund

Denna klassrumstudie är ett bidrag i Lunds kommuns forskningscirklar. Som specialpedagog i skoldatateksverksamhet arbetade jag (när studien genomfördes) bl a med att implementera kommungemensamma lärverktyg. I dag finns verktyg tillgängliga som gör att vi kan erbjuda metoder i klassrummet där elever kan läsa med ögon, öron eller både och, samt producera text med penna, dator eller tal. Trots tillgänglig och fungerande teknik har vi elever som känner sig utpekade när tekniken bara erbjuds de elever som har t ex läs och skrivsvårigheter (Ekelöv, Kristensson 2017). Tekniken Tal till Text, att skriva genom att tala, har utvecklats och fungerar i dag relativt väl och fortsätter att förbättras. Det finns pågående studier (Kraft, Thurfjell, Rack, Wengelin 2019) om hur elever med stora skrivsvårigheter använder tekniken för att producera text och hur texten påverkas av hur man talar in. Nordström m fl (2019) har i sin avhandling bl.a. intresserat sig för huruvida elever med läs och skrivsvårigheter gynnas av att använda teknik som kompenserar och om tekniken kan vara inkluderande för dessa elever samt vad som krävs för att använda teknik i skolor på detta sätt.

Lärare behöver hitta metoder, strategier och användningsområden för att kunna anpassa den digitala tekniken till undervisningssituationen. Lärare ställs inför krav på att utveckla sin undervisningspraktik med digital teknik, samtidigt är det inte specificerat vad de ska ställa om sig till eller hur detta ska ske. (Grönlund, 2014; Salavati, 2016; Tallvid, 2015).

Utifrån de utmaningar som finns har jag i denna klassrumstudie varit nyfiken på hur väl tekniken tal till text fungerar i klassrummet och på vilka sätt alla elever kan använda sig av Tal till Text som studieteknik?

Syfte och frågeställningar

Syftet med detta forskningscirkelbidrag har varit att:

- samla erfarenheter från att på gruppnivå strukturerat träna på tekniken Tal till Text som studieteknik vid olika inlärningsituationer i år 6.
- få kunskap om hur tekniken Tal till Text fungerar och på vilka sätt elever använder tekniken.

Frågeställningar:

- Hur upplever elever i år 6 att tekniken Tal till Text fungerar?
- Hur upplever elever i år 6 användandet av tekniken Tal till Text i olika inlärningsituationer?
- Vid vilka tillfällen kan tekniken Tal till Text vara användbart i skolarbetet?

Metod

Jag har gjort en kvalitativ klassrumsstudie där alla elever i år 6 har fått träna på att använda tekniken vid olika inlärningsituationer t ex vid arbete med instuderingsfrågor. Efter introduktion av tekniken i helklass och individuellt följdes arbetet upp med lärarna och ytterligare lektion då eleverna fick träna på tekniken planerades in. Avslutningsvis följde jag upp studien med enkät till hela klassen, fokusgruppintervju och intervju med en elev individuellt.

Resultat

Resultatet visar att hälften av eleverna ser möjligheter med Tal till Text som studieteknik och ger exempel på hur tekniken kan användas i skolarbetet. Det finns elever som upplever det positivt att repetera (tala in igen) när texten blir fel men också elever som ger upp direkt när inte texten blir rätt. Flera uttrycker att det går snabbare att skriva för hand. Bästa förutsättningar för bra resultat finns när man talar tydligt och när ljudnivån i klassrummet är låg. Det upplevs också lättare att använda Tal till Text vid korta svar/texter.

Det visade sig vara svårt för lärarna att hitta inlärningsituationer då eleverna kan träna på Tal till text. Tillgång till fler grupprum och headset hade förbättrat förutsättningar för eleverna vid träningstillfällena men också vid fortsatt användning.

I intervjuerna framkom reflektioner kring vad som händer när Tal till Text används och tanke/tal blir text jämfört med när tanke blir text när tangentbordet används. Också reflektioner om att bättre minnas det man talar in framkom.

Diskussion

Det finns mer att önska när det gäller tekniska och lokalmässiga förutsättningar samtidigt som studien visar att det är möjligt att introducera tekniken i helklass. Elevernas erfarenheter och reflektioner från denna studie kan kanske bidra till att skapa nyfikenhet på att hitta fler inlärningsituationer där Tal till Text kan presenteras inkluderande som en möjlighet för alla och på så vis öppna upp för fler sätt att lära och producera text. Hur vi lär oss bäst och hur vi gör för att minnas är frågor vi ständigt ställer oss. Kanske kan studien inspirera till att hitta nya metoder och användningsområden i klassrummet men också i distans/fjärrstudier som ger stöd, ledning och stimulans för alla elever.

Referenser

Eklöf E, Kristensson K, (2017) *Alternativa lärverktyg, digitalt stöd för elevens språk, läs och skrivutveckling*

Grönlund, Å. (2014). *Att förändra skolan med teknik: Bortom" en dator per elev"*. TMG Sthlm: Örebro universitet.

Kraft S, Thurfjell R, Rack J, Wengelin Å (2019), Lexikala analyser av muntlig, tangentbordskriven och dikterad text producerad av barn med stavningssvårigheter. *Nordic Journal of Literacy Research* file:///C:/Users/035109/Downloads/1511-Article%20Text-18648-1-10-20191223

Salavati, S. (2016). *Use of Digital Technologies in Education: The Complexity of Teachers' Everyday Practice*. Linnaeus University Press. <http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1039657/FULLTEXT01.pdf>

Svensson, I., Nordström, T., Lindeblad, E., Gustafson, S., Björn, M. et al. (2019) Effects of assistive technology for students with reading and writing disabilities, *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, : 1-13
<http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1352115/FULLTEXT01.pdf>

Tallvid, M. (2015). *1: 1 i klassrummet-analyser av en pedagogisk praktik i förändring*, Göteborgs universitet

[Länk till hela bidraget i forskningscirkeln med referenser](#)

Stationsarbete – ett arbetssätt för att genomföra kartläggningarna och för att anpassa och utmana i den ordinarie förskoleklassundervisningen.

Nathalie Lindgren, Svedala kommun

Nyckelord: Kartläggning, förskoleklass, stationer, anpassningar, utmaningar.

Bakgrund och teori

Från och med läsåret 2019/2020 har förskoleklassen två obligatoriska kartläggningsmaterial som ska genomföras på höstterminen: Hitta språket och Hitta matematiken.

Kartläggningsmaterialen består av olika aktiviteter som är uppdelade i ett antal observationspunkter. Dessa ska kartläggas i den ordinarie undervisningen. Vissa aktiviteter kan genomföras i mindre grupp alternativt enskilt med varje elev (Skolverket: 2019 a och b). Vi vet att elevers erfarenheter och bakgrunder är olika och det är viktigt att undervisningen följer elevernas utveckling och anpassar efter både individ och grupp. Utifrån resultaten av kartläggningen kan sedan läraren planera och genomföra undervisning som stödjer elevernas språk-, läs- och skrivutveckling.

På Kyrkskolan hade några förskollärare gjort ett prövoår med kartläggningarna, och visste vad vi behövde förändra och förbättra då det nu var obligatoriskt att genomföra. Vi behövde planera och strukturera upp förarbetet, planera hur genomförandet och efterarbetet skulle gå till, samt planera in ett samråd med pedagog med specialpedagogisk kompetens för att analysera resultaten så att vi sedan kunde lägga upp den fortsatta undervisningen med både anpassningar och utmaningar.

Frågeställningar

Hur kan vi strukturera förskoleklassens kartläggningar så att det blir en del av undervisningen och hur har elevernas lärande påverkats av detta arbetssätt? Hur arbetar vi med anpassningar och utmaningar utifrån kartläggningarna?

Metod

Kartläggningarna genomförs för att läraren tidigt ska kunna identifiera elever som riskerar att inte nå de kunskapskrav som senare ska uppnås i årskurs 3. Utifrån resultaten kan läraren upptäcka områden som den fortsatta undervisningen behöver fokusera på. I Skolverkets modul: Tidig läsinlärning blev vi inspirerade av en film: Språkarbete i förskoleklass (Skolverket: 2017). Där såg vi en pedagog arbeta i olika stationer (grupper), med språklig medvetenhet som en del av förskoleklassens undervisning. Men utgångspunkt från denna film valde vi att genomföra nästan all kartläggning med hjälp av stationer. Förskoleklasserna består av ca 25 elever och det arbetar 2 förskollärare i varje klass. Eleverna delades in i 6 olika stationer, där 2 av stationerna var kartläggning av Hitta språket och Hitta Matematiken. Det fanns tillfällen då kartläggningarna genomfördes en till en, och i helklass.

Anteckningar gjordes samtidigt som vi genomförde kartläggningarna, men även efteråt då eleverna fortsatte till en ny station. Aktiviteterna som ingår i Hitta språket är:

- Vi berättar och beskriver
- Vi lyssnar och samtalar
- Vi kommunicerar med symboler och bokstäver
- Vi urskiljer ord och språklyd.

Aktiviteterna som ingår i Hitta matematiken är:

- Mönster
- Tärningsspel
- Sanden/riset
- Lekparken

Efter ca 6–8 veckor var alla kartläggningar gjorda och vi hade samråd med logoped och specialpedagog. Vid detta möte analyserade vi resultaten så vi sedan kunde planera vår undervisning både på gruppnivå och individnivå. Analysen fokuserade kring genomförandet, resultatet och vidare arbete framåt utifrån vad kartläggningarna visade. Hur genomfördes kartläggningarna? Vilka resultat fick vi? Hur kan vi använda resultaten för att planera arbetet framåt för eleverna? Alla dessa faktorer analyserades vid samrådet och resultaten analyserades på såväl individnivå som gruppnivå.

Resultat och diskussion:

Genom att föra noggranna anteckningar genom hela kartläggningen får vi en tydlig bild över vad gruppen och eleven kan utifrån vad kartläggningsmaterialet innehåller, men även vad vi behöver fokusera mer på i vår undervisning så att eleverna ges möjlighet till att utvecklas i sitt lärande.

Förra årets kartläggning visade att många elever behöver träna mer på återberättande. Då fick vi planera in aktiviteter i vår undervisning så att eleverna fick goda möjligheter till att träna på detta. I andra delar kunde vi se att många uppnått den godtagbara nivån som kartläggningen frågade efter, då kunde vi arbeta vidare med dessa områden i självgående stationer, dvs att stationen inte var vuxenledd mer än i inledningen.

Med hjälp av våra stationer kan vi succesivt differentiera våra stationer; anpassa och utmana utifrån elevernas behov, vilket utvecklar elevernas lärande. Detta kan innebära att samma innehåll kan instrueras och genomföras på olika sätt utifrån elevernas behov av anpassningar och utmaningar.

Stationerna är alltid lärarledda vid introduktion, men succesivt blir stationerna självgående. Detta har vi sett stärka elevernas självförtroende när de ser sin egen utveckling i lärandet. Stationsarbetet medför en möjlighet att lära känna några få elever åt gången vilket ger en stor trygghet. Att succesivt introducera kartläggningarna i detta inarbetade arbetssätt gynnar elever som kanske vid en traditionell kartläggning hade fallit igenom resultatmässigt på verbala delar där man ska våga delta aktivt och prata inför en ny barngrupp.

När eleverna ges möjlighet till att genomföra kartläggningarna i mindre grupper där de får de mer talutrymme i ett redan känt arbetsformat. Dessutom kan vi som pedagoger se elevens kunskapsprogression mycket tydligare. För pedagogerna är detta arbetssätt mer tidseffektivt i och med att vi på ett 60minuters arbetspass hinner kartlägga 12 elever samtidigt som det är väl förberett vilket då skapar ett lugnt arbetstempo. Vi ser också att vi får in kartläggningen i formatet som den ordinarie undervisningen redan har, genom vårt stationsarbete. Detta medför att även pedagogerna upplever en struktur, trygghet och likvärdighet som vi enbart ser fördelar med.

Att vi inkluderar kartläggningarna i den ordinarie undervisningen upplever vi är ett lustfyllt arbetssätt då man får göra många olika moment i form av olika stationer under ett och samma arbetspass. Vi märker en stor arbetsro i våra klasser och eleverna kan bibehålla sin koncentration och sin lust att lära. Genom stationsarbetet har vi även fått ett grundligare underlag till våra utvecklingssamtal där vi kan förmedla till vårdnadshavarna var deras barn befinner sig och det blir en mer naturlig del att prata kring anpassningar och utmaningar. Att

vi redan på vårterminen kan börja arbeta med detta är en stor vinst som går hand i hand med läsa, skriva, räkna- garantin. Likaså har vi underlag för ett vid ett överlämningsamtal med mottagande lärare i årskurs 1.

Referenser

Skolverket (2017): Lärportalen Tidig läsundervisning: Del 1 Form, funktion och innehåll i samspel Film: Språkarbete i förskoleklass.

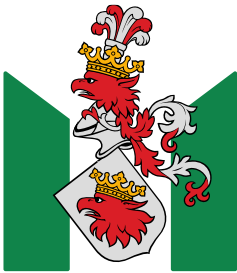
Skolverket (2019a). *Hitta matematiken*.

Skolverket (2019b). *Hitta språket*.

Erfarenheter efter distansundervisning våren 2020

Att stärka elevaktivitet och digital kompetens - om ett temasamarbete mellan lärare på naturvetenskapsprogrammet och bibliotekarie

Therese Samuelsson & Ann-Sofie Bodin, Malmö Stad

Malmö stad

Distansundervisning på Hässleholms Gymnasium

Per Blomberg, Hässleholms kommun

Hässleholms kommun

Att stärka elevaktivitet och digital kompetens - om ett temasamarbete mellan lärare på naturvetenskapsprogrammet och bibliotekarie

Therese Samuelsson, Malmö Stad; Ann-Sofie Bodin, Malmö Stad

Nyckelord: Elevaktivitet; Ämnesövergripande samarbetet; SNI; Informationssökning; Nätbaserad undervisning;

Bakgrund

I ett komplext samhälle finns det behov av människor med förmåga att kunna se problem, formulera lösningar och förstå konsekvenser, vilket kräver insikt om och verktyg för informationssökning. I ett digitaliserat samhälle måste människor kunna hantera kunskapsinhämtning såväl analogt som digitalt. Skolans uppgift är att förbereda eleverna för detta, men problemet är att eleverna ofta fastnar i ett perspektiv (GY11 kursmål samhällskunskap). En orsak till detta kan vara att vi lärare är specialiserade inom våra ämnen och skilda discipliner och inte kan täcka samtliga aspekter, varpå en lösning kan vara att utvidga samarbetet mellan lärare i ett arbetslag som sträcker sig över ett programs ämnen.

Då förmågan till digital kompetens efterfrågas i nästan alla ämnen i läroplanen (GY11) blir det även viktigt att en specialist på informationssökning, förslagsvis en skolbibliotekarie, är en del i detta arbete.

Utgångspunkten för samarbetet är att testa ett SNI-fall och som inspiration till lektionsupplägg används Louise Ritz argumentationsmodell 1. På grund av coronavårens snabba omställning till nätbaserad undervisning blir ett flippat klassrum en av lösningarna.

Frågeställning

- Hur bidrar ett ämnesövergripande SNI-projekt till att utveckla elevaktivitet samt elevernas
- informationssökningsförmåga, när lärare samverkar?

Lärarna i arbetslaget bidrar tematiskt till att eleverna får med sig olika ingångar för att kunna hitta lösningar på ett miljöproblem genom ett SNI-fall. Lärargruppens förmågor och kompetens är en avgörande faktor för elevers lärande och skolresultat. (Donohoo 2019, s.12-15) SNI är en naturvetenskaplig undervisningsmetod, där samhällsvetenskapliga frågor med autentiskt innehåll ställs och bildar en ram runt ett naturvetenskapligt innehåll. Färdigheter som eleverna utvecklar är argumentationsförmåga, kritiskt tänkande och en förståelse för hur samma kunskapsstoff kan tolkas olika beroende på perspektiv. (Ottander och Ottander, 2016)

Metod

Lektionsdesignen för temaarbetet är en form av flippat klassrum som en anpassning till vårens nätbaserade undervisning. Enligt Schunk (2016, s.25-27) får eleverna med denna metod en chans att genom ett ämnesövergripande arbete träna informationssökning, vetenskaplig metod, arbeta självständigt samt förbereda och genomföra en (digital) redovisning. Läraren får en mer konsultativ roll genom att ställa motfrågor och leda eleverna genom processen. Att ett flippat klassrum ökar elevaktiviteten är en fördel för kunskapsutvecklingen. Eleverna kan använda det delade materialet i classroom, både egna

filmer och det material som pedagogerna lagt ut, och ställa följdfrågor som fördjupar diskussionen (Edvardsson et al. 2018, s.63).

För att kunna kartlägga elevaktivitet och lärandeprocess i en digital skolsituation, används Kalantzis & Copes modell om kunskapsprocessen utifrån en multiliteraciespedagogik som innefattar de fyra fälten 1. möta kunskap, 2. utveckla kunskap, 3. analysera och 4. använda (Edvardsson et al. 2018).

Genom denna processmodell kan vi tydligare skapa oss en bild av hur eleverna har lyckats med sina SNI-frågor utifrån informationssöknings-, argumentations- och analysförmågor och om elevengagemanget inför uppgiften ökar under resans gång.

Resultat

Ur kartläggningen av elevernas kunskapsprocess i temaarbetet genom de fyra fälten i Kalantzis & Copes modell, kan vi utläsa att elevaktiviteten är hög redan när eleverna får möta och utveckla kunskapen vid modellens fält ett och två. Eleverna får en introduktion till miljötemat under en kickoff-dag med temaupplägg, informationssökning och presentation av ett autentiskt fall med tydligt SNI-fokus. Fält tre är däremot utom vår kontroll. I en vanlig klassrumssituation har vi uppsikt över elevernas aktiviteter. Coronasituationen lämnar detta fält tomt då det är tänkt just för elever som är på plats i skolan. Vi har här varit tvungna att släppa kontrollen och lämna över elevernas läroprocess och analysfas att bli deras ansvar hemifrån. Resultatet visar trots detta att elevengagemanget är stort vid fält fyra i modellen vid inspelningar av gruppredovisningar och vid gruppdiskussioner. Hur lyckades vi med detta trots att vi inte har haft någon kontroll över vad eleverna sysslade med hemma under analysfasens fält tre? Slutsatserna är flera och det viktigaste är att ämnet i sig intresserar eleverna. Eleverna gör uppgifterna i grupp och har givna ramar inom temat men har friheten att vara kreativa tillsammans, vilket fördjupar argumentationen. Att de istället för enskilt söker och utvärderar information i grupp medför ett rikare källmaterial i redovisningarna, vilket vi har observerat under åren som projektet har utvecklats.

Vad tar vi med oss från vårens nätbaserade undervisning? Att SNI fungerar både för nät- och klassrumsbaserade grupparbeten och att det multimodala formatet ger större frihet men också kräver mer elevansvar, vilket ökar elevaktiviteten. En frihet och ett ansvar vi kan se krävs på många arbetsplatser i dagens Sverige, varpå det är önskvärt att eleverna utvecklar denna färdighet. I arbetslaget har en struktur skapats som vi kan fortsätta att arbeta vidare med och vi har blivit trygga med de digitala verktygen.

Referenser

- Donohoe, J. (2019). *Kollektiv lärareffektivitet: förhållningssätt, förutsättningar och genomförande*. (Första utgåvan). [Stockholm]: Natur & Kultur.
- Edvardsson, J., Godhe, A. & Magnusson, P. (2018). *Digitalisering, literacy och multimodalitet*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.
- Ottander, C. & Ottander, K. (Juni 2016) *Undervisning utifrån samhällsfrågor med naturvetenskapligt innehåll*. Lärportalen. Skolverket. Hämtad 2021-01-18 från: https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/2-natur/Gymnasieskola/504-SNI/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/SGy_01A_01_Undervisning_SNI.docx
- Schunk, A. (Red.) (2016) *Flip din undervisning - En antologi om Flipped Classroom og Flipped Learning*. Dk: Turbine Akademisk ISBN: 9788740609042
- Skolverket (2020) *Flippade klassrum har både för- och nackdelar*. Hämtad 2020-10-17

från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/flippade-klassrum-har-bade-for--och-nackdelar>
Skolverket (2021) *Ämne - Samhällskunskap. Läroplan för gymnasieskolan*. Hämtad 2021-01-15
från <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan>
Skolverket (2020) *Läroplan för gymnasieskolan*. Hämtad 2020-04-28 från
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>

Att fullfölja kunskapsuppdraget vid distansundervisning: Gymnasieelevers och lärares erfarenheter från coronapandemin våren 2020

Per Blomberg, Hässleholms kommun

Nyckelord: Distansundervisning; Digitalisering; Förutsättningar; Kunskapsutveckling;
Bedömning

Bakgrund

Den 17 mars 2020 ställdes de svenska gymnasieskolorna inför utmaningen att gå över till distansundervisning terminen ut. Gymnasieskolans huvuduppgift; att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleverna ska tillägna sig och utveckla kunskaper (Skolverket, 2020), var fortfarande densamma. Detta konferensbidrag baseras på elevers och lärares återblick och erfarenheter från undervisning på distans våren 2020. Målet med bidraget är att ge ökad insikt och djupare förståelse för hur elever och lärare upplever hur gymnasieskolan utförde sitt huvuduppdrag vid distansundervisningen, och därigenom skapa underlag för framtida strategier och beslut som rör skolans digitalisering och kompetensutvecklingsinsatser.

Frågeställningar

I linje med studiens mål, med fokus på skolans förutsättning att bedriva och genomföra distansundervisning och hantera bedömningssituationer, utgår studien från följande frågeställningar:

Hur har gymnasieelever och lärare erfarit ...

- skolans struktur och villkor för att bedriva undervisning på distans?
- att undervisningen på distans främjat elevernas kunskapsutveckling?
- bedömningssituationernas utformning och användning som grund för betyg vid
- undervisningen på distans?

Metod och genomförande

Som metod för datainsamling användes intervju, enkät och utvärderingsrapport (Håkansson, 2016; Robson & McCartan, 2016). Huvudfokus var att få en nyanserad och bred bild av elevers och lärares erfarenhet av omställningen till distansundervisningen beträffande frågeställningarna ovan. De olika datainsamlingsmetoderna var ett resultat av kompromisser med hänsyn till praktiska, tidseffektiva och lokala förutsättningar.

Elevernas erfarenheter samlades in genom intervju med stratifierat urval som metod.

Sammanlagt intervjuades 60 frivilliga elever med i stort sett samtliga program och årskurser representerade.

Majoriteten intervjuades i grupp, resterande individuellt via telefon. Intervjuerna utgick från öppna frågeställningar med möjlighet för intervjuaren att ställa mer slutna och fördjupande frågor. Med utgångspunkt i frågeställningarna ovan transkriberades valda delar av elevintervjuerna.

Datainsamling från lärarna genomfördes dels genom individbaserad enkät och dels genom utvärderingsrapporter från arbetslag. De två metoderna resulterade i 51 enkätsvar och åtta skriftliga utvärderingar från olika ämnesarbetslag. Valen gjordes efter samråd med de olika

skolornas rektorer och med målsättningen att få en så bred bild av lärarnas erfarenheter på ett effektivt sätt med tillfredsställande representativa data.

Med utgångspunkt från på tre nämnda områdena - förutsättning, genomförande och bedömning, identifierades och sorterades data från elevintervjuerna, lärarnas enkätsvar och lärargrupprens utvärderingar. Data som tillhörde området genomförande grupperades i sin tur, med stöd av ramverket didaktiska triangeln, utifrån kategorierna lärarnas framställning av undervisningens innehåll, interaktion mellan lärare och elever, samt elevernas erfarenheter av innehållet (Jank & Meyer, 2006). Som måttstock på mätbara kvaliteter kopplades underlaget till läroplanens mål och riktlinjer för gymnasieskolan, med fokus på kunskaper, ansvar och inflytande samt bedömning och betyg. Data från elevrespondenter och lärarnas utvärderingar kunde därigenom sammanställas och ställas i relation till läroplanens mål.

Resultat

Såväl elever som lärare upplever att förutsättningarna var goda beträffande datorer, digitala lärverktyg lärportaler och stöd från IT-pedagog. Samtidigt skildrar respondenterna ofullkomliga villkor såsom lärares bristfälliga digitala kunskaper, elevers strul med internet hemma, problem med att använda lärportaler och ökat egenansvar. Flertalet lärare och elever erfar att skolan saknade enhetliga strukturer och förutsättningar för att bedriva en jämlik undervisning på distans och framför önskan om att använda mer enhetliga lärplattformar, digitala verktyg och ramar för närvarohantering.

Vad beträffar genomförandet skildrar elever och lärare en stor variation - från lärarstyrda lektioner med genomgångar via videokonferens i realtid, till elevstyrd undervisning utan lärarkontakt under flera lektioner. Mest uppskattades lektionsupplägg som påminde om normal undervisning. Det berättas även om utmaningar såsom att orka följa längre genomgångar, slutföra omfattande och svåra uppgifter, kommunicera och få vägledning av lärare, samt att motivation och självdisciplin successivt sjönk med ökad frånvaro och minskad aktivitet som resultat. Praktiska tillämpningar och arbetsplatsförlagt lärande ställdes ofta in eller ersattes med inlämningsuppgifter. Elever i behov av stöd och elever med bristfällig studiemiljö i hemmet anses ha missgynnats mest av distansundervisning.

Bedömningssituationen upplevs oproblematisk för elevgrupper med tillåtelse att vid behov genomföra prov och praktiska moment på skolan. Muntliga förhör via videosamtal, inlämningsuppgifter och underlag från prestationer före omställningen anges som välfungerande metoder som betygsunderlag. Däremot skildras digitala provsituationer som problematiska av skäl såsom tekniskt strul, komplicerade, etiska förhållningsregler, otillfredsställande hemarbetsplatser och utbredda fusk-möjligheter. Elevrespondenter uppmärksammar även att de inte fått möjlighet att visa sina kunskaper samt en oro för de bedömningar som ställdes in för att genomföras senare.

Relevans

Bidraget bedöms vara relevant för konferensen dels som underlag för framtida strategier och beslut som rör skolans digitalisering, nya undervisningsformer och kompetens-utvecklingsinsatser, dels genom ökad kunskap om ramverk för hur kvalitativ didaktisk empiri kan samlas in och analyseras.

Referenser

Håkansson, J. (2016). *Systematisk kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem – Strategier och metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Jank, W., & Meyer, H. (2006). *Didaktiske modeller – Grundbog i didaktik*. Köbenhavn: Gyldendal.

Robson, C., & McCartan, K. (2016). *Real world research*: John Wiley & Sons.

Skolverket. (2020). Läroplan för gymnasieskolan (Gy11). Hämtad från

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-igymnasieskolan/laroplan-gy11-for-gymnasieskolan>

Kollegialt lärande för utveckling av undervisning och bedömning

Undervisning och lärande i fritidshemmet: Undersökning av fritidslärares undervisningspraktik med stöd i metoden Learning study.

Martin Ek, Petter Jeppsson, Ewa Samuelsson, Wictor Sundell, Jenny Swane Mårtensson & Nina Sörem Rehnström, Vellinge kommun

Ökad samsyn för bättre likvärdighet i bedömning

Marina Ljungdahl Karlsson, Helsingborgs stad

HELSINGBORG

Undervisning och lärande i fritidshemmet

Undersökning av fritidslärares undervisningspraktik med stöd i metoden Learning study. Martin Ek, Petter Jeppsson, Ewa Samuelsson, Wictor Sundell, Jenny Swane Mårtensson & Nina Sörem Rehnström, Vellinge kommun

Nyckelord: Undervisning i fritidshemmet, Learning study, variationsteori, beprövad erfarenhet

Bakgrund

Fritidshemmets uppdrag har förtydligats i skollagen (2010) och i Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011) där begreppet undervisning preciseras för fritidshemmet. Skolinspektionen (2018) framhåller vikten av att utveckla undervisningens kvalitet i fritidshemmet. Inom den processtödjarutbildning som Vellinge kommun har genomfört tillsammans med Regionalt utvecklingscentrum (RUC) och Balli Lelinge, har fritidslärare undersökt sin undervisningspraktik med stöd i metoderna Learning study och variationsteori.

Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att utveckla kunskap om sambandet mellan undervisning och lärande för att utveckla undervisningskvalitet. Undervisningen har undersökts med stöd i skolutvecklingsmodellen Learning Study (Runesson, 2012).

- Vad innebär det att kunna det som vi vill att eleverna ska lära sig?
- Vad måste man lära sig för att kunna något på ett visst sätt?
- Vad är det i vår undervisning som gör skillnad om elever lär sig eller inte?

Teori

Studierna genomfördes med stöd i skolutvecklingsmodellen Learning Study. Grundidén är att höja undervisningens kvalitet med fokus på ett bestämt innehåll utifrån teorin att allt lärande kräver en strukturerad och systematisk variation (Holmqvist, 2006).

Områden för studier valdes utifrån observationer och kopplades till läroplansmål och centralt innehåll. Metoderna enkät och videoinspelning valdes för att samla in empiri. Medgivande inhämtades från samtliga vårdnadshavare angående att eleverna skulle filmas. Studien inleddes med förtest i form av enkäter som sammanställdes och analyserades. Utifrån resultatet fastställdes lärandeobjekt som kopplades till läroplansmål och centralt innehåll. Tre undervisningstillfällen planerades, genomfördes och filmades. Varje lektionstillfälle analyserades och ledde fram till en ny lektionsplanering. Variationsteori användes för att tydliggöra lärandeobjektet genom kontrastering.

Resultat

Tre studier genomfördes på tre olika fritidshem. Den första studien undersöker vilka normer och värden som styr miljön runt mellanmålet: Mellanmålet som undervisningsobjekt. Målet var att öka trivseln under mellanmålet och i förstudien framkom att eleverna förstod de

valda begreppen men att den kritiska aspekten var för eleverna att koppla beteende till begreppen. Tre olika lektionsupplägg testades med varierade andel av teorigenomgång och praktiska inslag i form av rollspel.

Studie två fokuserar på elevernas förmåga att identifiera kroppsspråk, Elevers förståelse av känslan ledsen. Syftet med studien var att undersöka hur eleverna kan utveckla sin förmåga att fungera i det sociala samspelet inom språk och kommunikation. I förstudien undersöktes elevernas förmåga att läsa av kroppsspråk och identifiera känslouttryck. Efter förstudien avgränsades studien till förmågan att identifiera och uttrycka känslan ledsen. För att tydliggöra vad man behöver lära sig för att kunna känna igen och uttrycka känslan ledsen användes variationsteori genom att kontrastera ledsen med glad. Undervisningen skedde genom samtal, rollspel och med bilder.

Den tredje studien undersöker olika former av kommunikation, Ropa, vinka och göra sig fri – kommunikationen på fotbollsplanen. Under förstudien framkom det att eleverna hade ett prefererat kommunikationssätt på fotbollsplanen; verbal kommunikation var det bästa sättet att få en passning. Detta sätt kunde eleverna och studien fokuserades på att visa på och erbjuda andra kommunikationssätt för eleverna, för att ge dem ett större förråd av valmöjligheter. Baserat på förtestets resultat behövdes lektionsplaneringen styras om, från att först varit inriktad på att visa på betydelsen av en passning ändrades den om till att låta eleverna erfara olika kommunikationssätt på fotbollsplanen. Detta skede genom explicita övningar som utvärderades.

Skolutvecklingsmodellen Learning Study har lett till en ökad kvalitet i undervisningen som genom analys och tester blir mer precis och anpassad. Pedagogernas strukturerade analys av den egna praktiken ökar förståelsen för vad som är effektivt i undervisningen.

Varför det kändes extra relevant att genomföra arbetet med learning study på fritidshemmet är att det visat sig i flera rapporter och studier att personal i fritidshemmet sällan använder sig av strukturerade planeringar (Pihlgren, 2015) och att det är ovanligt med pedagogiska diskussioner och reflektioner (Skolinspektionen, 2010). Arbetsmetoden learning study når båda dessa brister i verksamheten.

Relevans

Studien är ett exempel på hur kollegialt lärande, systematiskt utvecklingsarbete på vetenskaplig grund kan iscensättas, genomföras och dokumenteras för att i förlängningen skapa beprövad erfarenhet.

Referenser

Holmqvist, M. (2006). Att teoretisera lärandet. I Holmqvist, M. (red), *Lärande i skolan: Learning study som skolutvecklingsmodell* (s. 9-24) Studentlitteratur.

Lgr 11(2011) Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: reviderad 2019. Skolverket

Pihlgren, A. (2015). Samverkan för elevens lärande. I Pihlgren, A. (red) *Fritidshemmet och skolan – det gemensamma uppdraget* (s. 101-133). Studentlitteratur.

Runesson, U. (2004) *Med lärandets innehåll i fokus. Nämnaren, nummer 1.*

Hämtad från: http://ncm.gu.se/pdf/namnaren/3437_04_1.pdf

SFS 2010:800 Skollagen

Skolinspektionen. (2010). *Kvalitet i fritidshem* (Rapport 2010:3).

<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitet/granskningar/2010/fritidshem/rapport-kvalitet-fritidshem.pdf>

Skolinspektionen. (2018). *Undervisning i fritidshemmet: inom områdena språk och kommunikation och natur och samhälle.*

https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kvalitet/granskningar/2018/fritidshem/fritidshem_rapport_2018.pdf

Ökad samsyn för bättre likvärdighet i bedömning

Marina Ljungdahl Karlsson, Helsingborgs stad

Nyckelord: alignmentplanering; differentierad undervisning; formativ undervisning; likvärdig bedömning; samsyn

Bakgrund

Att vara elev på en skola bör innebära att man bedöms likvärdigt oavsett lärare eller ämne. På vår skolenhet märkte vi att diskussionerna i lärarkollegiet saknade samsyn; vissa lärare tyckte inte att planeringen var så viktig, utan bedömde och satte betyg efter det som kom upp längs med vägen. Några skrev långa LPP:er men utan tydligt syfte och vissa hade en tydlig röd tråd mellan mål, undervisning och bedömning. Vissa lärare satte betyg på enskilda uppgifter och andra inte. Synen på betygssättning skilde sig inom samma ämne och tolkningen av kursplanerna spretade. Progressionen mellan ämnena och stadierna var bristfällig och i vissa fall även osynlig. Personalen i de högre årskurserna uttryckte också ett behov av mer kompetensutveckling inom bedömning. Sammanfattningsvis fanns en brist på samsyn kring bra planering, god undervisning och rättssäker bedömning och betygssättning. Bristen påverkade elever negativt då de inte visste hur de skulle förhålla sig till undervisning och bedömningsuppgifter. Med utgångspunkt i ovanstående var syftet med kompetensutvecklingsinsatserna att öka samsynen kring bedömning.

Frågeställning

- Vilka tecken på ökad samsyn för bättre likvärdighet kring bedömning kan identifieras i underlag från en kompetensutvecklingsinsats?

Teori

Bedömning är ett brett begrepp. För avgränsning och förtydligande tog jag stöd av Jönsson och Thornberg (2014). De skriver följande:

Vid bedömning och betygssättning måste tolkningar ske i flera led, det vill säga (1) tolkning av styrdokumentet för undervisning och konstruktion av bedömningsuppgifter, (2) tolkning av elevprestationer samt (3) tolkning av det samlade underlaget inför utvecklingssamtal eller betygssättning. För att bedömning och betygssättning ska bli likvärdiga, behöver alla tre tolkningsled inkluderas.

Vad gäller kompetensutvecklingsdagarnas innehåll och fördjupning baserades upplägget på allmänna råd och teorier om alignmentplanering samt formativ och differentierad undervisning (Hirsh, 2017; Lundahl, 2014; Skolverket, 2018; Wallberg; 2019).

Metod

Under projektets gång samlade jag data genom att 1) dokumentera lärarnas tankar och frågeställningar under kompetensutvecklingsinsatsen, 2) samla in lärarnas lektionsplaneringar gjorda inom kompetensutvecklingsinsatsningen, 3) observera lektioner, 4) dokumentera min återkoppling på planeringar och observerade lektioner, 5) intervjua enskilda lärare och berörda rektorer om hur de förändrat sin undervisning samt 6) enkäter under och efter kompetensutvecklingsinsatsen om behov och upplevda effekter. Denna data har gjort underlag för kontinuerlig reflektion och avslutningsvis analyserats övergripande

utifrån intentionen att identifiera tecken på ökad samsyn. De tecken som identifierades tematiserades för att synliggöra övergripande mönster.

Resultat och diskussion

En analys av underlaget pekar på positiva effekter som att vi har gett alla pedagoger, oavsett skola, gemensamma och tydliga ramar för vad som gäller vid planering. En mall har tagits fram för syftet och i dagsläget använder fler lärare än tidigare den. Vi har identifierat en ökad grad av alignment-tänk samt ökad kunskap om differentierad undervisning. Bedömningssäkerheten har ökat men vi behöver fortsätta arbeta med samsynen. Nya lärare börjar vid terminsstarter så detta är ett pågående arbete.

Många lärare har blivit inspirerade av föreläsningar och upplägg samt använder nya metoder i sin undervisning. De uttrycker tacksamhet över tydligheten och konkreta tips. Varje utbildningsdag har varierats med flera interaktiva, ibland digitala, övningar för att visa att oreflekterad förmedlingspedagogik inte alltid är bästa alternativet. I medarbetarsamtal och i olika mötesforum uttrycks en större samsyn bland kollegiet. Huruvida detta har haft effekt i klassrummet återstår att se när klassrumsbesök kan ökas, vilka fått stå tillbaka nu på grund av corona.

Samtal kring matriser och progression är svåra nötter att knäcka och behöver utvecklas vidare. Även en fördjupning inom alla områden behövs, vilket så klart är intentionen. Föregående läsår var startskottet och det har gett en bra grund för ökad samsyn och likvärdig bedömning i teorin. Arbetet med de reviderade kursplanerna kommer ge ytterligare tillfällen för diskussion och att reflektion över undervisningspraktiken. Att ensam ansvara för utbildningsinsatser av denna kalibern är inte något jag rekommenderar. Det har varit en kamp att få till möten med utvecklingsgruppen och involvera andra förstälärare. Det finns således en hel del saker att utveckla, fördjupa och förbättra.

Relevans

Jag anser att detta projekt är relevant i allra högsta grad. Dels ger mitt arbete andra en modell att förhålla sig till när man diskuterar och arbetar med ett så vitt begrepp som bedömning. Projektet är i högsta grad relevant för oss som planerar verksamhetens fortsatta utvecklingsinsatser inklusive ledningsgrupp och arbetslagsledare. Det ger oss ett fokusområde både för ämnesträffar och för kompetensutvecklingsdagarna så att våra insatser "walk the talk" och har alignment också.

Referenser

Hirsh, Åsa (2017) *Formativ undervisning. Utveckla klassrumspraktiker med lärandet i focus*. Stockholm: Natur och kultur.

Jönsson, Anders & Thornberg, Pia (2014) Samsyn eller samstämmighet? En diskussion om sambedömning som redskap för sambedömning i skolan. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 19 (4-5).

Lauvås, Per & Jönsson, Anders (2019) *Ren formativ bedömning: En ny bedömningspraktik*. Lund: Studentlitteratur.

Lundahl, Christian (2014) *Bedömning för lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2018) *Allmänna råd Betyg och betygssättning*
Wallberg, Helena (2019) *Lektionsdesign*. Stockholm: Gothia Fortbildning